EMEK

AYLIK DERGİ

- m. kutlay / türkiye'de geriliğin gelişmesi
- evgeni varga / milli kurtuluş mücadelesinde burjuvazi
- hüseyin ergün / sosyalizm savaşımız ve mdd'cilik
- burjuvazi faşizme gidiyor

3

AĞUSTOS 1970

EMEK

AYLIK DERGİ

Ağustos 1970
Sayı : 3

Sahibi : Şaban ERİK

Sorumlu Müdür : Nurettin PİRİM

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8
Yenişehir - ANKARA

Dizgi ve Baskı : **Baylan Basım ve Ciltevi**

İÇİNDEKİLER **Sayfa**

EMEK AÇISINDAN

BURJUVAZİNİN ŞAŞKINLIĞI FAŞİZME DÖNÜŞÜYOR

SIKI YÖNETİM İKİ AY DAHA UZATILDI

Büyük İşçi Direnişinden ürken burjuvazi ve onun siyasî iktidarı, diğer burjuva partileriyle de elbirliği ederek, İstanbul ve Kocali'nde sıkıyönetim ilân etmişti. Daha önceki yayınlarımızda sıkıyönetim ilânının Anayasa'ya aykırı olduğunu ve A.P. iktidarının faşist eğilimini bir kere daha ortaya koyduğunu belirtmiştik. Ayrıca bütün demokratik örgütler ve kişiler sıkıyönetimin anti-demokratik bir biçimde ilân edildiğini açıklamışlardı. Fakat, Temmuzun ikinci haftasında İstanbul'da Sunay'ın başkanlığında yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısının hemen ertesinde Başbakan Demirel, sıkıyönetimin 2 ay daha uzatılmasını istediklerini ve bu teklifi parlamentoya götüreceklerini söylemişti. Ve giderek 15 Temmuz günü yapılan T. B. M. M. birleşik toplantısında, sıkıyönetimin 16 Temmuz 1970 tarihinden itibaren 2 ay daha uzatılması yolundaki Bakanlar Kurulu kararı kabul edildi.

SIKI YÖNETİM NİÇİN UZATILDI?

İşçi sınıfının, kendi demokratik haklarını elinden alan yeni Sendikalar Kanunu tasarısına karşı giriştiği büyük direniş, burjuvaziyi korkutmuştur. Ve burjuvazi kendi lehine bir ortam hazırlamak için de Anayasa'yı çiğneyerek sıkıyönetim ilân etmiştir. İşçi sınıfının bu devrimci direnişinden hem korkan, hem de onu, kendi anti-demokratik eylemlerini tezgâhlamak için fırsat bilen burjuvazi, şüphesiz sıkıyönetimin uzatılmasından da çıkar sağlayacaktır. Bizce sıkıyönetimi uzatırken AP iktidarı şunları düşünmüştür:

1 — İstanbul ve Kocaeli'nde, sıkıyönetimin ilân edilmesinden bu yana fabrikalarda işçi çıkarılması günbegün artarak süregelmiştir. Bugüne kadar 1 aylık sıkıyönetim uygulaması içinde, 500 den fazla işçi hiçbir yasal gerekçeye dayanmaksızın işlerinden kovulmuşlardır. Patronlar işçileri haksız yere fabrikadan atarken sıkıyönetim idaresinden cesaret almışlardır. Patronların bu Anayasa dışı tutumlarına karşı, işçilerin haklarını araması fiilen mümkün değildir. Çünkü sıkıyönetim dolayısıyla işçilerin hertürlü anayasal ve yasal direniş imkânları fiilen ellerinden alınmıştır. İşçi sınıfının eli kolu bağlanmıştır. Oysa patronlar, yetkililerin de gözyummasından, hattâ teşvik etmesinden de cesaret alarak dilediğini yapmaktadırlar. İşte bundan dolayı sıkıyönetimin sürmesinde, işçi sınıfının uyanışını engellemek, onun, haklarını ellerinden alan patronlara karşı yasal mücadelesini budamak ve işçi liderlerini sindirmek için burjuvazi açısından sayısız yarar vardır.

2 — AP iktidarı sıkıyönetimi uzatırken DİSK'i parçalamak, türlü sendi-

kal oyunlarla üyelerinin bir kısmını koparmak ve TÜRK-İŞ'i güçlendirmek istemektedir. Bugüne kadar gördüğümüz 1 aylık sıkıyönetim uygulaması sırasında zaten bu türlü girişimler olmuştur. Sıkıyönetim Komutanlığının yayınladığı bir tebliğe göre, toplu sözleşme askıya alınmıştı. Toplu sözleşme müzakerelerinin durdurulması kararı sendikalara bildirilmişti. Oysa daha sonra sendika yöneticilerinin komutanlıktan izin olarak, toplu sözleşmeyi fiilen yaptıkları bilinmektedir. Toplu sözleşme hakkının kullanılabilmesinin izin formülüne bağlanması, aslında, TÜRK-İŞ'in bundan yararlandırılmasını, DİSK'in yararlandırılmasının amaçlamaktadır. Çünkü Büyük İşçi Direnişi'nden dolayı DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri hapse atılmışlardır; henüz tutuklanmayanlar üzerinde ise faşist bir terör havası estirilmekte, tutuklanma ihtimalinin endişesi içinde bırakılmaktadır. Bu durum karşısında DİSK'e bağlı sendikaların izin alarak toplu sözleşme yapmaları fiilen olanaksızdır. Böyle olunca da sadece TÜRK-İŞ'e bağlı Sendikalar toplu sözleşme yapabilmekte ve sağladığı bir takım çıkarlardan da yalnız TÜRK-İŞ üyeleri yararlanmaktadır. DİSK'in henüz yeterli bilinç düzeyine varamamış bazı üyeleri TÜRK-İŞ'in sağladığı çıkarlardan istifade etmek için DİSK'ten ayrılmakta, TÜRK-İŞ'e geçmektedirler. Ayrıca TÜRK-İŞ, kendisinin adeta bir danışıklı döğüş sonucunda patronlardan işçi lehine kopardığı bölük pörçük tavizlerden öteki sendikaların üyelerinin istifade edebilmesi için, 15.20 gün içinde onların TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalara üye olmasını, geciktikleri taktirde 250 TL. aidat ödemeleri gerektiğini şart koşmaktadır. Hem TÜRK-İŞ'in sağladığı (daha doğrusu patronların da DİSK'i bölmek için seve seve vermeyi kabullendikleri) ufak tefek nimetlerden yararlanmak; hem de ilerde 250. TL. ödemek gibi bir külfetten kurtulmak için yeterli bilince kavuşmamış DİSK üyeleri DİSK'ten kopup TÜRK-İŞ'e geçmektedir. mekanizma gerçekten çok kurnazca kurulmuştur: DİSK'in eli kolu bağlanmakta, piyasaya sürülen TÜRK-İŞ'in sağlamış göründüğü tavizler işçi sınıfını bölmek üzere yem olarak kulanılmaktadır.

Bu olay SERÇİP-İŞ ve MADEN-İŞ sendikalarında uygulanmıştır. Sonuç Burjuvaziyi ve TÜRK-İŞ'i memnun edecek şekilde olmuştur.

Bu oyun oynanıp meyvaları toplandıktan sonra bir yenisi daha sahneye konmuştur. Sıkıyönetim Komutanlığı son yayınladığı tebliğlerden biriyle toplu sözleşme müzakerelerini askıya alan eski tebliğini değiştirmiştir. Yani artık toplu sözleşme yapılabilecek, askıya alınanlara ise devam edilecektir. Fakat işçi sınıfının elinden Grev silâhı alındıktan sonra Toplu Sözleşme hakkının hiçbir anlamı yoktur. İşçi sınıfı grev yapabilmeli ki toplu sözleşme müzakerelerinde patronun karşısında güçlü olsun. Aksi halde görüşmelerde istediklerini elde edebilmesi mümkün değildir. İşçilerin grev haklarının sıkıyönetim nedeniyle işletilmemesine karşılık, patronlar diledikleri işçiyi serbestçe işten atabilmektedirler. Görünüşte lokavt da sıkıyönetim idaresi tarafından yasaklanmıştır, fakat kâğıt üzerinde ki kısıtlamaların hiçbir değeri yoktur. Çünkü, uygulama da göstermiştir ki, patronlar, lokavt haklarını kullanamamakla birlikte, sıkıyönetimi kendilerine kalkan ederek 500'den çok işçiyi kovmuşlardır. Demek ki, yeniden tanınan toplu sözleşme hakkının kullanılmasında işçi sınıfı güçsüz bırakılmakta oysa patronlar eskisinden daha güçlü bulunmaktadır. Sıkıyönetim kaldırılmadan tebliğlerle iade edilen hakların hiçbir önemi yoktur. Tek yol sıkıyönetimi kaldırmaktır. Oysa sıkıyönetim iki ay daha uzatılmıştır.

İşte sıkıyönetimin uzatılmasında, DİSK'i bu yolla bölüp TÜRK-İŞ'e işçiler önünde, aslında sahte olan bir itibar kazandırmak; ve patron karşısında işçilerin ellerinden grev hakkını alarak onları silahsız bırakmak amacı da güdülmüştür.

3 — Sıkıyönetimi uzatmanın diğer bir amacı tutuklu bulunan işçilere yeni bir komplo kurabilmek için zaman kazanmaktır. Tutuklu işçilerin başlarına çorap örebilmek için, yeni ve iddialı keşif (!) lerle süslenmiş faşist bir mizansenin hazırlıkları yapılmaktadır. Bütün sosyalistler ve bütün demokratik güçler uyanık olmalıdır. Burjuvazinin oynamayacağı oyun, tezgâhlamayacağı tertip yoktur devrimciler için gözümüzü kulağımızı dört açalım, tetikte duralım.

Bilindiği gibi, Büyük İşçi Direnini'nden dolayı 1. derecede sorumlu tutulan işçiler, henüz mahkeme huzuruna çıkarılmamışlardır. Çünkü onların duruşmaları hemen yapılırsa, suçsuz oldukları gerçeği ortaya çıkacaktır. Bu yüzden onların aleyhine işleyecek faşist tertipler düzenlemek gerekir. Bunun için de, sanık mı, yoksa tanık mı oldukları bilinmeyen yeni Rona Ronay'ların bulunması, uyduruk bağlantıların kurulması ve kamu oyunu da bir dereceye kadar kandırabilecek yeni buluşlar (!) ın yapılabilmesi için zamana ihtiyaç vardır. Sıkıyönetimin uzatılması bu ihtiyacı karşılayacaktır. İşte bu hesaplarla sıkıyönetim Anayasaya ve gerçeklere aykırı birşekilde 2 ay daya uzatılmıştır.

4 — Sıkıyönetim sadece İstanbul ve Kocali'nde ilân edilmiştir ama, aslında, bu bütün Türkiye'yi etkileyen ve nasıl İstanbul ve Kocali'nde demokratik eylemleri engelemişse, diğer şehirlerde de aynı sonucu doğuran bir faktördür. Çünkü öteki şehirlerde de sıkıyönetim ilânından çekilinmekte ve bundan endişe edilmektedir. Bu hususu gözden uzak tutmamak gerekir. Zaten burjuvazi kendisinin bilerek yarattığı bu şartlardan istifade etmek için yeni adımlar atmıştır. Sıkıyönetimin alanını yaygınlaştırmak için fırsat kollamakta, ortamı özelikle gergin tutmaktadır. Ayrıca sıkıyönetim tehdidini kalkan edinerek, yıkılmakta olan Türk-İŞ'e kuvvet şırıngası yapmak için kolları sıvamıştır. TÜRK-İŞ'e bağlı Yapı-İş sendikasında çevrilen dolaplar bunun en açık örneğidir. Yapı-İş Genel Başkanı, sendikanın 4 yönetim kurulu üyesini atmak üzere ihbarlar yapmıştır. TÜRK-İŞ Genel Başkanlığına verdiği raporlarda, DİSK'in Yapı-İş sendikası yoluyla Anadolu'ya atlamak istediğini, durumun vahim olduğunu ve derhal Genel Yönetim Kurulunun toplanması gerektiğini bildirmiştir. Bunun üzerine TÜRK-İŞ harekete geçerek, Anadolu'nun dört bir yanından Yapı-İş Genel Yönetim Kurulu üyelerini, valilerin de büyük yardımıyla, toplamış ve DİSK yanlısı oldukları iddia edilen genel Sekreter ve genel saymanın onur kuruluna yollanmasını karara bağlatmıştır. Yapı-İş GYK toplantı halindeyken, TÜRK-İŞ binası toplum polisleri tarafından çevrilmiş ve bu yolla açıkça GYK'na baskı yapılmıştır. Böylece sıkıyönetimden istifade eden burjuvazi ve müttefiki TÜRK-İŞ kendi bünyesinde bulunan dürüst unsurları da tasfiye etmek istemektedir. Öyle anlaşılıyor ki TÜRK-İŞ sıkıyönetimin uzatılmasından çok memnun olmuştur. Çünkü bu suretle ihanet mekanizmasının önündeki son pürüzleri de temizleme imkânına kavuşacaktır.

5 — A.P. iktidarı, sıkıyönetimi 2 ay daha uzatırken Haziran direnişinin bir «ayaklanma» olduğunu ve hala aynı «tehlike» nin mevcut bulunduğunu iddia etmiştir. A.P. iktidarı, hem bu uydurma gerekçeye dayanarak sıkıyönetim ilân etmekte, hem de sıkıyönetimi uzatarak bu uydurma gerekçeyi

meşrulaştırmak istemektedir. Böylece tutuklanan işçilerin ağır suçlu olduğunu, çünkü «üç aylık sıkıyönetime yolaçan bir fiil» işlediklerini ispat etmeye ve kamu oyunu, bağımsız mahkemeleri bu yoldan etkilemeye çalışmaktadır. Yapılan şey tam anlamıyla şark kurnazlığına dayanan bir tertiptir. Zaten burjuvazi tutuklanan işçilerin aleyhine işleyecek bir ortamı ancak böylesine zoraki ve gerçek dışı hiylelerle yaratabilirdi.

6 — A.P. iktidarı, hazırladığı antidemokratik tasarıları kısa zamanda patırtısız gürültüsüz kanunlaştırmak istemektedir. Yeni çıkarılan askerlik ve sendikalar kanunu bunun için en iyi iki örnektir. Ayrıca onların peşinden başka kanunlar gelecektir. Çünkü ekonominin gidişi burjuvaziyi yeni tedbirler almaya zorlamaktadır. Dar boğazları ve engelleri geçebilmek için tezelden yeni kanunların çıkarılması gerekmektedir. İşte bunun için A.P. iktidarı dikkatleri saptırmakta ve saman altından su yürütmektedir. Çıkan ve çıkarılacak olan kanunların, neler getireceği, hangi sınıflardan yana olduğu ve Anayasa'ya ters düşüp düşmediği kamu oyu önünde tartışılmadan gerçekleşebilmesi için halkın dikkati Büyük İşçi Direnişi ile ilgili olaylara yöneltilmektedir.

7 — Büyük burjuvazi, küçük ticaret burjuvazisi ile ittifakını bozduktan sonra, kendisine yeni müttefikler aramaya koyulmuştu. A.P. iktidarı, büyük burjuvaziye müttefik olabilecek en güçlü unsurları ordunun üst kesimlerinde bulmuş ve ittifakın adımlarını atmıştır. Her vesile ile de bu ittifakını sınamayı ve güçlendirmeyi gözetmişti. İşte sıkı yönetimin 2 ay daha uzatılması, büyük burjuvazinin çıkarlarını temsil eden A.P. için böyle bir imkan da yaratmaktadır. Çünkü ordunun üst kesimlerinden kazandığı müttefiklerin durumunu güçlendirmeyi, onlarla olan ittifakını sınamayı sıkı yönetimin varlığı halinde çok rahat yapabilecektir. Büyük burjuvazi kendi eylemlerine orduyu da bulaştırmak gibi tehlikeli ve sonucunun nereye varacağı şimdiden kestirilemeyen bir oyun tezgahlamaktadır. Sıkı yönetimin, İstanbul'da yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısının hemen arkasından uzatılması ilginçtir ve A.P. iktidarının omuzlarındaki yükü «üniformalı» larla paylaşmak eyilimini göstermektedir. İktidarın gazetelerinin birinde sıkı yönetimle ilgili şunlar söyleniyor: «Şurasını belirtmek vicdan borcumuzdur: Sıkıyönetim, ilan edildiği bölgede, ilk koyulduğu gece sokağa çıkma yasağı ile, önce var olduğunu anlatmış, kısa bir zaman sonra, hatta, üç, dört gün içinde de, sanki yokmuş gibi bir his bırakmasını bilmiştir. ...Otoritenin hem var olduğunu kabul ettirmek hem de onu kimseyi rahatsız etmeden yürütmek, büyük bir idari maharettir. İşte, Sıkıyönetim Kumandanı Org. Sayın Kemal Atalay, şefkatle, kudretin sıkıyönetim içinde pekâlâ beraber yürütülebileceğini, çeşitli örneklerle ispatlamış, değerli askerlerden biridir.» Olup bitenleri «Yahya Han formülünün» uygulamaya konulması diye yorumlayanlar vardır. Bilindiği gibi, Pakistan'da Eyüp Han yönetimi devrimci halk muhalefetini engellemek ve içine düştüğü aczden kurtulmak için iktidarı Yahya Han'a devretmişti. A.P. nin önünde de iki şık vardır: Ya iktidarı «askerler» le isteyerek paylaşacak, yahut da bütün yetkileri «askerler» devralacaktır. Şimdilik bu iki şıktan hangisinin seçileceği kesin bir şekilde söylenemez. Ama, her iki çözümün de en az şimdiki A.P. iktidarı kadar tehlikeli ve zararlı olduğu açıktır.

İşte burjuvazi, sıkıyönetimi iki ay daha uzatırken bu türlü hesapların

içerisindedir. Ve tek taşla birkaç kuş birden vurmaktadır.

«HÜKÜMET ACZİNİ ÖRTMEK İÇİN ORDUYU ALET ETMEK İSTİYOR.»

T.B.M.M.'nin birleşik toplantısındaki görüşmelerin de üzerinde durmak gerekir. İlk söz alan İçişleri Bakanı, hükümetin uzatma ile ilgili gerekçesini açıklarken, «D.İ.S.K.'in aynı olayları tekrarlamak niyetinde olduğunu», Büyük İşçi Direnişi'nin bir ayaklanma teşkil ettiğini ve T.İ.P.'in yan örgütü olan D.İ.S.K'in marksist-leninistliğini iddia etmiştir. İçişleri Bakanı gerçek dışı beyanlarla mahkemeleri etkilemek istemiştir. Örneğin, «Sıkıyönetim İdaresi ve mahkemeleri çalışmaya başlamıştır. Elde edilen sonuçlar olayların bir ayaklanma ve ihtilal provası olduğunu göstermiştir.» derken açıkça yalan söylemekte ve sıkıyönetim mahkemelerini sözleriyle bağlamak istemektedir. Daha henüz duruşmalar bitmiş değildir ki, olaylar bir ayaklanma ve ihtilal provası olarak tespit edilmiş olsun. İçişleri Bakanının sıkıyönetimi iki ay uzatmak amacıyla ileri sürdüğü zorlama gerekçelerin ne kadar uydurma ve söyleniş biçiminin ne kadar kanunlara saygısız olduğu açıktır. Bakanın sözlerini diğer A.P. sözcüleri ve G.P.'nin Genel Başkan'ı aynen tekrar etmişlerdir.

Sıkıyönetimin aleyhinde konuşan Ahmet Yıldız, iktidarın acz içine düştüğünü ve aczini gidermek için orduyu alet etmek istediğini belirtmiştir. İşçi direnişine ayaklanma denilemiyeceğini, buna ayaklanma demenin hilei şeriyeye bile sığmıyacağını belirten Yıldız, «sıkıyönetim mahkemesi sanıklardan hiçbirini ayaklanma ile suçlamamıştır. ... Ayaklanma siyasi bir nitelik taşır.» diyerek iktidar sözcülerini eleştirmiştir. Yıldız konuşmasının sonunda, «ordu payandalı yönetim değil, dürüst demokratik yönetim istiyoruz.» demiştir.

C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü, patronların sıkıyönetim idaresinden nasıl yararlandıklarını örnek olaylarla anlatmış; hem mahkemenin ve ordunun adil davranmasını dilemiş, hem de sıkıyönetimin uzatılması aleyhinde oy kullanacaklarını belirtmiştir. Ana muhalefet partisi C.H.P. sıkı yönetim ile ilgili baştan beri takındığı tutarsız ve kararsız tavrını bir kere daha göstermiştir.

Görüşmeler sırasında söz isteyen T.İ.P.'li parlamenterlere söz verilmemiş, A.P.'liler tartışmaları kasıtlı olarak uzatmış, ve yeterlik önergesiyle de İşmen ve Aybar'ı konuşturmamışlardır. Yapılan oylama sonucunda sıkıyönetim A.P. ve G.P.'lilerin oyları ile iki ay daha uzatılmıştır.

Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılması olayı, A.P. iktidarının gerek faşizan eğilimlerini göstermesi, gerekse yetersizliğini örtmek için girdiği yeni kombinezonlar bakımından ilginç bir olaydır. Burjuvazi yükünü hafifletmek, sıkıştığı bir durumda sessizce sıvışıp kurtulmak için ne kadar çabalasa boşunadır. Anayasa dışı ve işçi düşmanı eylemlerinin hepsinin hesabı mutlaka sorulacaktır. Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu, Sıkıyönetimin uzatılmasını ve son olayları görüşmek üzere olağanüstü bir toplantı yapmıştır. GYK Sıkıyönetimin kaldırılması için Anayasa Mahkemesine başvurmayı kararlaştırmış ve TİP Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Bütün demokratik güçler Burjuvazinin yeni tuzakları karşısında uyanık olmak, işçi sınıfını yalnız bırakmamak zorundadır. İşçi sınıfımızın savaşı bütün ezilenlerin savaşıdır. Bütün ilericileri azgınlaşan burjuvazi karşısında anti-faşist birliğe çağırırız.

Ecevit Solculuğu Sınıfsal Temeline Oturuyor

CHP'nin son kurultayı, CHP için ve dolayısı ile Türk siyasal hayatı bakımından oldukça önemli gelişmeleri içermektedir. Kurultayda Ecevit solcularının başarısı en iyimser tahminlerin de ötesinde olmuştur. Kurultaydan büyük sermayenin yıllanmış savunucuları, Satır'lar, Erim'ler, bir ölçüde İsmet Paşa ve de dış kaynakların Halk Partisi içindeki provakatör uçları, Kargılı'lar, büyük bir yenilgi ile çıktılar. İsmet Paşa'nın kurultay öncesinde, damadının kalemi ile, savurduğu «Ecevit kalsın, etraf gitsin» tehdidi tutmadı.

Sola duvar çekme kaygusu ile liderliğe çıkan, Ecevit'in, yer yer kendi duvarını da aşmaya itilmesi son derece ilginçtir. Toprak işgali ve toprağın işleyene aitliği etrafında Ecevit'in verdiği kavga, Ecevit solcularını, her çare ile görmezlikten gelmeye çalıştıkları sınıf kavramı ile karşı karşıya bırakacak özdedir. Bu çıkışın CHP'yi daha eş düzeye (homojen) bir sınıfsal dayanağa götürmesi olasılığı ve İsmet Paşa'nın inkârına rağmen, «kabiliyeti» vardır. Bu özü ve dinamiği görmek ve CHP'nin içine girdiği gelişmeyi bütün çelişkileriyle birlikte fakat daha soğuk kanlı bir biçimde değerlendirmek bütün solculara düşen görevdir.

Aslında, toprak işgalinin devrimci bir eylem olşunun kabulüne varan, «toprağın işleyene, suyun kullanana aitliği» ilkesi üzerinde koparılan fırtınaya rağmen, sanıldığı kadar ilerici ve devrimci bir slogan değildir. Hiç olmazsa Türkiye gerçekleri karşısında. Çünki Türkiye'de toprağını bırakmış, artık toprağını işlemeyip sadece onun kirası ile geçinen ve absentee denilen toprak sahibi türü yok denecek kadar azdır. Bu tür, bir ya da iki kuşak içinde köyünden ayrılmış fakat köyündeki, daha çok küçük sayılabilecek toprağının mülkiyetini elinden çıkarmamış bir bölüğün dışında, önemsizdir. Büyük Toprak sahibi, ister köyde ister şehirde yaşasın, toprağını kendi eliyle işlemektedir. Ve bunlar arasında, kendi toprağına ek olarak kiralık toprak üzerinde tarımcılık yapanlar azımsanamıyacak ölçektedir. Yine bunlar arasında kamu topraklarını «işgal» ile tarımcılık yapanlarda vardır. Bu bakımdan «toprağın işleyene aitliği» ilkesi iki, tarafada çekilebilecek bir ilkedir ve 1926 Medeni Kanunundan daha «devrimci» değildir, uygulanmasının özellikle bu düzeyde toprak temerküzünü arttırması pek mümkündür.

Suyun kulanana ait oluşunda buna benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Bugün en çok su kullanan ve kamunun kullanımına açık suları «özelleştirenler» büyük toprak sahipleridir. Kullanma ilkesi bunlara mülkiyet vermek demek olacaktır.

Bu söylenenler Ecevit solculuğunun kendisini aşma süreci içinde olduğunun inkârı anlamına gelmemektedir. Bütün bu tutarsızlığa ve iç çelişkilere rağmen ortadadır. Ecevit Halk Partisini topraksız ve küçük ve orta büyüklükte toprak sahibinin büyük ölçüde toplandığı bir parti biçimine sokmayı amaçlamaktadır. Çeşitli denemeler bunu göstermiştir: Bürokrat düşmanlığı bu amaca yöneliktir. Orman suçlarının affettirilmesi çabası buraya hitap etmektedir. Atılan slogan açıkça bu raya hitap etmektedir. Atılan slogan açıkça bu amaca gitmektedir. Hâttâ Demokrat Partili liderlerin bağışlanması bile Jandarma dipçiğinin kalkışı ile özdeş sayılan bu kişilere duyulan sempatiden yararlanarak, söz konusu kit-

le ile «hissi köprüler» kurma girişimi olarak yorumlanmalıdır.

Bütün bunların bir iç mantığı vardır ve İsmet Paşanın çok partili döneme alt yapı devrimlerini gerçekleştirmek için girdiği uydurmasına, Mustafa Kemal'in silâh sevmediği masalına; soyut bir halk ile bürokratlar arası çelişkiye dayalı fantazi denemelerine rağmen, böyledir. Ve de bu fantazi denemeleri, esas mantık yanında önemli olmaktan çok uzaktır.

Ecevit'in gücü teşkilâtı kazanabilmesidir. Ecevit solculuğunun güçsüzlüğü teşkilâtı değiştirmemesidir. C.H.P. teşkilâtı Ecevit öncesi teşkilâttır. Ve bu teşkilâtın, sınıfsal yapısı bakımından, örneğin bir A.P. teşkilâtından herhangi bir ayrılığı olduğunu düşünebilmek için ortada hiç bir neden görülmemektedir. Büyük toprak ağası, tüccar, ithâlâtçı, çok kazanan avukat v.b. A.P. de olduğu kadar C.H.P. de de yer almaktadır. Ecevit, ilerici çizgisini, bu sınıfsal yapının elverdiği ölçüde ve düzeyde belirlemek zorunluluğunu duymaktadır. Bu zorunluluktur ki sınıfsal dinamiğin kıskaçlarına yaklaşan Ecevit'i hâlâ sınıfsal mantığın gereklerini inkara itmektedir. Ecevit küçük ve orta köylüye yönelik ilerici eyleminin sınıfsal yapısı belli C.H.P teşkilâtının hoş görüsüyle gerçekleştirebileceği varsayımı içindedir. Bunun içindir ki, tipik bir narodnik davranışla, «anlayışlı toprak ağası, namuslu sanayici v.b» gibi kavramları piyasaya sürmektedir.

Engels'in bir kez bütün açıklığı ile söylediği gibi burjuva düzende neyin «anlayışlı» ya da «iyi» olduğunu tanımlamanın olanağı yoktur. Çünkü. Marxist öğretinin temel ilkelerinden birisi sermayedarın «kişilik kazanmış» bir sermayeden başka bir şey olmayışıdır. Kapitalistleşmiş bir yapıda, sermayenin, üretim araçlarının esiri, makinanın bir parçası olan sadece işçiler değildir. Sermayedarlarda aynı ölçüde üretim güçlerinin gelişme dinamiğinin pençesindeki kişilerdir. Ne yapıyorlarsa bunu kârı düşürmemek veya arttırmak zorunluluğunun etkisi ile yapıyorlardır. Bu bakımdan kiptalistin iyisi ya da anlayışlısı olmaz ve dolayısıylada Ecevit'in ayırımı bütünüyle anlamsızdır.

Fakat bu demek değildirki Ecevit'in ayırımının bir nesnel dayanağı yoktur. Gerçekte vardır. Bu nesnel dayanak, aynı sınıfsal yapılı iki partinin, -C.H.P. ve A.P.- birbirinden ayrı düşmesine yol açmaktadır. Uzun çizgide aynı yönde çalışan iki partiden birisi, zaman zaman diğerini karşısında bulmaktadır.

Öyle görünmektedirki C.H.P, egemen güçlerin ekonomik dinamiği bakımından durgun öğelerini içermektedir. Bu anlamda iki parti arasında bir ayrılık söz konusudur ve bu ayrılığın başlangıcını D.P. nin kuruluşuna götürmek mümkündür. C.H.P de kalan toprak ağası, toprak ağası olarak kalmayı düşünen elde ettiği artığı tüketimine ayıran toprak ağasıdır. Tüccar, üretim yapısının özellikleri gereği bir monopolcu duruma sahip, sermayesi ile elde ettiği artık arasında durgun ve geçerli bir dengeyi başarmış tüccardır. Bu yüzden, CHP'li toprak ağası ve tüccar yeni alanlar bulmak, karının düşmesini önlemek için daha yırtıcı olmak diye bir sorunu yoktur.

Yırtıcı olmamak, yeni kar alanları bulmak zorunluluğunda kalmamak, CHP'yi anayasal hakları -bir dereceye kadar- savunmaya daha yatkın yapmaktadır.

Bunun ötesinde ve en azından yukarıdakiler kadar önemli bir gelişmeye daha işaret etmek gerekir: CHP gittikçe sanayi burjuvasından uzaklaşma süreci içindedir. Kapitalistlerin en dinamiği ve dolayısıyla da, anayasal olsun olmasın, en çok sınır tanımıyanı olan sanayicilerin AP'yi kullanma eğilimi,

en çok AP'yi kendi partileri yapma mantığı, CHP'nin kişiliğinde önemli değişiklikler yapacak özdedir.

Öyle görünmektedir ki, Ecevit solculuğu sanayi burjuvazisi ile bütün bağlarını koparmaya yönelmiştir. Bunun en önemli göstergesi, İstanbul ve İzmit sanayi işçilerinin direnişi karşısında Ecevit solculuğunun almış olduğu ileri tutumdur. Çok az öncesine kadar, DİSK'in yürüttüğü devrimci eylemler sonucunda Türk-İş'in tabanının kayışı olgusuna karşı Ecevit solculuğunun stratejisi, diğer egemen güçlerden farklı değildi. Fakat İstanbul ve İzmit işçilerinin kahramanca direnişleri ve bunun işçi sınıfından gördüğü geniş destek, Ecevit solculuğunun sanayi burjuvası ile zayıf bağlarını yeniden gözden geçirmeye itmiştir. Şimdiki çıkışı bu bağları koparma amacında olduğu kanısını vermektedir. Bu kanının gerçekliği, yakında değiştirme tasarısının meclisteki yeniden görüşülmesi sırasında anlaşılacaktır. Ecevit'in, DİSK'in yürüttüğü devrimci eylemden en çok zarar gören, dolayısı ile DİSK'e en çok düşman sanayi burjuvazisinin karşısına gerçekten çıkıp çıkmayacağı, bunun sadece kurultayı renklendirecek bir oyun olup olmadığı yakında anlaşılacaktır.

Ecevit solculuğunun sanayi burjuvazisinden uzaklaşma süreci, onu, işçi sınıfının mücadelesinde daha ilerici düzeylere götürürken, başka bir konuda, emperyalizmle uluslararası savaşta AP'nin de gerisine düşmektedir. Sanayi burjuvazisinin yeni pazarlar bulma sorunu, AP hükümetini Arap halkları ile ticari ilişkiler kurmak zorunda bırakmaktadır. Arap halkları ise emperyalizmin Ortadoğu'daki ileri karakolu olan İsrail ile dişe diş bir savaş içindedir. Hiç bir Arap hükümeti, ne kadar gerici olursa olsun, bu savaşa umursamaz bir tutum takınamamaktadır. Bu yüzdendir ki, ticaret ilişkilerini geliştirmek, yeni sanayi pazarları bulmak durumundaki AP, Arap kurtuluş savaşına -hiç olmazsa sözde- yakınlık duyar görünmeye çalışmaktadır. Ecevit solculuğu böyle bir yakınlığın açıkça karşısında yer almıştır. Kahire'ye gönderilecek parlemento kuruluna «büyük devlet adamı rolü» ile karşı koyan İsmet Paşa, Ecevit solculuğunun onayını almıştır. Ecevit, bu tutumunu, kurultayda öküzün altında buzağı arayan bir davranışla Filistin Gerillaları'nın kahramanca verdikleri savaşın arkasında Çin'i bularak! sürdürmektedir.

Doğaldır ki, Ecevit solculuğunun bu tutumunda etken olan sadece ekonomik öğeler değildir. Genellikle Türk toplumunda ve özelikle Ecevit'in dayanak olarak seçtiği kütledeki yaygın ırkçılık da burada önemli bir rol oynamaktadır. Türk toplumunun batı dünyası karşısında duyduğu aşağılık kompleksi belki bu eğilimin olduğu gibi görünmesini engellemektedir. Fakat Türk diline bakıldığında görülecektir ki, dil, Laz, Kürt ve Arap halklarının üzerine söylenmiş aşağılayıcı deyişlerle doludur. Bu eğilimin su yüzündeki görüntüsü, Türk ilericilerinde Türkiye'nin doğusundaki halkların savaşını küçümsemek, o savaşın liderlerini hazmedememektir.

Aynı açıdan bakıldığı zaman, Ecevit solculuğunun doğudaki terör karşısındaki suskunluğu da anlaşılabilir. Bunlar Ecevit solculuğunun çelişkileridir ve kendisini sık sık gösterecektir.

Fakat bu çelişkiler Ecevit solculuğunun Ecevit'i aştığını görmeğe engel olmamalıdır. Eecevit sol bilinçlenmeyi başka kanallara götürebilmek için ortaya çıkarılmıştı. Bugün sol bilinçlenme gerçek kaynağı yani işçi sınıfına doğru hız almaktadır. 1966'dan beri değişen çok şey olmuştur, Türk sosyalist hareketi arınma sürecine girmiştir, bilimsel kaynağına dönüş eğilimi göstermektedir. Bu bakımdan Ecevit solculuğuna bugünkü bakış, 1966'nın bakışı olmamalıdır.

Fındık Üreticilerinin Direnişi

Geçtiğimiz günlerde, Ordu ve çevresinde, fındık üreticilerinin fındık tüccarı sermayedarlara ve onların destekçisi egemen sınıflar iktidarına karşı, miting ve yürüyüşler şeklinde görülen direniş hareketlerine tanık olduk.

Bilindiği gibi, ihraç ürünlerimiz arasında önemli bir yeri olan fındık, 3 milyon civarında yurttaşın geçim derdiyle yakından ilgilidir. Son yıllarda ortalama 100-150 bin ton fındık üretilmektedir. Yalnızca ihraç edilen kabuksuz fındığın kıymeti, 1965 yılında 60, 1967 yılında 82, 1968 yılında da 74 milyon dolara ulaşmıştır.

Verdiğimiz bu küçük örnekler bile, fındık üretiminin çok sayıda yurttaşın yaşama kavgasıyla yakından ilgili olduğunu ve ekonomi içinde önemlice bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Sömürü mekanizması

Ne varki, ekonominin diğer dallarında olduğu gibi, bu konuda da egemen sınıflardan emekçiler yararına bir politika izlemelerini bekleyemezdik. Yıllardır Fındık Piyasası'nın işleyişi öyle bir mekanizma haline getirilmiştir ki, bunca insanın emek mahsulü olan binlerce ton fındığın kaymağını bir kaç tüccar ve aracı paylaşmaktadır.

Üreticinin kredi ihtiyacını fırsat bilen tüccar, daha ağaçlar tomurcuklanmadan «alivre satış» la mahsulün büyük bir kısmını düşük fiatla kapatmaktadır. Ayrıca toplama sırasında da üretici kredi aramaktadır, ve yine aracı-tefeci-tüccar takımının ağına düşmektedir.

Mekanizma bir yönü ile böylece işlerken, egemen sınıflar iktidarının destekleme alımları da hem miktarca yetersiz kalmakta, hem de alımların yürütülüşü sırasında fındık tüccarları yararına bir yol izlenmektedir. 1967-1968 döneminde fındık rekoltesi 72 bin ton iken sadece 24 bin ton civarında, 1968-1969 döneminde de rekolte 138 bin tona ulaştığı halde 48 bin ton civarında destekleme alımı yapılmıştır.

Kaldı ki destekleme alımlarının üreticilerin çıkarları gözetilerek yürütülmediği de ortadadır. Bir yandan «taban fiatlar» zamanında ilan edilmemekte, öte yandan alım sırasında üreticilerin önüne çeşitli pürüzler çıkarılmaktadır. Hükümet sözde destekleme alımı yaparken, üretici mahsulünü elden çıkardıktan hemen sonra, tüccarlarca depo edilen fındık stoklarını daha yüksek fiatla satın almaktadır. Örneğin, 1969 fındık ürünü için hükümet üreticiye 570 kuruş öderken, hemen bir ay sonra tüccardan 640 kuruşa fındık satın almıştır.

Bütün bunlar, egemen sınıflar iktidarının gerçekte kimi desteklediğini açıkça göstermektedir.

Üreticilerin Direnişi ve Baskılar

Yıllardır süre gelen bu sömürü mekanizması, şüphesiz, sermayedarlar iktidarı sürdükçe devam edecektir. Ancak, fındık üreticileri gittikçe durumun farkına varmakta, sömürü mekanizbasını günden güne daha iyi kavramakta, alın teri ve emeğin ürününe kimlerin çullandığını gün geçtikçe daha açıkça görmektedir.

Ordu ve çevresindeki fındık üreticilerinin son direnişi, 8 Temmuz'da yapılan miting ve yürüyüşler bu bilinçlenme sürecinin bir sonucu olmuştur.

Fındık üreticileri bir ay kadar önce «taban fiatı» tesbiti için hükümе-

te baş vurmuşlar, Başbakan da taban fiatının en kısa zamanda ilan edileceği konusunda söz vermiştir. Ancak, aradan bir ay geçip fındık toplama mevsiminin gelmesine rağmen verilen söz bir türlü yerine getirilmemiştir.

Bu gelişmelerden sonra, her yıl olduğu gibi gene fındık tüccarları ile aracıların ağına düşmekte olduklarını gören üreticiler, 8 Temmuzda, yaptıkları miting ve yürüyüşlerle seslerini duyurmak istemişler, fındık tüccarlarına ve onların destekçisi iktidarın tutumuna karşı çıkmışlardır.

Önceden tahmin edildiği gibi, fındık tüccarları ve sermaye çevreleri iktidarla kolkola hemen üreticilere karşı cephe almışlar, fındık tüccarlarının fiili karşı çıkışı ile birlikte derhal Amasya'dan askeri müfreze, Samsun'dan Komando Birlikleri getirilmiştir.

Üreticilerin hak istemesini en küçük bir hoşgörü ile karşılamayarak, tüccarların «fiili mücadele» ye yönelmesi bazı olaylar çıkmasına yol açmış, ölen ve yaralananlar olmuştur. Olaylar sırasında 105 kişi yakalanmış, 9 Temmuzda yapılan ilk sorguda bunlardan 35'i tutuklanmıştır.

Sermaye çevreleri ve egemen sınıflar iktidarı, 15-16 Temmuz işçi direnişine karşı gösterdiği hassasiyeti, olayın önemi ölçüsünde burada da göstermiş, bütün baskı tedbirlerinin alınmasında en küçük bir ihmalde bulunulmamıştır.

Ancak, bütün bu baskı yöntemleri, emeğinin, alın terinin, sömürüldüğünü gittikçe sömürü mekanizmasını bütün içeriği ile kavramaya başlayan üreticileri sindiremeyeceklerdir. Baskı tedbirlerinin artmasına rağmen üreticilerin son direnişlerinin daha açık ve geniş çapta olması bunu göstermektedir.

Ordu olaylarının başlangıç ve gelişme biçimi, olayların muhtevası şunu da göstermiştir ki üreticilerin mücadelesi fındık tüccarı sermayedarlar ve onların destekçisi egemen sınıflar iktidarına karşıdır. Bu yönü, ile fındık üreticilerinin direnişleri, EMEK'in Türkiye'deki esas çelişmenin emek-sermaye çelişmesi olduğu görüşünü 15-16 Haziran işçi direnişinde olduğu gibi, bir kere daha doğrulamıştır.

TEKNİK PERSONEL ARTIDEĞER KAVGASINDA

A.P. iktidarının çıkartmakta olduğu personel kanunu ile ilgili tartışmalar, egemen güçlerin karşılaştığı çıkmazı - bir yönü ile de olsa - bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır. Bu yamalı bohça özelliğini gösteren memur alanına bir düzen getirme amacını güden yeni düzenlemenin eskisinden pek ayrılığı olmayan yeni bir yamalı bohçaya yol açması kaçınılmaz görülmektedir.

Personel konunu tasarısı artık burjuva iktidarının memur tabakasına ayırabildiği toplam artık değerin paylaşılması kavgasına dönüşmüştür. Bunun amacı ise personel tasarısının dışında kalmak biçiminde ortaya çıkmaktadır. Üniversiteler, çeşitli kurumlar, plânlama, Merkez Bankası v.b. personel tasarısının dışında kalmak uğraşı içindedir. Bunlardan bazıları başarılı olmuştur.

Tasarının dışında kalmak, burjuva iktidarı ile ayrı ve özel bir pazarlık masasına oturma kapısını açık tutmaktır. Bunu yapabilmek için çeşitli gerekçeler ileri sürülmüştür. Bunlar içinde en yaygın olanı, tasarı dışında kalmaya özenen kuruluşun teknik özelliğidir. En ilginç olanı ise, herhalde, mü-

hendislerin kendilerini memur değil, işçi saydırmağa çalışmalarıdır.

Mühendis boykotu bu amacı taşımaktadır: Mühendisler, bürokrat değil işçidir. Boykot forumlarında geliştiren en önemli tez budur.

Önemli bir okumuş bürokrat bölüğünün kendisini işçi saydırmak için göstermiş olduğu direnişi bugünkü bilinçlendirme düzeyinde kıvançla karşılamamak mümkün değildir. Yalnız gerçekten bu çaba işten ise; gerçekten tutarlı ise ve de işçi saydırma direnişi bürokratlara ayrılan artıkdeğerden kendilerine düşenden daha büyük bir pay sağlama çabasının bir maskesi değil ise.

Fakat mühendislerin işçiliği garip bir işçiliktir ve de zorunlu olarak garip bir devrimciliktir. Boykot öncesi forumda D.İ.S.K. temsilcisi gelir ve «eğer siz de işçi iseniz, D.İ.S.K. temsilcisi olarak, forumda benim de konuşma olanacığımı sağlayın» der. Cevap: Hayır. İşçi sayılmak için direnenler fincancı katırlarını ürkütmemek için olsa gerek, işçilerden uzak durmayı yeğ bulurlar. Ve de «dava» larını gerçekleştirmek için Türkiye'deki siyasal örgütler içinde hiç bir ayrılık düşünmezler. Çeşitli siyasal kuruluşlar içindeki mühendis temsilciler ikna etmeyi, onlarla kulis yapmayı gerçekçi politika sayarlar. Bu temsilcilerin A.P. de, C.H.P. de yada G.P. de olması, onlar için hiç de önemli değildir. Önemli olan, onlar için, artık değerden paylarına düşenin artırılmasıdır.

D.P. ile birlikte hızlanan yatırımcılık faaliyeti ve bunun birden bire yüksek düzeylere ulaşması mühendis olmaya talebi artırdı. Karayolları Genel Müdürlüğünün başlattığı ve diğer yatırımcı kuruluşların sürdürdüğü çok mühendis kullanma ve mühendislere fazla para verme eğilimi mühendis olmaya isteği artırdı. Mevcut ve yeni kurulan mühendis okulları en çok istenen ve en yetenekli öğrencilerin gittiği yüksek öğrenim kuruluşları oldu. Aşırı istek ve yüksek ücret, giderek, mühendis fetişizmi denilebilecek bir olgunun ortaya çıkmasına yol açtı. Tıpkı Marks'ın meta fetişizminde olduğu gibi, ürün (mühendis) belli gereksinmeleri karşılamak için değil, fakat daha çok ücret sağlıyabildiği için üretilmeğe başlandı. Mühendisin gerçek bir kullanılma olanağı bulup bulmadığı sorunu bir kenara itildi. Mühendisin liseden sonra beş yıllık bir eğitimle elde edilebilecek becerilere uygun işlevleri yapıp yapmadığı sorunu bütünüyle unutuldu.

Eğer burjuva iktidarının düzenlediği istatistikler bir tarafa bırakılıp, da, gerçeğe pıçlak gözle bakılacak olursa görülecektir ki, bugün gerek özel kesimde ve de gerekse kamu kesiminde çalışan mühendislerin çok büyük bir çoğunluğu mühendislik becerilerine uygun işler görmemektedir. Çoğunluk, ya özel kesimde, normal tüccar işlevlerini görmekte, ya da devlet kesiminde teknik-bürokratik görevleri yerine getirmektedir. Örnekler bugün, Türkiye'deki bütün yapım işlerinin hepsinin mimarlar eliyle gerçekleştirildiği var sayılsa bile, bunların toplamı mimarların sadece üçte birini meşgul edebilecek düzeydedir. Bugün ziraat mühendislerinin yarısından fazlası Ankara, İstanbul ve İzmir merkezlerinde toplanmış vaziyettedir. Bunların tarımla ilgili masa başı görevinden başka yaptıkları birşey yoktur. Bugün mühendis okullarından her yıl yüzlerle elektronik mühendisi (düşük akımcı elektrik mühendisi) yetiştirilmektedir. Bunların kullanılabileceği (T.R.T ve P.T.T hariç) bir tek endüstri yoktur.

Mühendis diploması alanların çok büyük bir çoğunluğu, aslında en fazla teknikerlik yapmaktadır. Bunda da şaşılacak bir özellik yoktur. Teknoloji

üretmeyen, çok yavaş bir hızla teknoloji ithal eden bir ekonominin temel ihtiyacı tekniker becerisidir. Teknik eğitimin esas amacı bu olmak zorundadır. Fakat bugün Türkiye'de yapılan iş mühendis - ve de hemde yüksek mühendis - yetiştirip, bunlara yüksek mühendis ücreti verip, bunları tekniker işlevlerinde kullanmaktır.

Bu sürecin bir sınıfsal dayanağı ve dolayısıyla da bir mantığı olmuştur. Bürokrat kesimin, çalışma alanına en yakın bölüğüne üretime katkısının üzerinde bir ödeme yaparak, onları düzenin sağlam savunucuları durumuna sokmak. Yalnız, bu uygulama son zamanların üst yapısal denge sistemi içinde belirli bir açmazla karşılaşmıştır. Burjuva için bürokrat kesim içinde daha etkili, daha zinde bölükleri gözetmek, onları hoşnut tutacak bir ücret düzenini geliştirmek zorunlu olmuştur. Personel düzenlemesinin arkasındaki itici motifin bu olduğunda kuşku yoktur. Egemen düzenin bürokrat tabakaya ayırabileceği artığın yeniden bölüşümü temel endişe olarak ortaya çıkmaktadır.

Bütünüyle akıldışı olan bu düzenin, iç yapısının düzenlenmesinde akılcı davranabildiğinin kabul edilmesi gerekir. Personel kanunu içinde yaptığı budur. Ekonominin çalışmasında aldıkları pay kadar etkili olmayan mühendis bölüğünün payını düşürmek yada hızla artışına eskisi gibi imkân vermemek. Başka bir deyişle, mühendis eğitimi ile Teknikler işlevleri görenler katkılarına oranlı bir ücret vermeğe çalışmak. Tasarının, mühendisleri intibakları yapılacak derecelerde uzunca süre beklemeye zorlaması ve bunun dışında teknikeri eski düzene göre daha ileri dereceleri bulma kapısını açmasının anlamı budur.

Tasarının teknik eleman sorununa akılcı, temelli ve sürekli bir çözüm biçimi getirdiği sanılmamalıdır. Bütünüyle akıldışı bir düzenin, böylesine önemli bir soruna bütünüyle akılcı bir çözüm getireceğini ummak saflık olur. Tasarı ne teknik eğitimdeki ısrafı gidermek, ne teknik eğitimi toplumun yararına götürmek ve de ne teknik alandaki astsubaylık uygulamasına son vermek amacına yöneliktir.

Astsubaylık çok yaygın uygulama alanı olan bir kurumdur. Daha yüksek sorumluluk düzeylerine çıkabilecek bir çok kabiliyetin, kısa bir zamanda gelir sağlama zorunluğu dolayısıyla bir çeşit eğitim kuruluşuna gitmesi ve bundan geçtikten sonra bütün yükselme kapılarının sun'i engellerle kapatılmasıdır. Teknikerlik, ekonomi alanındaki en yaygın astsubaylıktır. Teknikerin ister ekonomi içinde edindiği deneylerin sonucu ve isterse tamamlayıcı eğitim ile daha yüksek sorumluluk düzeylerine gelmesi büyük ölçüde sınırlıdır. Üstelik, Türkiye'nin bugünkü teknoloji çizgisinde, daha yüksek sorumluluk düzeylerini dolduranlar sadece tekniker düzeyindeki bir beceriyi uygulamağa koymaktadırlar.

Mühendislerin eylemlerinin ilericilikle ve de halkçılıkla uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yoktur. İlerici tutum, teknikerliği teknik eğitim ve uygulamanın en yaygın ve temelli ögesi yapmaktır. Halkçılık ise, mühendisliği, ister endüstri içindeki deneyim sonucu olsun, ister daha sonraki ek eğitimle olsun, fakat her halde teknikerlikten geçen ve sanat eğitimiyle başlayan bir eğitim-çalışma-eğitim zincirinin en üst halkası olarak kabul etmektir. Bunun dışındaki eylem, sadece burjuvadan arta kalan artık-değerin paylaşılması kavgasıdır.

ORTADOĞU'DA DEĞİŞEN DENGE

Orta Doğu bunalımı son günlerdeki gelişimlerle daha da artmış ve özellikle Nixon'ın yaptığı açıklamalarla Arap dünyasında perde arkasında çevrilmek istenen oyunlar belirgin bir duruma gelmiştir. Nixon, televizyoncularla yaptığı önemli görüşmesinde, Orta Doğu bunalımının, Güney Doğu Asya bunalımından da ağır olduğunu, Arapların, İsrail'in varlığını tehdit ettiğini, Sovyetlerin Arapları kışkırttığını, ve açıkça, Orta Doğuda Amerikan çıkarlarının ve stratejik durumunun tehlikeye girdiğini söylemiştir. Başkan, ilk defa, bu durumun bir nükleer savaşa varabileceğini de söyleyerek korkusunu ve bu korkunun sürükleyeceği macerayı belirtmekten çekinmemiştir. Nixon'ı ilk defa olarak, Orta Doğuda nükleer savaştan söz ettiren nedir? Başkanın kendi sözlerinden de anlaşılacağı gibi, Orta Doğu bunalımı, bir Arap-İsrail çatışmasından çok Amerikan emperyalizminin Orta Doğuda karşısına çıkan milliyetçi-halkçı güçlerle çatışmasıdır.

Bilindiği gibi 1967 Haziran bozgununun şaşkınlığından kurtulan Araplar, kısa zamanda, İsrail ve ağababalarına karşı amansız bir direnişe geçtiler. Üç yıldanberi süre gelmekte olan bu direnişin sürekliliği ve giderek güçlenmesinde şüphesiz Sovyetler Birliği'nin büyük katkısı olmuştur. Unutulmamalıdır ki Sovyetler Birliği bugün büyük sermaye emperyalizminin karşısında olan en güçlü sosyalist ülkedir. Ve de bir Orta Doğu ülkesidir. Bugün iyice belirgin olan Sovyet desteği ile yıpratma savaşını sürdüren Araplar, uzun vadede İsrail'in yorulacağı görüşünü ileri sürenleri de doğrulamaktadırlar. Son Sovyet yardımı Mısır'ın havadan savunmasını çok güçlendirmiştir. Yeni savunma sisteminin uygulanmasından bu yana İsrail ciddi kayıplar vermiş ve hava üstünlüğünün sağladığı avantajdan yoksun kalmıştır. Son haftalarda ise İsrail'in kayıpları daha da artmıştır. İşte bu yüzden Nixon Orta Doğuyu nükleer savaş tehdidi ile korkutmak istemektedir. Nixon böyle fiilî bir müdahaleye girişebilir mi? Vietnam'da ipini koparan Amerika'nın Orta Doğuda yeni saldırılara geçmesi herşeyden önce sermaye çevrelerinin ve Pentagon'un isteğine bağlıdır. Zira çatışma, Arap dünyasını bölme ve yıpratma stratejisi olmaktan çıkmış emperyalist emelleri açıkça tehdit eden bir aşamaya varmıştır. Bugünkü durum Arap dünyasını birleştirici, güçlendirici ve kalkındırıcı bir yönde gelişmektedir. Ve bütün ilerici, rádikal, anti-emperyalist güçler devrimci Arap milliyetçiliği çevresinde toplanır görünmektedir. Bu, Amerika ve İsrail gibi iki fiilî müttefiğin hiç te hoşlanacakları bir durum değildir. Batı emperyalizminin içine düştüğü bu çıkmaz, sonunda İsrail'i de harcayacak serüvenlere itebilir .

M. KUTLAY

Yapısal Dinamik Sorunlarının Eleştirisi

II

TÜRKİYE'DE GERİLİĞİN GELİŞMESİ

Geçen sayıda YAPISAL DİNAMİK SORUNLARININ ELEŞTİRİSİ VE GERİ KALMIŞ KAPİTALİZM adıyla yayınladığımız birinci bölümde ortaya konulan genel model; bu ikinci ve son bölümde, Türkiye örneği aracılığıyla sınanmaktadır. TÜRKİYE'DE GERİLİĞİN GELİŞMESİ adlı incelemenin geniş bir özeti olan aşağıdaki yazı incelendiğinde görülecektir ki, Türkiye'nin çağdaş tarihine getirilen bu yeni bakış açısı, günümüzde karşı karşıya bulunduğumuz âcil sorunların çözümünde de her türlü tabu ve dogmadan uzak olarak tartışmayı sağlayabilecektir.

I. 1908 DEVRİMİ VE SONRASI

İlk bölümde kısaca açıklanmaya çalışılan genel modelin Türkiye örneğine uygulanması için en uygun dönem, kanımızca, 1908 burjuva devriminden günümüze kadar olanıdır; çünkü :

i) Sözkonusu dönemde, kapitalist üretim ilişkilerinin Türkiye'deki gelişmesinin «kaplumbağa hızını» aştığı ve siyasal üstyapının kazandırdığı ivme ile önemli ölçüde hızlandığı kolayca gözlemlenebilir;

ii) Dünya kapitalizminin 1870 lerde başlayan geniş çaplı yayılması ve emperyalist boyutlara tam anlamıyla ulaşması, 1908 lerde hemen hemen tamamlanmıştır;

iii) 1908 devrimiyle iktidara gelen burjuvazi halen iktidarda olduğu ve kapitalist iktidarın temel kuralları o günden bu yana geçerli bulunduğu için, bugünkü Türkiye'yi açıklamakta, 1908 den bu yana meydana gelen sürecin kullanılması zorunludur.

★ 1453'DEN 1908'E

Anadolu'da, kapitalist üretim biçiminin ilk pırıltılarının İstanbul'un Osmanlılar tarafından işgalinden bu yana uzanan bir geçmişe sahip olduğu görüşü oldukça güçlüdür.

Bu görüş çerçevesi içinde, 1535 de verilen ve değişen ticaret yollarının yarattığı zararları silmeyi amaçlayan kapitülâsyonlar, vergisini ödeyemeyen küçük çiftçilerin mülksüzleştirilmesi sonucunu doğuran 1583 deki iltizam uygulaması, Osmanlı pazarının dışpazarla yoğun ilişki kurmasını amaçlayan 1838 ticaret sözleşmesi, büyük ticaret burjuvazisinin önemli bir kesimini oluşturan Galata bankerlerinin can ve mal güvenliğini ve yasa önünde eşitliğini sağlayan 1839 tanzimat fermanı, 1856 da hammadde kaynaklarının Avrupa pazarlarıyla sıkı bağlantılar kurmasını sağlayacak demiryolları yapımının başlaması gibi belirgin tarihler, kapitalistleşmenin önemli noktalarını teşkil etmiştir.

Dörtyüzyıllık birikim ve nicel gelişmeler, Anadolu'yu 1908 deki nitel dönüşüm ânına getirmişti. İkinci Meşrutiyet, burjuvazinin monarşik ve feodal niteliği ağır basan iktidara karşı mücadelesinde kesin bir dönüşüm noktası olacaktı.

1908 in burjuva devrimi olarak nitelendirilmesi, ondan sonraki önemli dönüşümlerin açıklanmasında zâhiri bir güçlük yaratır. Gerçekten de niçin 1920 de millet meclisinin kurulması, 1924 de anayasanın yapılması, ondan çok sonra parlâmentoculuğun önem kazanması, 1950'de devrimin yığın desteğine kavuşması gibi çok önemli dönüşümler burjuva devrimi değildir de, 1908 burjuva devrimidir?

Soruyu cevaplandırmak için, 1908'i izleyen yıllarda neler olduğunu kısaca görmek gerektiğine inanıyoruz.

★ NEDEN 1908?

1908 hareketini yürüten İttihat ve Terakki'nin 1913 yılı ortalarına kadar doğru-

dan doğruya iktidarı almamasına ve eski dönemin paşalarının yönetimindeki hükûmetleri desteklemekle yetinmesine rağmen, devlet biçiminin meşrûti bir hale getirilmesi ve anayasa ile «kardeşlik, eşitlik, özgürlük» sloganlarının gölgesinde önce üstyapıyı burjuvalaştırma çabalarına girişilmesi - birinci bölümdeki «üstyapı dönüşümü» ile ilgili pasajda açıkladığımız gibi - siyasal iktidara, tek tek insanlar olarak doğrudan doğruya elkoymasa da «devlete damgasını basan» sınıfın, **devrimi sağlamlaştırma** çabaları olarak görülebilir. Her devrimde, «sağlamlaştırma» çabası, iktidara gelen sınıfın kendi nicel ve nitel gücünü arttırmasıdır. Burjuvazinin aydın kesiminin fiili öncülüğünde yürütülen 1908 devrimi de, hemen, «aydın» yetiştirme çabalarına girişmiştir. 1908 de 200.000 lira olan eğitim harcamaları, 1909 da 660.000 liraya, 1910 da 940.000 liraya ve 1914 de 1.237.000 liraya çıkmıştır.

İsmail Hüsrev Tökin'in ifadesiyle, 1908 den sonra «bir taraftan münferit Türk teşebbüsleri yeni iş sahalarına atılırken, diğer taraftan da milli kantariye, milli mahsûlat, milli mensucat, milli ekmekçilik ilâh.. isimleri altında birçok milli şirketler teşekkül etmiş, kooperatifler kurulmuş, Türk bakkaliye, manifatura, ilâh.. mağazaları açılmış, millî sermaye ile bankalar kurulmaya başlanmış, kapitülasyonlar ilga edilmiş, bir gümrük kanunu tanzim edilmiş, milli sanayii teşvik edecek bir sanayii teşvik kanunu yapılmıştır».

«Kaplumbağa hızıyla kapitalistleşmenin» asıl hızlandırıldığı dönem ise, İttihat ve Terakki'nin 1913 yılında «tek tek insanlar olarak» da iktidara gelmesiyle başlamıştır.

1913 sonrası, savaşa rağmen, tipik bir ulusal pazar ve üretim yaratma dönemidir. 1914 yılında kapitülâsyonların kaldırılması, vergilemede yabancıların lehine düzenlemelerin değiştirilerek yerli-yabancı eşitliğinin sağlanması, para çıkartma imtiyazının Osmanlı Bankası'ndan alınması, tarım âlet ve makinalarının gümrüksüz ithâlinin öngörülmesi, yerli tarım ürünleri ile çimento ve dokuma sanayiinin ağır gümrüklerle korunması, imtiyazlı yabancı şirketlere bol sayıda Türk personel kullanma zorunluğunun yüklenmesi, sanayi okullarının açılması, kadınların çalışma hayatına sokulması, Almanya'ya öğrencilerden başka işçi ve ustaların da eğitim görmek üzere gönderilmesi, yetersiz olan nüfusun arttırılması için kampanya açılması, çiftçilere parasız tohum dağıtılması, tarım eğitimine başlanması, işlenmedik toprak kalmaması için sıkı hukuki tedbirlerin alınması, Ziraat Bankasına tarım istasyonu görevinin yüklenmesi; fabrika kuracak olanlara beşbin metrekare parasız arsa sağlanması, ücretsiz inşaat izni verilmesi ve onbeş yıl vergi bağışıklığı tanınması, makina ve ithâli zorunlu hammaddelerden gümrük vergisi alınmaması, ihracat vergisinin kaldırılması, sanayiin kendi ihtiyacını karşılamak için 1916 da İtibâr-ı Milli Bankası'nın faaliyete geçmesi, birçok ufak bankanın kurulması, anonim şirketlerin doğmaya başlaması, şirketçiliğin Anadolu'ya yayılması gibi başlangıçlar, burjuva devriminin temeldeki yansımasından başka birşey olamaz.

Bütün bu başlangıçlar, daha sonra «ilerici», «devrimci» diye nitelendirilen bütün hareketlerin temel hedeflerini teşkil edeceklerdir. Gerçi 1908 devriminin çabaları, kendisinden sonraki köklü dönüşümlerin aynı yöndeki çabalarından daha az başarılı olmuştur. Ama savaş yıllarında atılmış olan bu adımlar herhalde küçümsenemez ve **kapitalistleşme** yolundaki önemli görevleri inkâr edilemez.

★ SAVAŞTA SANAYİ

1908 devriminden altı yıl sonra, yani 1915 de, sanayiin ne durumda olduğunu anlamak amacıyla İstanbul, İzmir, Bursa, Bandırma, Manisa, Uşak ve İzmit'i kapsayan, el ve ev sanayiinin dahil edilmediği bir sanayi sayımı yapılıyordu. Bu sayıma giren 269 sınâi firmanın 76 sının gıda sanayiinde, 75 inin dokuma sanayiinde, 55 tanesinin de kâğıt ve kartonla ilgili sanayide çalıştıkları görüldü. Gıda sanayiindeki başlıca kollar ise değirmencilik, makarnacılık, şekercilik, tahincilik, konservecilik, biracılık ve tütüncülüktü. Üretim değerleri itibariyle de gıda sanayiinin % 70,3; dokumacılığın da % 11,9 öneme sahip olduğu; geri kalan % 17,8 in ise diğer işkolları tarafından paylaşıldığı anlaşılıyordu. Savaş sırasında gıda ve dokuma sanayileri, Türk sanayiinde kesin bir öneme sahiptiler.

1915 sanayi sayımı, sanayii teşvik tedbirlerine bir hazırlık olarak yapılmıştı. Siyasal iktidarın niyeti, toplam değeri 1000 lirayı geçen ve yılda en az 750 yevmiye miktarında işçi ve en az 5 beygirlik çevirici güç kullanan ve ham ve yarı mâmul maddeleri başka şekle sokan fabrika ve atelyelere bazı bağışıklıklar vermekti. Sayımın ilk aşamasında bu koşullara uyan firmaların İstanbul'da 63 ve İzmir'de de 15 tane olmak üzere 78 tane olduğu görüldü. Oysa, sanayiin teşvikinden haberi olmayan birçok firma kendini yazdırmamıştı. Ayrıca bu teşvikten yararlanma koşullarını taşımadığı halde, sınâi bir varlık olarak mevcut bulunan işletmeler vardı. Bu yüzden sayımın kapsamı genişletildi ve 24 saatte en az 100 kental tahıl öğüten değirmenler, sürekli olarak 10 dan fazla işçi çalıştıran sabun fabrikaları ve genellikle çevirici güçle birlikte en az 10 ve çevirici güç olmaksızın 20 işçi kullanan bütün sınâi kurumlar da sayıma sokuldu. İşte, yukardaki 269 sınâi firmanın niteliği budur.

1915 yılında toplanan bu bilgiler, daha sonra bazı çıkartma ve eklemeler yapılarak, 1913 yılındaki, yani savaşa girilmeden önceki durumun anlaşılması için kullanıldılar.

Bu sayımın gösterdiğine göre firmaların % 81'i özel tek kişilere aittir, anonim ortaklıklar % 10,6 öneme sahiptir ve devlet kurumları da firmaların % 8,3 ünü teşkil etmektedirler. Anonim ortaklıkların toprak işleme sanayiinde % 29,4; dokumada ise % 13,7 öneme sahip oldukları anlaşılmaktadır. (TABLO I)

Cumhuriyet öncesi ekonomik yapı hakkında ikinci bilgi, tamamen farklı bir kapsama sahip olduğu anlaşılan 1921 sayımından elde edilebilmektedir. Bu sayım, Ankara Hükûmetinin İktisat Bakanlığı tarafından gönderilen bir genelge ile yapılmış ve İstanbul, Bursa, Adana, İzmir gibi illeri, işgal altında oldukları için sayım içine **alamamıştır.** Mevcut sanayiin yoğunlaştığı bu dört büyük ille ilgili verileri kapsamadığı halde, bu sayımda 33.058 sanayi firması tesbit edilmiştir.

Aynı sayımda «işçi» sayısı olarak bildirilen rakam 76.216 dır. Bu verilere göre, firma başına 2,3 işçi düşmektedir.

Anlaşılacağı gibi, sayımda «sanayi» diye kapsanan alan, biraz fazla geniş tutulmuştur ve 76.216 kişinin tümünün «işçi» olması olasılığı pek azdır. Bunlar, herhalde, kendi hesabına çalışan esnaf ve zanaatkârları da kapsayan verilerdir.

Alt sektörler itibariyle yapılacak bir ayrımdan da; en yüksek «işçi/firma» oranının toprak işleme sanayiinde; en düşük oranın da dokuma sanayiinde olduğu anlaşılabilir.

Öte yandan, «işçi» lerin sektörel yoğunlaşmasını gösteren dağılış yüzdeleri, o

dönemde Anadolu'da sanayi alanındaki başlıca meşguliyetin dokuma olduğunu, bunu dericiliğin izlediğini göstermektedir. (TABLO II)

TABLO I. 1915 (1913) SANAYİ SAYIMINA GÖRE İŞKOLLARININ DURUMU

İşkolu	Firma sayısı (1913)	Firma sayısı (1915)	Firma dağılışı (1913)	Firma dağılışı (1915)	Üretim değeri dağılışı (1913)	Üretim değeri dağılışı (1915)	İşçi sayısı (1913)	İşçi dağılışı (1913)	İşçi/firma oranı (1913)
Gıda	76	78	28.3	27.7	68.6	70.3	3989	24.4	52.5
Toprak iş.	20	21	7.4	7.5	1.9	0.3	913	5.5	45.6
Dericilik	12	13	4.5	4.6	4.8	8.3	886	5.4	72.1
Ağaç, vs.	19	24	7.1	8.5	1.6	0.8	672	4.1	35.4
Dokuma	75	78	27.8	27.7	14.9	11.9	7667	47.0	102.2
Kimya	55	55	20.4	19.6	5.6	6.2	1796	11.0	34.5
Maden	12	13	4.5	4.4	2.6	2.2	386	2.3	32.2
TOPLAM	269	282	100.0	100.0	100.0	100.0	16309	100.0	60.6

TABLO II. 1921 SANAYİ SAYIMINA GÖRE İŞKOLLARININ DURUMU

İşkolu	Firma sayısı (1921)	Firma dağılışı (1921)	«İşçi» sayısı (1921)	«İşçi» dağılışı (1921)	«İşçi»/firma oranı (1921)
Gıda	1273	3.9	4493	5.9	3.5
Toprak işleme	704	2.1	3612	4.7	5.1
Dericilik	5347	16.1	17964	23.6	3.4
Ağaç, vs.	2067	6.3	6007	7.9	2.9
Dokuma	20057	60.7	35316	46.3	1.8
Kâğıt	337	1.0	803	1.0	2.4
Kimya	3273	9.9	8021	10.5	2.5
TOPLAM	33058	100.0	76216	100.0	2.3

Kaynak: İsmail Hüsrev Tökin, **İktisâdi ve İçtimâi Türkiye - Türkiye'de Sanayi**, DİE, No. 251, Ankara, **1946**, s. 12, 15, 18, 24.
Yıldız Sertel, **Türkiye'de İlerici Akımlar**, Ant Yayınları, İstanbul, **1969**, **s. 11.**

★ **EMPERYALİZM BU İŞE NE DİYOR?**

1908 devrimini izleyen yıllarda, Osmanlı İmparatorluğunu paylaşma pazarlıklarının yoğunlaşmasına rağmen, emperyalizmin Türkiye'deki kapitalistleşmeye karşı çıktığını gösterecek bir belirti yoktur. Hareketi yürüten İttihat ve Terakki, Almanya-Avusturya ile ticaret yapan Selânik dönme burjuvazisinin ve mason derneklerinin kesin desteğine dayanmaktadır. 1908 devrimi, savaş öncesinin emperyalist devletleri getirip bıraktığı çatışmalı ortamda, bir kesimiyle İngiliz, diğer kesimiyle Alman işbirliğini desteğine almıştır. Devrim öncesinde mason dernekleri ve Mısır kanalından gönderilen İngiliz yardımları ile gelişen «Manastır cuntası» ve Selânikli dönme tüccarlar kanalından sağlanan Alman-Avusturya desteğiyle serpilen «Selânik cuntası» birbirlerini Abdülhamit'e gammazlamalarına rağmen birlikte davranabilmektedirler.

Nitekim, 1908 devriminin ilk günlerinde Batı ülkeleri ve özellikle İngiltere, «hürriyetin beşiği» olarak göklere çıkarılmaktadır. Adalet örgütünden Bahriyeye kadar her yere yabancı uzmanlar çağırılmıştır. İttihat ve Terakki'nin bir parti olarak katılmadığı, fakat belli adayları desteklediği 1908 deki seçim bildirisinde; zengin maden kaynaklarını yabancı sermayenin işletmesini sağlayacak demiryollarının yapımı, verimli toprakların tarıma açılması için gerekli tedbirlerin alınması, Dedeağaç, Samsun ve Mersin'de ticâri limanların yapılması, temel tarım bölgelerinde sulama tesislerinin kurulması, Fransız mühendisleriyle Vardar, Meriç ve Kızılırmak'ın ulaşıma açılması, bir teknik üniversite açılarak burayı bitirecek öğrencilerin Avrupa'ya gönderilmesi, ticaret, sanayi ve ulaşım şirketlerinin kurulması gibi hususlar bulunmaktadır. Bütün bunlar, emperyalizmin ihtiyaçlarına uygun bir kapitalistleşmenin özlemini yansıtmaktadır.

«Jöntürkleri teşvik ederek elinizden geleni yapınız ve dilekler öne sürerek onlara güçlük çıkartmaktan çekininiz» diye İstanbul'daki elçisine haber gönderen İngiltere; 1913 den önce Mahmut Şevket Paşa ve 1914 den sonra Enver Paşa tarafından temsil edilen Almanya, burjuva devrimine karşı değildirler. Fakat işin bir de **demokratik** yanı vardır ve işte bu, emperyalizmi fena halde tedirgin etmektedir. Lenin'in belirttiği gibi, Türkiye'deki demokratik hareketin bütün Asya'ya sıçraması olasılığı Batıyı telaşlandırmıştır. Emperyalizm bir yandan Türkiye'deki devrim zayıf olduğu, büyük halk kitlelerini sürüklemekten uzak bulunduğu ve de Türkiye'nin dışa bağlılığında değişen bir şey olmadığı için Jöntürkleri kutlamakta; fakat öte yandan, hareketin yansıdığı ülkelerde doğrudan halk hareketleriyle sonuçlanabilecek patlamalara sebep olabileceği için, hiç olmazsa gerçek bir demokratik kişilik kazanmasını engellemeye çalışmaktadır.

★ **«YARIM MÜSTEMLEKE»**

Daha fazla ilerlemeden, zorunlu bir soruya daha cevap aramak istiyoruz. Soru şudur: 1908 devrimi ve sonraki hareketlerde, emperyalizmin, Türkiye'deki kapitalizmin gelişmesine karşı tavır almaması, hâtta bu tavrın yerli kapitalizmin gelişmesini destekleyici bir nitelikte olması nasıl açıklanabilir?

Birinci bölümde genel işleyişini ortaya koymaya çalıştığımız gibi siyasî sınırlar içindeki işleyiş ile siyâsi sınırlar dışındaki işleyiş arasında **sürekli bir**

zıtlık yoktur. Başka bir deyişle, belli dönemlerde ülke içindeki üretim biçimi ile dünya çapında egemen olan sistemin çıkarları çatışabilir, fakat bu başka dönemlerde de çelişmenin mutlaka ulusal düzeyde yer almasını zorunlu kılmaz. Ulusların dünya çapında temel ünite olma niteliklerini kaybetmeye başlamalarından itibaren, esas çelişmenin sınıfsal düzeyde belirmesi olasılığı artar. Böyle durumlarda, artı ürüne ülke içinde ve dışında el koyan sınıflar, belli bir ortaklık aşamasına girerler. Buna karşılık, artıürünü üreten sınıfların uluslararası dayanışması da kendini gösterir.

İşte, Türkiye'deki burjuva devrimi ile dünya kapitalizmi arasındaki ilişkiler de bu çerçeve içine konulmalıdır. Bilindiği gibi, Osmanlı devletinde, Batı ile ilişkiler arttıkça kapitalist üretim ilişkilerinin de - sanayisizleştirme temeli üzerinde olmak şartiyle - geliştiği bir gerçektir. Merkezî feodalitenin çözülmesi, özellikle Batı kapitalizminin tekelci aşamasına ulaşması ve dünya çapında genel sömürgeci saldırısına geçmesi ile birlikte olmuştur. Osmanlı devleti de bu dönemde - ki sözkonusu dönemi **tanzimatla** başlatma eğilimi güçlüdür - âdetâ «bir yarım müstemleke oluş tarihi» yaşamıştır.

«Tam sömürge» olamayış, ifadesini siyasal bağımsızlıkta bulmaktadır. Osmanlı devleti, hiçbir zaman bir yabancı vali tarafından yönetilir hale gelmemiştir. Ancak, yabancı vali olmayınca siyasal bağımsızlığın mutlaka mevcut olması gerektiği konusunda herkes aynı görüşte değildir. Nitekim, Tevfik Çavdar, bu bağımsızlığın mevcut olmadığını, şöyle ifade etmektedir:

Birinci Savaş başlarken «Osmanlıların devlet makinası en küçük bağımsız davranışlardan bile yoksun olarak bir rüzgârın önünde son çırpınışlarını yapıyordu. Aydınların en iyi niyetlileri bile, bağımsız bir devleti hayal dahi edemiyordu... Osmanlı yöneticilerin davranış özgürlüğü yoktu. Osmanlı imparatorluğu, mevcut ekonomik düzeniyle, Levantlar dünyasının mirasçısı olarak kapitalizmin emperyalist aşamasında kendine düşen kurban rolünü eksiksiz oynamak zorunluğundaydı.»

★ EMPERYALİZMİN ŞEKLİ

O halde, 1908 devriminde ve sonraki dönüşümlerde, Türkiye burjuvazisini rahatsız eden neydi? Hareketlerin dışa dönük yanları, neyi hedef alıyordu?

Şu basit önermelerden yola çıkalım.

Türkiye'de gelişen ticaret burjuvazisi, Selânik'de olsun, Manastır'da olsun, Kastamonu ya da Trabzon'da olsun, esas itibariyle, dünya kapitalizminin desteğindedir.

Aynı gelişim döneminde, **sektörel engelleme** ve **sektörel teşvik** yollarıyla, Türkiye'nin üretim ve tüketim yapılarının emperyalizme tâbi kılınması işlemi de tamamlanmıştır. Burada özellikle kullanılan araçlar, dış ticaret ve borçlandırmadır. Yabancı şirketlerin yatırımlarının da demiryolu ve madencilik gibi alanlarda yeraldığı görülmektedir. Amaç, bellidir: Önemli kaynaklara coğrâfi anlamda ulaşma imkânlarının hazırlanması ve ulaşılabildiği yerlerde de emperyalizmin ihtiyaçlarını karşılayacak malların üretilmesinin sağlanması.

Türkiye burjuvazisi, «yarı müstemleke oluşun» sebeplerini şu üç şeyde aramaktadır:

i) Kapitülâsyonlar ve koruyucu gümrük yokluğu,
ii) Yabancı demiryolu şirketleri,
iii) Düyûn-u Umumiye.

Emperyalizmin dış ticaret, sınâi sermaye ve mâli sermaye araçları, Osmanlı devletinde bu üç **şekilde** somutlaşmaktaydı. Ve burjuvazinin rahatsızlığı da, işte bu üç aracın o dönemde almış bulunduğu **şekillerden** doğmaktadır. Emperyalizmin, yani dünya kapitalizminin özüne karşı tavır alma, kesinlikle sözkonusu değildir. Kapitülâsyonlar kalkmalıdır, ithâlâta gümrük konmalıdır ama, bunların temeli olan emperyalist işbölümünde Türkiye'nin rolü aynı kalabilir. Yüksek tarife uygulayan yabancı demiryolları millileştirilmelidir ama, başka alanlarda «eskisi gibi olmamak şartiyle» yabancı sermaye gelebilir. Nihayet, 9000 memur çalıştıran Düyûn-u Umumiye gitmelidir ama, emperyalist devletlerden yeni borçlar alınabilir.

1908 devriminin ve sonraki dönüşümlerin asıl misyonu; kapitülâsyonların kaldırılmasına, millileştirmelere, ülke içi bir pazar kurma çabalarına bağlı olarak, dünya kapitalizmi ile **daha iyi şartlarda bütünleşme** imkânlarının sağlanmasıdır.

★ TARLADAKİ DÜŞMAN

Aslında, Anadolu'nun «yarı müstemleke oluş tarihi», Birinci Savaş bittiğinde, bir «tam müstemleke oluş tarihine» dönüşecek gibi görünüyordu. Savaşı kazanan emperyalist devletler, o zamana kadar kendi aralarındaki çekişmelerde bir **dirhem** olarak kullandıkları Osmanlı devletinin topraklarının paylaşılma zamanının artık gelmiş olduğuna kanaat getirdiler. Bir dizi anlaşma yapıldı ve Osmanlı devletine İç Anadolu'ya sıkıştırılmış küçük bir toprak parçası bırakıldı; geri kalan topraklar galip devletler arasında paylaşıldı. Bu arada, Batı Anadoluya da Yunanistan'ın girmesi uygun görüldü.

Böylece, daha önce kurulmuş bulunan «yarı müstemleke» dengesi bozuluyor, Türkiye burjuvazisi, kendi tarlasına, bahçesine ve atelyesine kadar giren emperyalizme karşı direnmeye başlıyordu. Emperyalizm, «gümrüklerden», «demiryollarından», «Düyûn-u Umumiye» den tarlalara gelmişti: o halde, tarlalardan atılması gerekenle «gümrüklerden, demiryollarından, devlet kasasından» atılması gereken, bir ve aynı şey olmuştu. Anadolu hareketinin dışa dönük amacı böylece belirlendi. Mamafih, hareketin asıl askeri hedefi, Yunan orduları olmuştur ve özellikle Sakarya savaşından sonra, işgalci Yunan ordularının silâh ve cephane desteği de kesilmiştir.

Öte yandan, askerî plânda doğrudan doğruya emperyalizmle dövüşmeyen Anadolu hareketinin, dünya çapında bir değerlendirmede, anti-emperyalist harekete önemli katkılarda bulunduğu söylenebilir. Sovyet devriminin açtığı çağ, kapitalizmin yıkılışı çağıdır. Kapitalizmin yıkılışı, onu yıkmaya yönelmese de - ki bu, aynı zamanda emperyalizmin etki alanından çıkmak gibi bir amaca sahip olmamayı da zorunlu kılar - sadece, siyasal bağımsızlığı amaçlayan sadece bölükpörçüklükten kurtulmak isteyen milli kurtuluş hareketlerinin; uluslararası işçi sınıfının mücadelesine katkısı ile hızlanabilir. Gerçekten de Anadolu hareketi, bir savaş sonrası ortamında işçi sını-

tının dünya çapındaki hareketine olumlu katkıda bulunmuş ve dünya devrimci hareketi tarafından desteklenmiştir.

★ ANADOLU HAREKETİ ÜZERİNE YANLIŞ YORUMLAR

Ancak, bütün bunlar, Anadolu hareketinin de, bütün kurtuluş hareketleri gibi, içe dönük hedefleri ile karakterize edilmesi zorunluğunu ortadan kaldırmaz. Her milli kurtuluş hareketi, öncülüğünü elinde bulunduran sınıfa göre, içerde belli hedeflere yönelir. Anadolu hareketinde bu hedef, feodalizmin tasfiyesi ve kapitalizmin ayaklarının yere sağlam bastırılması şeklinde belirmiştir.

Sadece bu anlayışla bakıldığında, Anadolu kurtuluş hareketinin ve sonraki dönüşümlerin anlamı doğru olarak ortaya konulabilir. Oysa, Anadolu hareketi, çeşitli nedenlerle yaratılan çok sayıda yanlış yoruma konu olmuştur. Bu yanlış yorum ve açıklamaların başlıcaları şunlardır:

i) Anadolu kurtuluş hareketi, aynı zamanda bir devrimdir.

ii) Hareket (ya da devrim), küçük burjuvazinin öncülüğünde yürütülmüştür.

iii) Anadolu hareketi, dünya kapitalist sisteminin sınır ve çerçevesi dışında farklı bir çizgi izlemeyi amaçlamaktadır.

iv) Hareket, bir «üstyapı devrimidir», altyapıya inememiştir.

v) Hareket, başlangıçta anti-emperyalist ve anti-kapitalist bir harekettir; fakat Atatürk'ün ölümünden sonra gerici ve emperyalizmden yana güçler yeniden iktidarı ele aldıkları için hedefinden sapmıştır.

vi) Kemalizm, bir burjuva ideolojisi değildir. Devletçilik, kemalizmin farklı bir ideoloji olduğunu gösterir.

vii) Kemalist kalkınma yolu, Türkiye'yi kalkındırabilirdi; bugünkü geriliğimiz bu yolun terkedilmiş olmasıyla açıklanabilir.

viii) Lozan'la Türkiye emperyalist etkilerden arınmış, fakat İkinci Savaş'tan sonra emperyalizm yeniden gelmiştir.

Bütün bu yanlış yorumların vardığı sonuç şudur : Kurtuluş yılları, 1908 in dışa bağlı «ruhundan» ve 1946 sonrasının «yeni kompradorluğundan» çok farklı, bir parlayıp bir sönen yıldız gibi bir dönemi meydana getirirler.

İncelememizin bundan sonraki kısmında göstermeye çalışacağımız gibi, 1908 den bu yana geçen dönem, kurtuluş yılları da dahil olmak üzere bir bütündür ve bu bütün içinde **tâbi bir kapitalizmin güçlenmesi ve Türkiye'deki geriliğin gelişmesi** için hiçbir çaba esirgenmemiştir.

II. O GÜNDEN BUGÜNE

Türkiye'de geriliğin gelişmesini anlamak ve anlatmak için en uygun yol, dikkatleri birkaç belirleyici noktaya çekmektir. Hatırlanacağı gibi, geriliğin gelişmesi, emperyalist dünya sistemi içinde bulunan geri ülkelerin geriliklerinin değişen koşullara uydurularak sürdürülmesi; başka bir deyişle, tekelci kapitalist ülkelerle geri ülkeler arasında bulunan farkın korunmasıdır. Bunu yapmanın en iyi yolu ise, emperyalist dünya sistemi ile bütünleşmiş bir geri kapitalizmin sağlamlaştırılmasıdır. Demek ki, **geriliğin gelişmesi,** bu haliyle, kalkınmanın tam zıddıdır. Kalkınma, yeryüzünde mevcut en ileri üretim güçlerine yetişmektir ve geriliğin gelişmesi sürecinde de asıl amaç bu «yetişmenin» önlenmesidir. Ülke ekonomisinde kapitalist ilişkilerde bir gelişme olması ise, kalkınma demek değildir.

Türkiye'de geriliğin gelişmesini incelerken, Türkiye'nin ne kadar yoksul bir ülke olduğu ya da diğer ülkelere oranla bazı kurumlarının ne kadar az geliştiği gibi herkesin bildiği doğruları bir kere daha sergilemekte yarar yoktur. Türkiye bir geri ülkedir ama başlıbaşına bu gerilik, dinamik bir anlayışla ele alınmalı ve zaman içinde nasıl geliştiği, yani geri kalmışlığın nasıl pekiştiği ortaya konmalıdır.

Bizim bundan sonraki sayfalarda yapacağımız, Türkiye'nin dünya kapitalist sistemine tâbiliğinin nasıl kesintisiz devam ettiğini, sanayideki üretim güçlerinin ve artı-değerin nasıl geliştiğini, tarımdaki üretim güçlerinin gelişmesine paralel olarak toprak mülkiyetinde ne gibi değişikliklerin yer aldığını ve kent-köy bütün leşmesinin nasıl belirleyici bir önem kazandığını incelemek olacaktır.

★ ŞEKLÎ MÜCADELE

Kurtuluş savaşından sonra, emperyalizme karşı takınılan tavır, «gümrükler, demiryolları, Düyun-u Umumiye» formülüne oldukça uygun düşmektedir. Gerçekten, Türkiye burjuvazisi, emperyalizmin sadece **şekline** karşı bir mücadele yürütmek peşindedir.

Mustafa Kemal'in batı ve yabancı sermaye konusundaki kişisel görüşleri de - ki, o dönem için önemli ağırlığa sahiptir - bu mantığa uygundur :

«.. zannolunmasın ki biz yabancı sermayesine hasım bulunuyoruz. Hayır, bizim memleketimiz geniştir. Çok emek ve sermayeye ihtiyacımız vardır. Binaenaleyh kanunlarımıza riayetkâr olmak şartiyle yabancı sermayelerine lâzım gelen teminatı vermeye her zaman hazırız ve şayanı arzudur ki, yabancı sermayesi bizim emeğimize ve serveti sabitemize katılsın. Bizim için ve onlar için faydalı neticeler versin, fakat eskisi gibi değil.»

«Bütün çalışmamız Türkiye'de asri, binaenaleyh batılı bir hükümet vücude getirmektir.»

Nitekim, Cumhuriyetten sonraki yıllarda siyasi iktidarın yabancı sermayeye karşı tavrı buna çok uygun olmuştur.

★ TASFİYE Mİ?

1927 Sanayi Sayımı'nın gösterdiği gibi; imâlât, madencilik ve inşaat işkollarında Türk uyruklu olmayan 642 tane patron bulunmaktadır. Bu patronların ne kadar önemli bir sermayeye tasarruf ettikleri ve üretimdeki paylarının ne olduğu hakkında 1927 sayımı herhangi bir bilgi sunmamaktadır. Yabancı patronlar, sayı itibariyle bu işkollarındaki bütün patronların %5,9 unu oluşturmakta; motor, su, ışık dağıtımı, telefon, aydınlatma araçları, gaz ve benzin ocakları ve lâmba imâlâtı

gibi dalları kapsayan çeşitli sanayide bu oran %37,2 ye varmakta; kağıt ve karton sanayiinde patronların %14,6 sı yabancı uyruklu olarak çalışmaktadır. 642 patronun 207 si (%32) tarımla ilgili sanayide 126 sı da (%20) dokuma sanayiinde toplanmıştır. (TABLO III)

TABLO III.
1927 SANAYİ SAYIMINA GÖRE TÜRKİYE'DEKİ YABANCI UYRUKLU PATRONLARIN SAYILARI, İŞKOLLARINA DAĞILIŞLARI VE HER İŞKOLUNDA BÜTÜN PATRONLAR ARASINDAKİ SAYISAL ÖNEMLERİ

İşkolu	Sayı	Dağılış	İşkolu oranı
Maden çıkarma	24	3.7	8.5
Tarımla ilgili san.	207	32.2	4.2
Dokuma	126	19.6	7.8
Ağaç	96	14.9	6.8
Kâğıt	30	4.7	14.6
Maden işleme	98	15.3	7.5
Bina	22	3.4	2.9
Kimya	18	2.8	8.3
Karma	1	0.2	6.2
Elektrik ve diğer	20	3.2	37.2
TOPLAM	642	100.0	5.9

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü, 1927 Sanayi Sayımı, Ankara, 1969, No. 584, s. 119.

1928 de, emperyalizmin hegemonyasını sağladığı başlıca araç olarak değerlendirilen yabancı sermayenin «tasfiyesine» başlanmıştır. Ancak, 1928 den 1944 e kadar süren bu «tasfiyede» büyük çoğunluğu ulaştırma ve haberleşme işleriyle uğraşan 25 şirketin paralarının ödenerek tasfiyesi, yabancı bankaların da bu işleme tâbi tutulmasını gerektirmemiştir. Uluslararası mâli sermaye, yerli tasarrufların bir kısmı üzerindeki etkisini sürdürmeye devam etmiş, 1934-1941 arasında Mevduatı Koruma Kanunu'na göre yapılan tasarrufların da % 16-22 arasında bir kısmı yabancı bankalarda depo edilmiştir. Bu oran, bazı çevreler tarafından «bağımlılığın **yeniden** başladığı» iddia edilen 1946 yıllarında da %17 den fazla değildir.

Kaldı ki, «kanunlarımıza riayetkâr» yabancı tekellerle içli dışlı sürdürülen ilişkiler, «tasfiye» işlemlerini, biraz da romantik hâle getirmektedir. Bir yandan yenilerine (Histman, Ocean Salvage, DeBodt, American-Turkish Investment Corporation, Standard Oil, vs.) imtiyazlar, ortak çalışma alanları açılırken; aynı dönem içinde başka bazı yabancı şirketlerin tasfiye edilmesi, oldukça ilginçtir.

★ TEK ÜLKEYE BAĞLILIK

Dış ticarette tek bir yabancı ülkenin önemli paylara sahip olmamasının bağımsızlık için önemli şartlardan biri olduğu açıktır. Oysa, 1924 de «tek ülkeye bağlılık» ithâlâtta ve ihracatta % 21 i geçmemesine rağmen, Cumhuriyetin onbeşinci yılında -1939 a kadar-, bu oran ihracatta % 37 ye ve ithâlâtta % 51 e kadar çıkmıştır.

Dış ticarette tek ülkeye bağlılık, bazı önemli ithâlât maddelerine bakıldığında daha da belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Yaklaşık olarak ithâlâtın dörtte birini teşkil eden demir ve çelik konusunda Almanya'ya olan bağlılık 1931 de %36, 1938 de ise %55 tir. Makinalar konusunda da Almanya'ya bağlılık 1931 de %51 i 1938 de de %63 ü bulmaktadır. (TABLO IV)

TABLO IV.
DIŞ TİCARET BAKIMINDAN TÜRKİYE'NİN EN ÇOK BAĞLI OLDUĞU ÜLKELER VE BAĞLILIK DERECESİ (1924 - 1939)

Yıllar	İthâlât		İhracat	
	I. sıra	II. sıra	I. sıra	II. sıra
	Ülke-Bağ. %	Ülke-Bağ. %	Ülke-Bağ. %	Ülke-Bağ. %
1924	İtalya (21.1)	İngilt. (17.7)	İtalya (22.0)	İngilt. (14.6)
1925	İtalya (18.0)	İngilt. (15.7)	İtalya (26.1)	Alman. (14.4)
1926	İtalya (15.8)	İngilt. (14.1)	İtalya (27.8)	A.B.D. (12.7)
1927	Alman. (14.2)	Fransa (13.8)	İtalya (23.4)	A.B.D. (15.5)
1928	Alman. (14.2)	Fransa (13.1)	İtalya (18.2)	A.B.D. (15.9)
1929	Alman. (15.3)	İtalya (12.5)	İtalya (21.8)	Alman. (13.3)
1930	Alman. (18.6)	İtalya (13.8)	İtalya (21.1)	Alman. (13.1)
1931	Alman. (21.4)	İtalya (14.6)	İtalya (24.2)	Alman. (10.7)
1932	Alman. (23.2)	İtalya (12.9)	İtalya (16.2)	Alman. (13.6)
1933	Alman. (25.5)	İngilt. (13.5)	Alman. (18.9)	A.B.D. (13.5)
1934	Alman. (33.8)	İngilt. (9.9)	Alman. (37.3)	A.B.D. (11.2)
1935	Alman. (40.0)	İngilt. (9.8)	Alman. (40.9)	A.B.D. (10.1)
1936	Alman. (45.1)	A.B.D. (9.7)	Alman. (51.0)	A.B.D. (11.1)
1937	Alman. (42.1)	A.B.D. (15.1)	Alman. (36.5)	A.B.D. (13.9)
1938	Alman. (47.0)	A.B.D. (10.5)	Alman. (42.9)	A.B.D. (12.3)
1939	Alman. (50.9)	A.B.D. (9.9)	Alman. (37.3)	A.B.D. (14.3)

Kaynak : DİE. 34/254-256.
DİE 208/44-47.

O dönemdeki emperyalizm anlayışına uygun olarak, «Düyun-u Umumiye» yi ansıtan dış yardım konusunda oldukça duyarlı davranıldığı söylenebilir. 1930 da Amerika'dan alınan özel kredi bir yana bırakılırsa, bağımsızlık hareketinden sonra ilk dış yardım Sovyetler Birliği'nden devletçilik programını destekleme amacıyla alınmıştır. 1932 de Sovyetler Birliği'nden alınan ilk 8 milyon dolarla Kayseri Dokuma tesisleri yapılmaya başlanmış ve bu tesislerin bitimine kadar Sovyet yardımı 18 milyon dolara ulaşmıştır.

İngiltere ve Almanya da, Mustafa Kemal'in ölümüne kadar borç alınan ülkeler arasındadırlar. İngiltere'den alınan yardım «ordunun çağdaşlaştırılması» ve Karabük tesislerinin kurulması için, Almanya'dan alınan 150 milyon mark ise maden üretim projelerinin finansmanında kullanılmıştır.

★ **BELİRLEYİCİ KARAKTER**

Sanırız, şimdiye kadar söylediklerimiz şöyle bir vargıyı zorunlu kılmaktadır :

Türk burjuvazisinin milli hareketi, esas olarak, emperyalist bölüşme ve istilâya karşı yapılmış ve Batı kapitalizminden kopmak gibi bir amaca sahip olmamıştır. Uzun erimli amaç, uluslararası bütünleşmede «daha iyi imkânlara» sahip olmaktır. Dolayısıyla, o günden bugüne kadarki dönemi **ikiye** ayırıp, bu ikinci dönemde bir **tersine dönüş**, bir «**yeniden** emperyalizmin kucağına düşüş», bir **karşı-devrim** aramak yanlıştır - bu karşı-devrimi «bulmak» ise fâhiş bir hatâdır.

O halde, hareketin karakterini, sadece dış yönelimlerinde değil, doğrudan ülke içine dönük tavrında da aramak doğru olacaktır. Kanımızca, hareketin temel çizgisi, emperyalist dünyadan kopmak değil, dünya kapitalist sistemi içinde «daha iyi imkânlarla» yer almak ve feodalizmin giderek tasfiyesiyle birlikte **kapitalizmin ayaklarını yere sağlam bastırmak** şeklinde konulabilir ve o günden bugüne bütün yapılanlar da, bundan başka bir şey olmamıştır.

★ **BURJUVAZİYE KUVVET İĞNESİ YAPILIYOR**

«Kapitalizmin ayaklarını yere sağlam bastırmanın» en önemli koşullarından birinin asgari bir sınâi temel yaratılması olduğu, herhalde Türk burjuvazisinin de mâlumuydu. Nitekim, 1916 dan 1927 ye kadar yürürlükte bulunan Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun yetersiz bulunarak 1928 de yeni bir kanunun çıkartılmış olması bunu göstermektedir.

Bu yeni kanun ile, belli bazı «önemlilik» şartlarını taşıyan sanayi firmalarına birtakım kolaylıklar tanınıyor; fabrika toprağı verme, vergi bağışıklıkları, girdilerde ithâlât kolaylıkları, taşıma indirimleri, üretim primleri, devlet kurumlarını zorunlu alıcı kılma gibi tedbirlerle yerli sanayiin gelişmesi isteniyordu. Yararlandırılmak istenen kurumlar arasında manüfaktür tipi dokumacılık, halıcılık, trikotaj, urgancılık, dantelacılık, vs. işletmeleri de bulunmaktaydı. Temel amacın, düşük olan sermaye birikimini arttırmak, az sayıda kişinin elinde önemli sermayelerin toplanmasını sağlamak olduğu görülüyordu.

Teşvik-i Sanayi'nin bu amacını kendi çapında gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. 1932 de yasanın koyduğu koşullara uygun olup da ondan yararlanan 1473 firma varken, bunların sayısı yıldan yıla azalmış, nihayet 1942 de yasadan yararlanan sadece 1042 firma kalmıştır. Önemli sayıda firmanın büyüklerle yarışamayıp iflâs etmiş olması ya da kendi aralarında birleşmeye gitmiş olması akla gelen ihtimallerdir. Yeni kurulan firmaların da bu hesaba katılması gerektiği açıktır. Gerçekten, 1926 dan 1931 e kadar İstanbul'da kurulan yeni fabrika sayısı 16 yı bulmaktadır.

Nitekim, Teşvik-i Sanayi'den yararlanan firmaların hukûki durumlarının incelenmesi de, temel amacın sermayenin toplanmasını (temerküzünü) sağlamak olduğunu ortaya çıkaracaktır. 1932 den 1939 a kadar, tek kişiye ait firmaların sayısında %37 lik bir düşüş gözlenmekte, âdi ortaklıkların yarısından fazlası kaybolmakta, buna karşılık anonim ortaklıkların sayısı aynı kalmakta, limited ortaklıkların sayısı ise iki katından daha fazla artmaktadır. Dönem, «devletçilik» dönemi olduğu için asıl artış (%260) devlet, belediye ve özel idarelere ait firmalarda görülmektedir.

TABLO V. FİRMALARIN HUKÛKİ DURUMLARI

Yıl	Toplam	Tek kişi	Adi ort.	Anonim ort.	Kollektif ort.	Komandit ort.	Kooperatif	Limited ort.	Belirsiz	Devlete ait
1932	1473	831	251	89	188	27	8	31	17	31
1933	1397	806	217	81	188	20	7	40	2	36
1934	1310	738	200	77	180	18	1	53	5	38
1935	1161	631	159	86	166	12	5	46	—	56
1936	1101	554	134	85	157	12	1	57	15	86
1937	1116	562	110	89	172	12	1	62	19	89
1938	1103	529	139	85	152	15	5	61	13	104
1939	1144	522	124	86	164	13	6	68	50	111

Kaynak : DİE. 156/8-9.

Aynı dönem içinde (1932-1939) firmaların sabit sermaye miktarlarında da önemli artışlar olmaktadır. Bu yıllar arasında büyük fiyat yükselmeleri olmadığı da gözönünde tutulursa, sermayenin toplanması yolundaki çabaların sonucunu anlamakta önemli bir gösterge olarak, sabit sermaye değerlerindeki değişmeler kullanılabilir.

TABLO VI. SABİT SERMAYENİN YOĞUNLAŞMASI

İşkolları	1932			1939		
	Firma sayısı	Sabit sermaye (1000 TL.)	Firma başına sabit sermaye (1000 TL.)	Firma sayısı	Sabit sermaye (1000 TL.)	Firma başına Sabit sermaye (1000 TL.)
Maden çıkarma	17	10384	610	37	20555	550
Tarımla ilg. s.	651	33099	50	468	51596	110
Dokuma	351	14079	40	249	41276	165
Ağaç işleme	134	5184	38	53	10797	203
Kâğıt-karton	41	3009	73	37	6366	172
Maden işleme	85	5027	59	41	8792	214
Bina inşaat	31	4517	145	28	8392	299
Kimya	76	5013	65	37	724	19
Karma sanayi	48	3398	70	71	8364	117
Diğer-Pelirsiz	39	5664	145	123	11449	93
TOPLAM	**1473**	**89379**	**60**	**1144**	**168316**	**147**

Kaynak : DİE, 156/10-11.

Esasen, aynı süre içinde üretim değerinde yer alan artışlar da, fiyat deflâtörü uygulandıktan sonra % 140 lık bir değere ulaşmaktadır. 1932 baz alındığında, 1939 üretimi 240 çıkmaktadır.

Ancak, sanayiin teşvikine karar verildikten sonra, dünya çapındaki büyük bunalım başlayacak ve burjuvaziyi devlet eliyle, fakat **dolaylı** olarak yetiştirme, geliştirme politikasının yetersiz kaldığı iyice görülecekti. Bunalım yıllarından itibaren girişilen ve «devletçilik» adını alan politika ise, burjuvaziyi devlet eliyle doğrudan doğruya güçlendirmeyi hedef alıyordu. Nitekim, «devletçilik» in ideologlarından Şevket Süreyya Aydemir'in ifadesiyle «aşırı sınıf mücadelelerinden korunmuş, muvazeneli bir devlet haline» getirilmeye çalışılan Türkiye Cumhuriyeti'nde savaş sonrası yönetimi doğrudan teslim olacak olan ülke çapında bir burjuvazinin yetişmesi bu yıllara rastlar.

Kimya, seramik, demirçelik, kağıt, sellüloz, kükürt ve bakır madenciliği, pamuk, yün ve keten-kenevirle başlayıp diğer alanlara da yayılan devletçilik, kapitalizmin yere sağlam bastırılması çabalarına uygun düşen bir politikadır.

Bu yıllarda yatırımların % 90 ı devlet tarafından yapılmakta, ulaştırma ve tarımsal ticaret gibi sosyo-ekonomik örgütü bütünleştirici sektörlere yönelmektedir.

★ BÜYÜK BURJUVAZİNİN GÜCÜ

Burjuvazinin güçlenme çabalarının bugün vardığı noktayı anlamak için 1964 Sanayi Sayımı ve 1966 Sanayi Anketinin verilerinden yararlanılabilir.

1963 (1964) de 3012, 1966 da ise 3262 tane büyük işyeri toplam imâlât sanayii üretiminin **dörtte üçünü** karşılamakta ve toplam imâlât sanayii işgücünün % 70 kadarını kullanmaktadırlar. Başka bir deyişle, büyük firmalar sayıca çok az olmalarına rağmen (%1.98) imâlât sanayiinde kesin bir egemenlik kurmuşlardır.

Bu gurup içinde 200 den fazla işçi çalıştıran firmalar, 1950 de üretimin % 52 sini, 1963 de % 64 ünü, 1966 da da % 68 ini karşılamaktadırlar. 1964-1966 döneminde üretimin üçte birine yakın bir kısmı, 1000 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerince sağlanmaktadır.

Küçük işyerleri ise, sadece kundura, giyim, mobilya, döşemecilik, odun ürünleri, kürk ve dericilkte üretimin yarısını geçebilmektedirler.

1927 nin büyük (4 ve daha fazla işçi çalıştıran) işyerlerinde işletme başına düşen işçi sayısının 11 olmasına karşılık; bu miktar 1950 de (10 ya da daha fazla işçi **çalıştıran** ya da 10 ve daha fazla beygir gücünde çevirici güç kullanan firmalar için) 62 ye, 1963 de ise (10 ve daha fazla **kişinin çalıştığı** işyerleri ile merkez durumunda olan işyerleri için) 126 ya çıkmaktadır. 1964 de bu sayının en yüksek olduğu işkolları tütün, taşıt araçları ve malzemesi, temel metaller, kağıt ve mâmuller, petrol ve kömür ürünleri işleyen, yapan işkollarıdır

★ MAKİNA ENERJİSİNE GEÇİŞ

Öte yandan, 1930'dan bu yana, elektrik santralları yapımına önem verilmesiyle birlikte, o zaman mevcut 90 santral 1007 ye (1968) çıkmıştır. Sayısal artış % 1000 dir. Aynı süre içinde brüt enerji üretiminde meydana gelen artış da % 639 dur. Üretim 10.6 milyon kilovat/saatten 6.886 milyona yükselmiştir.

Buna paralel olarak, çevirici güç kullanımında da önemli değişiklikler olmuştur. 1927 de bütün sanayide (maden çıkarma sanayii dahil) kullanılan beygir gücü 163548 dir. Bu miktardan firma başına düşen, 57 beygir gücü olmaktadır. 1932 de Teşvik-i Sanayi'den yararlanan firmalarda bu değer, firma başına 79 beygir gücüne yükselmiş, aynı özellikteki firmaların 1939 da kullandıkları beygir gücü 309 u bulmuştur. 1932-1939 arasındaki artış % 344 dür.

1963 sayımında yeralan 3012 büyük işyerinde ise, çevirici gücün firma başına 650 beygir gücüne yükseldiğini görüyoruz. Bu aradaki artış, sadece sayısal değil, fakat nitelik itibariyle de bir gelişmeyi kapsamış, buhar makinelerinin önemi azalırken, elektrik motorlarının payında önemli artışlar olmuştur.

★ ARTIDEĞER ORANINDA ARTIŞ

Bütün bu gelişmeler, emeğin verimliliğini büyük ölçüde etkilemiş ve bütün kapitalist gelişme modellerinde olduğu gibi, ücretlerde verimliliğe paralel bir artış görülmediği için artı-değer oranı yükselmiştir.

Bu yükselmeyi göstermenin yolu, aslında oldukça basittir. Fakat -eksik olmasınlar- istatistikçiler, sanayi sayımlarını her seferinde başka esaslara önem vererek yaptıklarından, uzun vâdede aynı ölçütlere göre bir artı-değer oranı karşılaştırması yapmaya imkân bulunamamaktadır.

1932 ve 1939 yılları için C (hammadde değeri + aşınma payı + diğer girdiler) + V (ücretler) = P (üretim değeri) — S (artı-değer) formülüne göre hesapladığımız artı-değer oranları sırasıyla % 172.4 ve % 318.2 çıkmakta; bu da sözkonusu dönemde önemli bir verim artışı olduğunu göstermektedir.

Benzer bir hesaplamayı Kenan Somer, 1964 Sanayi Sayımı verilerine dayanarak yapmış; fakat bu sayım sonuçlarında aşınma payı konusunda herhangi bir bilgi verilmediği için, o yıl içinde yapılan gayrısâfi sermaye yatırımlarını «aşınma payı» yerine geçmek üzere kullanmak zorunda kalmıştır. Somer'in de belirttiği gibi, bu nedenle, artı-değer oranı olduğundan düşük çıkacaktır. Nitekim, bu çalışmanın sonunda Somer'in bulduğu oran, % 263 dür. Ekonominin tümüne ilişkin katsayılar yardımıyla bir tahmin yapılırsa, bu rakamın 2,5-3 katına kadar yükselmesi mümkün görünmektedir.

Somer'in uyguladığı yöntemle, 1950 ve 1959 da imâlât sanayiinde çalışan büyük işyerleri için artı-değer oranını hesapladık ve akla yakın sonuçlar bulduk. Bu oranlar, 1950 de % 177, 1959 da % 216 dır. Bu rakamların da, gerçek amortisman değerleri kullanıldığında 2,5-3 katlarına çıkmaları olasılığı vardır.

İmâlât sanayiinde artı-değer oranlarının yükselmesi, tekelcilik ve verimlilik derecelerinin zaman içinde yükselmiş olduğunu göstermektedir. İmâlât sanayii bir bütün olarak diğer sektörlerde yaratılan artı-değerin bir kısmına da, kıtlıktan doğup bizzat devlet tarafından korunan tekelci durumu ile el koymak imkânına sahib olmaktadır. Fakat tabii, bu artı-değerin sadece imâlât sanayii kapitalistleri tarafından emildiği anlamına gelmez. Bu gurup, diğer bazı guruplarla birlikte bunu paylaşmaktadır. Banka, sigorta ve benzeri sermaye gurupları, bürokratlar, rantiyeler ve ticaret burjuvazisi bu gurupların içinde sayılmalıdır.

Yukarda belirttiğimiz gibi, artı-değer oranının yükselmiş olması, işgücü verimliliğinin de arttığını gösterir. Bu, esas olarak, sermayenin organik bileşimini yükselterek, yani değişmeyen sermayeyi arttırarak, daha fazla makina kullanarak yapılmaktadır.

Sanayide makinanın payının artması, aynı zamanda sanayi burjuvazisinin işçilerin ekonomik örgütlenmelerine karşı artı-değer oranını korumak ve yükseltmek yolundaki çabaları şeklinde anlaşılmalıdır. Geri kalmış kapitalizmde teknik gelişmenin bir anlamı, işçi sınıfının ekonomik mücadelesine karşı burjuvazinin bir silâhı olması; bir anlamı da ülkenin tekelci kapitalizmle yapacağı alışverişte belli bir satınalma gücüne sahibolmasını sağlayıcı bir yol olmasıdır.

★ TEKNOLOJİ VE İŞGÜCÜNÜN METALAŞMASI

Türkiye'de sanayiin teknolojik düzeyini ölçmek ve bunu uluslararası karşılaştırmalara tâbi tutmak için şu anda hiçbir imkân yoktur. Ancak, genel eğilim olarak görülen, Türkiye kapitalizminin dış ilişkilerinin ve özellikle Amerika Birleşik Dev-

letleri ile olan ilişkilerinin arttığı yıllardan itibaren tarım ve sanayi teknolojisinde yükselişlerin olduğudur. Elbette, bu yükseliş, **geriliğin gelişmesinin** formülünü verirken sözünü ettiğimiz sınırlar içinde olacaktır. Yani tekelci kapitalizmle rekabet şansı olmayacak kadar **geri** ve tekelci kapitalizmin yatırım ve tüketim mallarını satınalmaya yetecek kadar **ileri**. 1950 de sınâi üretimin % 52 sini üreten 200 ve daha fazla işçi çalıştıran firma grubunun 1966 daki payının % 68 e çıkması, belki teknolojik düzeyin gelişmesi konusunda, yetersiz ve hatâ payı büyük bir gösterge olabilir. Bilindiği gibi, büyük çaplı işletmeler, aynı zamanda kendilerinden daha küçük olanlara oranla daha ileri bir teknoloji kullanırlar.

Öte yandan, sanayide işgücünün **metalaşması** da belirgin bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Ücretsiz çalışan aile bireylerinin önemli azalışı bir yandan, ücretle çalışanların ve sigortalıların sayılarındaki artış bir yandan bu olguyu berraklaştırmaktadır.

İmâlât sanayiinde ücretsiz çalışan aile bireyleri, 1950 sayımında 105840 kişi olarak saptanmıştır. 82331 firmanın herbirine 1.27 birim ücretsiz emek düşmektedir. Aynı hesaplar, 1963 sayımındaki küçük ve büyük işyerleri toplamı için yapıldığında çıkan oran 0.26 dır. Ücretsizlerin mutlak sayısında % 60 lık bir düşüş olmuş, oran ise hemen hemen % 80 lik bir azalma göstermiştir. Büyük işyerlerinde de aynı eğilim vardır. 1950 de 0.99 olan ücretsiz/firma oranı, 1963 de 0.22 ye düşmüş bulunmaktadır. (TABLO VII)

TABLO VII. ÜCRETSİZ İŞGÜCÜNÜN KAYBOLUŞU

Yıl	Büyük ve küçük işyeri sayısı	Toplam ücretsiz sayısı	Ücretsiz/İşyeri oranı	Büyük işyeri sayısı	Büyük işyerlerinde çalışan ücretsiz sayısı	Ücretsiz/işyeri oranı (büyük işyerleri için).
1950	82331	104840	1.27	2618	2595	0.99
1963	160771	41260	0.26	3012	686	0.22

★ TARIM CEPHESİNDE

Ward ve Rustow adlı iki yazar, Türk devletinin kuruluşu sırasında toprakların ancak % 13.8 inin işlenmekte olduğunu belirtmektedirler. Sözü geçen yıllarda - eğer nadasa bırakılan toprak oranı 1936 lardaki kadarsa - işlenen toprak miktarının 65 bin km^2. kadar olması gerekiyor. Bu miktar, gerçekten de, Türkiye topraklarının tümü gözönüne alındığında % 10 u bile geçmemektedir. Oysa kanımızca, işlenen toprak oranını bulmak için yapılacak hesaplarda paydaya bütün toprakları koymak kadar yanlış bir iş olamaz; çünkü «işlenen toprak oranı» nın yaradığı şey, ülkedeki **işlenebilecek** toprakların ne kadarının işlendiğini, başka bir deyişle tarımsal **potansiyelin** değerlendirilip değerlendirilmediğini anlamaktır.

Tarımsal potansiyelin değerlendirilme derecesindeki artışlar, kapitalizmin tarımsal yapıdaki yansımasını gösteren bir gösterge olarak anlaşılmalıdır. Gerçekten,

eğer toprak potansiyeli kinetik hale getirilebiliyorsa, işlenme oranı yüksekse, kapitalizmin temellerinin tarımsal plânda da sağlamlaştığı söylenebilir.

O halde, işlenebilir toprak potansiyeli, neye göre saptanmalıdır? Bu, herhalde, ülke yüzölçümünden gölleri çıkararak bulunabilecek bir rakam değildir. İşlenebilir toprak, **tarıma uygun toprak** demektir. Toprak cinsi, eğimi, derinliği, iç geçirgenliği, erozyonu gibi faktörlerin de hesaba katılmasıyla Harvey Oakes tarafından yapılan bir araştırmada çıkarılan sonuca göre Türkiye'de tarıma uygun toprak miktarı 159226 kilometrekaredir.

Türkiye'de tarıma uygun toprak miktarı böyle kabul edilince, nadas oranını retrospektif biçimde uygulayarak hesapladığımız 65 bin km². ile 1927 de, toprakların % 41 inin işlendiğini söyleyebiliriz. İşlenen (ekilen + nadasa bırakılan) toprakla ilgili ilk verilerin elde edilebildiği 1936 da işlenen toprak oranı % 73.6 ya çıkmış bulunmaktadır.

Bu oranda büyük sıçramalar 1938 de, 1950, 1952, 1953, 1955, 1956 da yeralmıştır. 1951 - 1952 yıllarında işlenen toprak, tarıma uygun topraklа eşdeğere ulaşmış, yani tarıma uygun toprak miktarı ile işlenen toprak miktarı birbirine eşitlenmiştir. Fakat işlenen toprak miktarı, bundan sonraki yıllarda da artmış ve 1968 de tarıma uygun toprakların % 151.3 ü kadar toprak işlenir olmuştur. Yani bugün işlenen toprakların sadece 2/3 ü tarıma uygun topraktır.

Oakes'ın araştırması, eğer çok kötümser bir değerlendirme değilse, Türkiye topraklarının âtıl kalmak bir yana, aşırı kullanım halinde olduğu, düşük kaliteli topraklarda da tarım yapıldığı sonucuna varılabilir.

Devlet Su İşleri'nin henüz yayınlanmamış bir etüdünde ise, tarıma uygun topraklar olarak nitelenen I. II. ve III. sınıf topraklar toplamı 134936 km². yi bulmakta, buna sadece belirli bazı bitkilerin ekilebileceği ve toplam olarak 36941 km.² olan IV. sınıf topraklar da eklenince 174577 km.² lik bir tarım toprağına ulaşılmaktadır. Fiilen işlenen toprak, D.S.İ. nin verilerine göre de hesaplansa, gene tarıma uygun toprağın % 138 ini bulmaktadır.

★ TARIMDA MEKANIZASYON VE VERİMİ ARTTIRMA ÇABALARI

Balkan Savaşı ve sonraki yıllarda İngiltere'de Ruston, Almanya'da Wolf fabrikalarının ürettiği buharlı pullukların Türkiye'ye ithâli, ilk tarım mekanizasyonunu sağlayan unsur olmuştur. Bundan sonra, Birinci Savaş sırasında azalan tarımsal işgücünün açığını kapatmak üzere getirilen 60 Alman motorlu pulluğu makinenin Türkiye tarımına uygulanmasında ikinci adımı teşkil eder. Savaştan sonra da Mc Cormick Deering ve Fordson marka gelişmiş traktörlerin girişi özellikle Adana bölgesinde traktörlü tarıma geçilmesini sağlamıştır.

Bir iddiaya göre, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de 2500 ya da 3000 kadar traktör vardır ve bunların 400 kadarı Adana'da kullanılmaktadır. Fakat sonraki yıllarda ihracat imkânlarının daralması ve pazarın yeterince gelişmemiş olması dolayısıyla bu traktörler bir kenara atılmış, paslanmaya bırakılmıştır. Nitekim, bütün Türkiye'deki işler traktörlerin sayısı 1936 dan 1948 e kadar 900-1700 arasında değişip durmuştur.

«Tarımda makinalaşma» adına yaraşır dönem 1948-1949 da başlamaktadır. 1949 da traktör sayısında bir tek yıl içinde % 422 lik bir artış olmakta ve 1756 traktör 9170 e çıkmaktadır. Ertesi yıl (1950) da, artış başdöndürücü hızını yitirmekle birlikle % 81 lik bir yükselme gözlenmektedir. Bundan sonraki yıllarda daha yavaş artan traktör sayısında 1958 ve 1959 daki genel bunalımın sonucu olan mutlak bir düşüş meydana gelmekte, ithâl güçlüklerinden de etkilenen traktör sayısı, ancak 1962-1963 döneminde yeniden hızla artmaya başlamaktadır.

Sözünü ettiğimiz dönem, elbette sadece traktörün arttığı bir dönem değildir ve başka bazı tarımsal teknik araçların sayısında da önemli artışlar olmuştur. Bu dönemin sonunda (1959), 1952 deki 3222 biçerdöğer 6281 e, 911 biçerbağlar 2962 ye, 4007 motopomp 20077 ye ulaşmaktadır. Diğer bütün tarımsal araçlarda da önemli artışlar gözlenmektedir.

«Traktör harekâtı» sonunda, 1936 da sadece binde 9 u traktörle işlenen tarlaların 1968 de yüzde 42 sinin traktörle işlenmeye başladığını görüyoruz.

Tarımsal emeğin verimliliğini arttırmaya yönelik araç kullanmaya paralel olarak; hem nüfus artışı ve pazar genişlemesi, hem de verimsiz topraklara zorunlu yayılmanın etkisiyle gübre kullanımının da arttığı, böylece toprak birimi başına verimin de arttırılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

1948-1952 döneminde hektar başına 0.14 kilogram olan sun'i gübre kullanımının 1965 de 8.600 kilograma çıktığı görülmektedir. 1963 tarım sayımına göre kullanılan toplam 1381589 kilogram gübrenin 538719 kilosu hayvan gübresi, 800071 kilosu kimyasal gübre 42799 kilosu da yeşil gübredir. Gübreyi kullanan, genellikle, 50-500 dönüm topraklı işletmelerdir.

1960 dan 1967 ye kadar kimyasal gübre tüketimi % 1336 oranında artarak 1538000 tona yükselmiş bulunmaktadır.

★ MEKANİZASYONUN ETKİLERİ

Yukardan beri sözünü ettiğimiz tarımdaki önemli değişiklikler nelere sebep olmuştur, kısaca bunu görelim.

Tarıma makinenin girmesinin en genel çizgileriyle başlıca iki yönlü bir etkide bulunduğu, her iki etkinin de «kapitalizmin ayaklarının yere sağlam bastırılması» açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Birinci etki, kırda tarım burjuvazisinin feodal unsurların yerini kesin olarak alması ve doğrudan dış pazarlarla ilişki kurması şeklinde ortaya çıkmış; ikinci etki de tarımsal işgücü fazlasının yaratılması ile birlikte işgücünün ülke içi - hâttâ ülke dışı - akışkanlığının artması ve bunun sonucu olarak, gelişen sanayi burjuvazisinin ucuz işgücü ihtiyacının karşılanması imkânlarının yaratılması olmuştur.

Kırsal alanda makinenin bir etkisi, orta işletme ve orta mülkiyeti geliştirme şeklinde ortaya çıkmıştır. 1962 de tarımdakiişletmelerin kapladıkları alan bakımından önemleri şöyle sıralanmaktadır:

		Alan %	Aile %
Küçük işletmeler	(1-20 dönüm)	4.3	30.6
Orta işletmeler	(21-300 dönüm)	63.1	66.4
Büyük işletmeler	(301 dönüm)	32.6	3.0
		100.0	100.0

Büyük işletmelerin kazandığı önemin yanında, makineli tarımın gerektirdiği optimum işletme büyüklüğüne ulaşma eğiliminin orta işletmelerin gelişmesine sebep olduğu söylenebilir. Orta işletmelerin önemli hale gelmesi, basit meta üretiminin tasfiyesi anlamına da gelmektedir.

Ancak, bir an bile unutulmamalıdır ki, orta işletme ve orta mülkiyet, büyük burjuvazi ve tekelci kapitalizm tarafından kesin denetim altında bulundurulmaktadır. 18458 köyün (köy miktarının hemen hemen yarısı) bağlı olduğu 1799 tarım kredi kooperatifinin 1269 ü, Zırâi Donatım Kurumu ve Yem Sanayii A.Ş. acentalığını almışlar, içlerinde Fiat ve Fordson'un da bulunduğu tarımsal ilâç, veteriner ilâçları, koşum takımı, pulluk, traktör fabrikalarıyla satıcılık anlaşması yapmışlar, ayrıca tüketim eşyası sağlamak için özel bir program hazırlamışlardır.

★ SINÂİ BİTKİLERDEKİ ARTIŞ

Tarımsal yapıdaki değişiklik, tarlaların tahsisinde de önemli etkiler yapmıştır. Bir yandan, tarla tarımı dışındaki dış pazarlara yönelik tarımsal üretim faaliyetleri önem kazanırken, bir yandan da tarlaların bölünüşü tahıl ve baklagiller aleyhine ve sınâi bitki ve yağlı tohumlar lehine değişiklikler göstermiştir.

1927 yılında, ekilen toprakların 2013 km^2. si (% 4) sınâi bitki ve yağlı tohumlara ayrılmış bulunmaktaydı. Bu miktarın 1968 e kadar % 856 lık bir artış göste-

rerek, 19238 km². ye yükseldiği anlaşılmaktadır. Aynı süre içinde tahıl ve baklagillerin ekildiği toprak miktarındaki artış sadece % 219 dur ve toplam ekilen topraktaki % 243 artıştan düşük bir hızdadır. Demek ki, **topraktaki yayılmayı güdümüne alan etken, sınâi bitki yetiştirme isteğidir.** Tütün, pamuk ve şeker pancarının da içinde bulunduğu sınâi bitkilerin fiyatlarının artmış bulunması, sınâi bitkilerdeki yayılışın başlıca sebebi gibi görünmektedir.

1968 de sınâi bitki ve yağlı tohum ekilen tarlalar, toplamın % 12 sine ulaşmış bulunmaktadır. % 4 den % 12 ye yükselişin hızı, 1947-1952 yılları hariç, aynı düzeyde kalmıştır. Sadece bu altı yıldaki artış 7800 km². dir ki, toplam artışın hemen hemen yarısını (% 45) oluşturmaktadır.

★ TOPRAĞIN METALAŞMASI

Kırsal alanda kapitalizmin sağlamlaşması yolunda önemli bir gelişme, toprağın **metalaşması** olmuştur. Bilindiği gibi toprak, değişim işlemine en geç konu olan nesnelerden biridir. Feodalizmin toprak mülkiyeti ile soyluluk arasında kurduğu kesin bağlantı dolayısıyla ki bu bağlantı Osmanlı devletinde merkezî devlet aracılığıyla ve soyluluğun bir varyantı olarak mevcuttur-, toprağın alınıp satılması, kiralanması ancak ayrık bir olaydır.

Türkiye'de toprağın metalaşmasını dolaylı yoldan gösteren göstergelerden biri, işletme parçalarının birleştirilmesi yolundaki eğilimdir.

1950 de toplam tarımsal işletmelerin % 5.4 ünü oluşturan tek parçalı işletmelerin bu payı 1963 de % 9.6 ya çıkmıştır. 2-9 parçalı işletmelerin öneminin ise % 72 den % 65.6 ya düştüğü görülmektedir. Bu gelişmenin tersine bir eğilim 10 ve daha fazla parçalı işletmelerde mevcuttur; bunların payı % 22.6 dan % 24.8 e yükselmiştir.

Tek parçalılaşmaya doğru gidişin nedeni, büyük olasılıkla, parça parça olan toprakları, makinalı tarımın gerektirdiği optimum büyüklüğe ulaştırma isteğidir. Fakat makinalaşmanın böyle bir birleşmeyi kaçınılmaz kıldığı söylenemez. 10 ve daha fazla parçalı işletmelerin artması, makinalaşmanın tek yönlü (artma yönünde) ve sürekli artışı karşısında açıklamasız kalır.

O halde, işletme topraklarının tek parçalı hale getirilmesinin açık seçik gösterdiği şey, toprağın gittikçe daha fazla metalaşan bir mülk halini almasıdır. Gerçekten, işletme topraklarının parça sayılarının değişmesi, bölünme yönünde etki yapan miras yolu dışında ya satış ya da kiralama ile mümkün olabilir. (Mirasın bölünme yönünde yaptığı etkinin mevcudiyeti gözönüne alındığında, yukardaki yüzde değişmelerin, bu ters yönlü etkiden arınmış, net sonuçlar olduğu ve metalaşmanın bu değişmelerdekinden daha güçlü olduğu anlaşılabilir.)

TABLO VIII. TÜRKİYE TARIMINDA YAYILMA, BÖLÜNÜŞ VE MEKANİZASYON

Yıl	Tarla olarak işlenen toprak (km²)	Tarla olarak işlenen toprak/Tarıma uygun toprak (%) ☆	Ekilen toprak (km²)	Tahıl ve baklagiller ekilen toprak/Ekilen toprak (%)	Sınai bitki ve yağlı tohum ekilen toprak/Ekilen toprak (%)	Traktör sayısı	Traktörle işlenen toprak/Ekilen toprak (binde)	Traktörle işlenen toprak miktarındaki yıllık artış (%)
1927	67291	42.6	44861	96	4	—	—	
1928	92575	58.7	61717	95	5	—	—	
1929	89536	56.8	59691	94	6	—	—	
1930	92407	58.6	61605	92	8	—	—	
1931	94932	60.2	63288	93	7	—	—	
1932	82960	52.6	55307	94	6	—	—	
1933	91057	57.8	60705	94	6	—	—	
1934	102454	65.0	68303	93	7	—	—	
1935	108648	68.9	72432	94	6	—	—	
1936	116150	73.6	79496	93	7	961	9	
1937	115380	73.1	75380	92	8	987	9	3
1938	131580	82.9	84630	94	6	1013	8	3
1939	134590	84.5	87590	93	7	1039	8	3
1940	141600	88.9	96100	93	7	1066	8	3
1941	141620	88.9	96020	93	7	1039		— 3
1942	141200	88.7	95550	92	8	1012	7	— 3
1943	125640	78.9	78540	92	8	984	9	— 3
1944	129840	81.5	81700	93	7	956	8	3
1945	126640	81.4	80440	93	7	1156	10	20
1946	130930	82.4	84130	93	7	1356	12	17
1947	135750	85.2	89020	92	8	1556	13	15
1948	139000	87.3	94770	91	9	1756	13	12
1949	132640	83.3	89900	90	10	9170	76	422
1950	145420	91.3	98680	88	12	16585	126	81
1951	152720	95.9	106000	87	13	24000	169	45
1952	221610	109.0	117750	88	12	31415	200	31
1953	188120	118.1	130210	89	11	35600	205	13
1954	196160	123.2	132080	89	11	37743	214	6
1955	209980	131.9	142050	89	11	40282	212	7
1956	224530	141.0	145560	89	11	43727	225	9
1957	173610	138.8	143920	89	11	44144	229	1
1958	227650	143.0	147640	89	11	42527	216	— 4
1959	229400	144.1	150200	88	12	41896	209	— 2
1960	232640	146.1	153050	88	12	42136	207	1
1961	230760	144.9	151280	89	11	42.505	211	1
1962	232150	145.8	151670	89	11	43747	216	3
1963	238230	150.0	152760	89	11	50844	250	16
1964	238430	150.0	153673	88	12	51781	252	2
1965	238410	149.7	152939	88	12	54668	268	6
1966	239820	150.6	154541	88	12	65103	316	19
1967	238360	150.0	155130	87	13	74982	363	15
1968	240920	151.3	154000	88	12	85475	416	14

Kaynak: DİE. 210/5-8 226/141-142, 154-155. 380/2101-214. 557/7-9 604/3-5.

(★) **Tarıma uygun toprak, 1927-1937 yılları için 157592 km²., 1938 den sonra ise Hatay'ın ilhakiyle 159226 km². dir.**

★ YOLLAR, RADYOLAR GAZETELER

Ulusal pazar ve ulusal üretimin kurulması, sektörlerin coğrafi bağlantılarının oluşturulması, işgücünün akışkan hale getirilmesi ve topraktan koparılması için önşart, ülkenin ulaşılmaz noktalarını ulaşılır hale getirmektir. Bu, Türkiye'de, esas olarak demiryolu ve karayolu ile yapılmaktadır. İkinci Savaş'a kadar olan dönemde demiryoluna verilen önem, ondan sonraki dönemde yerini karayoluna terketmiş gibi görünmektedir.

1923 de sadece 4010 kilometre olan demiryollarının 1939 a kadar, yapılan 3314 kilometre ile birlikte 7324 kilometreye ulaştığını görüyoruz. Demiryollarındaki bu hızlı artışın, savaş ve onu izleyen yıllarda çok yüksek olmadığı ve 1967 ye kadar geçen 18 yılda yapılan toplam demiryolu uzunluğunun sadece 684 kilometre olduğu anlaşılıyor. Demek ki, demiryolu yapımı, savaş öncesine oranla beşte birine düşmüştür. Bu düşüşün belli bir miktarını esasen önemli demiryollarının tamamlanmış olmasına bağlamak mümkünse de, asıl nedenin, ağırlığın bütün dünyada karayollarına kaymış olması şeklinde ortaya çıktığı bir gerçektir.

Karayolu taşıtları, sözünü ettiğimiz ikinci devrede (1946-1966), 11046 dan 225915 e çıkarak olağanüstü bir artış göstermiş (% 1945), bunu karşılamak üzere ağırlık, karayoluna kaydırılmıştır. Karayolu uzunluğundaki artış, taşıt sayısındakinin yanında oldukça düşüktür. 1946 da 43463 kilometre olan toplam karayolu uzunluğu, 1967 ye kadar % 35.3 lük bir artış göstererek 58792 kilometreye erişmiştir.

Öte yandan, haberleşmenin yaygınlaşması da, esas olarak, bu ikinci dönem diye adlandırabileceğimiz savaş sonrasına rastlamıştır.

1946-1966 arasında radyo sayısındaki artışın % 1761 olduğu anlaşılmaktadır.

Fakat, bu dönemde radyo sayısı ile ilgili artışın en önemli yanı, sanıyoruz, köylerde bulunan radyo sayılarındaki artıştır. 1938 de köylerde 323 radyo bulunmaktadır; bu rakam, bütün radyoların binde 9 unu teşkil etmektedir. Köylerdeki radyo sayısı artışı 1938 den itibaren, kentlerdeki artıştan çok daha hızlı olmuş ve böylece köydeki **radyo/toplam radyo oranı** her yıl biraz daha yükselmiştir. Bu oranın 1967 de yükseldiği değer % 30.5 dur.

1946 da aynı oranın değerinin sadece % 5.7 olduğunu görüyoruz. Ayrıca radyo sayılarının ruhsatnamelerden tesbit edilmesi ve transistörlu radyoların genellikle ruhsatsız olması, bu oranın köyler lehine daha da yüksek olabileceğini imâ etmektedir.

Aynı dönem içinde gazete sayısında da önemli bir artış olmuştur. DPT'na göre 1945 yılında yayınlanmakta olan günlük gazete sayısı 75 dir ve bu sayı 1966 da 380 e çıkmıştır. Aynı sürede, toplam gazete sayısında da 150 den 950 ye bir artış vardır. Demek ki, 21 yıllık sürede gündelik gazete sayısında % 406, toplam gazete sayısında da % 533 lük bir artış kaydedilmiştir.

★ TRAKTÖRÜN KOVDUKLARI — MOTORUN ÇAĞIRDIKLARI

Bütünleşmenin bir başka yönü, köy nüfusunun fiilen kent nüfusu haline gelmeye başlaması, bir başka deyişle, kentlere göç etmesidir.

Kentlere göç olayının, köyün itici faktörlerinden mi, yoksa kentin çekici faktörlerinden mi meydana geldiği, ya da hangisinden daha çok etkilendiği konusunda çıkan tartışmadan sıyrılabilmek için, «bir çekim merkezi olmasa kim nereye göçecektir?» ve «bir göçe yönelme potansiyeli olmasa çekim merkezi neyi çekecektir?» sorularını sormak yeterlidir.

Bilinen bir şey varsa, o da kente göçün, özellikle tarıma makinenin girdiği yıllara rastlamasıdır. Gerçekten de, 1950 dönemine kadar düşük bir seyir izleyen kentlileşme, 1950-1960 döneminde genel nüfus artışındaki % 32.8 e karşılık kent nüfusundaki artışın % 79.4 olmasıyla önemli bir hız kazanmış bulunmaktadır. Ama aynı yıllar, aynı zamanda kentlerde de geniş ölçüde sınâi gelişmenin başladığı yıllardır. Sözgelimi, Ankara'da 1964 yılında faaliyet göstermekte olan 183 imâlât sanayii firmasının 83 ü, 1950-1959 arasında, 35 i de 1960 dan sonra kurulmuştur. İstanbul'da 1950-1959 arasında kurulan imâlât sanayii firmalarının sayısı, 1453 den beri Türk egemenliğinde bulunan kentte 1950 ye kadar kurulmuş firmaların sayısından 291 tane daha fazladır. İzmir, Adana, Bursa gibi kentlerde de durum farklı değildir. O halde «köydeki feodalizm» den kaçanların nereye gittiklerini bilmez halde oldukları söylenebilir mi? Traktör, elbette 4 ilâ 6 arasında tarım işçisini işinden eder olmuştur ve herhalde kırsal alanda kapitalizmin kesin egemenliğini sağlamıştır ama, bazı iddialara göre «riskli, gürültülü ve kompleks» kentlere başlayan akının da tek belirleyici etkeni olmamıştır.

TABLO IX.

1927-1960 ARASINDA GENEL VE KENTLİ NÜFUS ARTIŞ HIZLARI

Aralıklar	Genel nüfus artışı	Kentli nüfus artışı
1927-1935	% 18.4	% 20.0
1935-1940	% 10.3	% 19.8
1940-1950	% 17.5	% 20.4
1950-1960	% 32.8	% 79.4

Kaynak: Ruşen Y. Keleş, Türkiye'de Şehirlere Akın ve Plânlama Üzerine Etkisi, s. 82.

TABLO X.

BAZI SEÇİLMİŞ İLLERDE 1964 YILINDA MEVCUT İŞYERLERİNİN KURULUŞ YILLARINA GÖRE AYRILIŞI

İl	Toplam	1940 önces	1940-49	1950-59	1960-63	Belirsiz
Ankara	183	24	17	83	35	24
İstanbul	1293	11	173	629	265	61
İzmir	220	165	41	92	31	17
Adana	85	39	15	42	15	2
Bursa	217	21	32	113	36	15
Eskişehir	49	9	6	20	8	12

Kaynak: DİE. 547/299-315.

Kaldı ki, sınâi firmaların toplanma eğilimi ve ortalama ücret gibi göstergelerde çekim merkezlerini gücünü gösterebilirler. «Gecekondu» adının ilk ortaya çıktığı

yıllara dönelim ve 1938 de sınâi firmaların hangi kentlerde ne ölçüde biriktiğini görelim:

BAZI SEÇİLMİŞ İLLERDE SINÂİ FİRMALARIN SAYICA VE KULLANDIKLARI İŞGÜNÜ YÜZDESİ BAKIMINDAN TOPLANMALARI (1938)

İl	Firma sayısı olarak (%)	Toplam işgünü (%)
İstanbul	30.09	26.21
İzmir	12.87	9.49
Balıkesir	7.07	.99
Bursa	7.34	5.52
Adana	2.99	4.85
Ankara	2.82	2.31
Aydın	2.82	3.09
Manisa	2.08	1.41
Zonguldak	1.99	20.41
Diğer iller	29.91	25.72
Toplam	100.00	100.00

Kaynak: DİE. 156/30-31.

Aynı yılara ait başka bir gösterge de, ortalama ücretlerdir. Arızi yükseklik gösteren birkaç il dışında, Ankara (135 kş.), Eskişehir (127 kş.), İstanbul (122 kş.), İzmit (120 kş) gibi kentlerde, zamanın en yüksek ortalama ücretleri vardır.

III. VARGILAR

★ TÜRK DEVRİMİ GENEL MODELE UYMAKTADIR

Bilindiği gibi, kapitalizmde temel egemen sınıf, burjuvazidir. Genellikle görülen, sanayi burjuvazisinin tarım ve ticaret burjuvazileriyle birlikte - eğer bir ve aynı şey halinde değillerse - siyasal iktidarda bulunmasıdır. Geri kalmış kapitalizmde de durum aynıdır ve tarım ve ticaret burjuvazilerinin iktidardaki ağırlıkları, sosyoekonomik temele uygun olarak, tekelci kapitalizmde olduğundan fazla olabilir.

Geri kalmış kapitalizmde, **kapitalizmin** gelişmesi ve temellerinin sağlamlaşması, esas itibariyle tekelci kapitalizmle ilişkinin kurulduğu dönemlerde hız kazandığı için, burjuvazi - iktidardaki kesimi - gücünü aldığı tekelci kapitalizmle bütünleşme eğilimindedir. Başlangıçta, tekelci kapitalizmin dünya çapında öngördüğü işbölümünde, zorunlu gelişim sürecinin ortaya çıkardığı sanayi burjuvazisine hayat hakkı bulunmadığı için, burjuvazinin bu kesiminin, tekelci kapitalizmle bütünleşmek değil, ona karşı çıkmak eğiliminde olduğu bir dönem geçirilmiştir. Dünya çapında yaygınlaşan milli kurtuluş hareketlerinin temelini oluşturan gerçek de budur.

Oysa, tekelci kapitalizmin son evresinde, geri kalmış kapitalizmin sanayi temeline dayanmasının kapitalizm tarafından kabul edilmesi, bu çatışmayı kendi gelişmesi içinde bağdaştırmıştır. Bugün, geri kalmış kapitalizmde sanayi burjuvazisinin temel güç olması konusunda bir anlaşmazlık yoktur.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geçen yıllar, genel çizgiye uygun olarak, önce tarım ve ticaret burjuvazilerinin, daha sonra da sanayi burjuvazisinin - ki bu kesimin eskiden tarım ve ticaret burjuvazisini oluşturan insanların bir kısmının sanayici olmasından meydana gelmiş bulunması bu izahı sakatlamaz - ekonomik ve oradan giderek siyasal egemenliğini, yukarda özetlediğimiz şekilde pekiştirmeye hasredilmiştir. Bu pekiştirmede, yani büyük burjuvazinin müttefikleriyle birlikte iktidarını sağlamlaştırmasında, başka bir deyişle **kapitalizmin gelişmesinde**, tekelci kapitalizmin hiçbir olumsuz etkisi olmamıştır.

★ «GELİŞME»

i) Kapitalist bir sektör olduğu konusunda tartışmaya yer olmayan sektörler, Türkiye ekonomisi içinde kesin ağırlık kazanmışlar, 148 de milli gelire % 47 oranın da katılırlarken, 1965 de bu payı % 64 e yükseltmişlerdir. Bu sektörün faal nüfus içindeki önemi 1927 de % 17 iken 1965 de % 29 a yükselmiştir.

Kentli nüfusun da aynı süre içinde % 16'dan % 30'a yükselmiş olması; esas olarak tarım dışı faaliyetlerde bulunan nüfusun artışı ile kentli nüfusun artışı arasında mevcut paralellikten doğmaktadır.

Nüfustaki pay ile milli gelirdeki pay arasındaki fark, sanayideki verimliliğin tarıma oranla yüksek olmasından geldiği gibi, sanayi ve ticaret alanındaki tekelci unsurlardan da ileri gelmektedir.

Son onyıllık dönemde, yatırımların % 85 kadarı tarımdışı kesime yapılmaktadır.

ii) Kapitalist bir sektör olup olmadığı konusunda tartışmaların halen kesilmediği tarım sektöründe ise, 1908 den bu yana, sadece hukûki düzeyde değil, fakat doğrudan doğruya üretim güçleri plânında yer alan gelişmeler bu sektörü kesin olarak kapitalistleştirmiş; «kalıntı» olarak mevcut olduğu bildirilen «feodal» ilişkilerin ise, temel üretim biçimi ile bütünleştiği, bir yandan sömürenin kapitalist pazar için mal üretmeye başladığı, öte yandan sömürülenin toprağa hukûki bağımlılığının ortadan kalktığı ve bütün kırsal alanlarda genel kapitalist sömürü mekanizmasının çeşitli noktalardan üretim ve değişime nüfuz ettiği bir yapı meydana gelmiştir.

iii) Türkiye halkları, genel askerlik hizmetine ek olarak, mevsimlik, geçici ya da temelli işgücü hareketleri ile ülke içi - hâtâ ülke dışı - akışkanlık kazanmışlar; İstanbul, Ankara, Kocaeli, İzmir, Eskişehir gibi sanayi merkezleri ortaya çıkmış ve işgücünün metalaşma süreci hızlanmıştır.

★ GERİLİK VE BAĞIMLILIK

Ancak, bütün bu gelişmeler, «kalkınma» ile kat'iyen karıştırılmamalıdır. Bu sadece bir kapitalistleşme ve **geriliğe süreklilik kazandırma yani geriliği geliştirme sürecidir.**

i) Ulusal gelirin artış hızı hâlâ komik bir düzeydedir. Birleşmiş Milletler, bu hızın 1960-1964 arasında yılda % 1.6 yı geçmediğini belirtmektedir.

ii) Emin Türk Eliçin'in 1927 deki sanayie yakıştırdığı «raşitik» sıfatı el'an geçerlidir. Kendi başına stratejik herhangi bir maddeyi yapamayan bir imâlât sektörü, ülke hayatına egemendir. Bu sektör, asgari sermaye birikimini sağlamış, iş-

gücünü metalaştırmış, kullandığı çevirici güç miktarını arttırmış, ama uluslararası plânda varlığını duyuramamıştır. Makina yapan sektörün gelişmemiş olması, genel olarak sanayiin dışa bağlılıktan kurtulamaması sonucunu yaratmış, sanayi bir sürükleyici ve öncü sektöre sahipolamamıştır. «Devletçilik» in tek mantıki hedefi ağır sanayi ve makina yapan makineler sanayiini gelştirmek olabilecekken; bu uygulamanın sekizinci yılında 331 milyon liralık sanayi üretiminin 279 milyonunun (% 84.5) hafif sanayi üretimi oluşu anlamlıdır.

iii) Saf siyasal anlamında değil; fakat «yapısal faktörlerin ülke dışı güçler tarafından belirlenmesi» anlamında bağımlılık süregelmiştir. Saf siyasal anlamdaki bağımsızlığnı da, 1918 de yitiren Osmanlı devletinin yerine siyasal bağımsızlığa sahip bir Türk devletinin kurulmasını emperyalizm, Türk halkının Anadolu'da galip emperyalist devletler tarafından desteklenen istilâcı Yunan ordusuna karşı askeri bir zafer kazanması üzerine ve Sovyet devriminin kapitalist dünya için yarattığı tehdit dolayısıyla kabul etmek zorunda kalmıştır.

★ GERİLİĞİN GELİŞMESİNDE TÜRK BURJUVAZİSİNİN ROLÜ

Türk devrimi de, dünyanın geri kalmış diğer bölgelerinde gerçekleşen burjuva kurtuluş hareketleri gibi, uzun vâdede emperyalizmle daha iyi şartlarda bütünleşmek gibi bir temel amaca sahiptir.

i) «Devletçilik» dahil, bütün atılımlar bu amacı gerçekleştirmeye yöneliktir. Hiçbir zaman, eninde sonunda uluslararası burjuvazinin bir parçası olacak olan - ve böyle olmadığı takdirde kesinlikle yokolmaya mahkûm olan - bir burjuvazinin gelişmesi engellenmemiştir.

ii) Yaratılan üretim yapısı, uluslararası bütünleşmenin maddî temelidir; Türkiye uluslararası emperyalist işbölümüne tamamen uygun olarak şekillendirilmiştir.

iii) Türkiye, devletin kuruluşundan bu yana, bazan faşizm ile bazan da «demokratik» devletler ile; fakat **herzaman** kapitalist cephe ile işbirliği içinde olmuştur.

iv) Bütün bunlar, yabancılar, yabancı tekeller tarafından değil, bizatihi Türk burjuvazisi tarafından **bilerek** ve **isteyerek** gerçekleştirilmiştir.

v) Türk burjuvazisi; emperyalizmin çemberinden nasıl çıkılabileceğini göstermeye çalışanları en şiddetli tepkilerle susturmuştur, bu da burjuvazinin devrimci fikirlere gözünü kapadığını - bu yüzden de cehaletinin mâzur görülmesi gerektiğini! - değil, tersine gözünün fazlasıyla açık olduğunu gösterir. Bu sınıf, emperyalizmle bütünleşmekte çıkar gördüğü için bütünleşmiştir.

vi) «Karşıdevrim» diye adlandırılan olayı gerçekleştiren Demokrat Parti, esas itibariyle, 1908 ve sonrasının öncülerinden farklı bir sınıf temelinden oluşmamaktadır. Demokrat Parti hareketi burjuvazinin iktidara yerleşmesi sürecinde «ileri» doğru ve «ileri» olduğu için de «dünya kapitalizmiyle daha iyi bütünleşmeye» doğru atılmış bir adımdır.

İncelediğimiz döneme başından beri damgasını vuran sınıfın en güçlü temsilcilerinden İsmet İnönü'nün deyimiyle: «Bağımsız Türkiye, **eskiden olduğu gibi,** bugün de vardır. (★)» ve geriliğin gelişmesi Türkiye'de olanca hızıyla ilerlemektedir.

(★) **Herhalde İnönü'nün vurgusu cümlenin son kısmındadır; ama biz asıl «bağımsızlığın» eskiden de bugünkü gibi oluşuna** dikkati çekmek istiyoruz.

KAYNAKLAR

AKSOY, Suat, **Türkiye'de Toprak Meselesi,** Gerçek Yayınevi (100 Soruda), İstanbul, 1969, s. 166.

AVCIOĞLU, Doğan, **Türkiye'nin Düzeni,** Bilgi Yayınevi, Ankara, 1969 (İkinci Baskı), s. 120-135, 171, 216-218.

AYKUT, S. Sabit, **İktisâdi ve İçtimâi Türkiye - Türkiye'de Hârici Ticaret,** DİE (No. 208), Ankara, 1944, s. 44-47.

AYKUT, S. Sabit, **İktisâdi ve İçtimâi Türkiye - Türkiye'de Zıraat,** DİE, No. 210), Ankara, 1943,

BORATAV, Korkut, **Gelir Dağılımı,** Gerçek Yayınevi (100 Soruda), İstanbul, 1969, s. 127-130, 134-139.

ÇAVDAR, Tevfik, **Osmanlıların Yarı-Sömürge Oluşu,** Ant Yayınları, İstanbul, 1970,

ÇINAR, Cemil, **Türkiye'de Ekonomik Gelişme ve Yapısal Değişmeler,** Devlet Plânlama Teşkilâtı (teksir), 1965.

DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ, **İstatistik Yıllığı (1932-1933(,** C. 6, No. 34.

———, **İstatistik Yıllığı (1935-1936),** C. 8, No. 88, 1937.

———, **İstatistik Yıllığı (1942-1943),** C. 14, No. 226, 1944.

———, **İstatistik Yıllığı (1945-1964),** C. 16, No. 285, 1948.

———, **İstatistik Yıllığı (1953-1959),** C. 22, No. 380, 1958.

———, **İstatistik Yıllığı (1968),** No. 580, 1969.

———, **İstatistik Bülteni (Ocak 1956),** Sayı 23, 1956.

———, **1927 Sanayi Sayımı,** No. 584, 1969.

———, **Sanayi İstatistikleri,** No. 156, 1941.

———, **Sanayi ve İşyerleri Sayımı: İmâlât Sanayii - 1964,** No. 547, 1968.

———, **Genel Tarım Sayımı Örnekleme Sonuçları - 1963,** No. 477, 1965.

———, **Tarım İstatistikleri Özeti,** No. 557, 1968.

———, **Tarımsal Yapı ve Üretim - 1968,** No. 604, 1970.

———, **1948 Köy Sayımı Hülâsâ Sonuçları,** No. 320, 1952.

———, **Genel Nüfus Sayımı - 1965: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri,** No. 568, 1969.

DEVLET PLÂNLAMA TEŞKİLÂTI, **Kalkınma Plânı - İkinci Beş Yıl (1968-1972),** Ankara, 1967, s. 57, 297.

ELİÇİN, Emin Türk, **Kemalist Devrim İdeolojisi,** Ant Yayınları, İstanbul, 1970, s. 273-275.

FİŞEK, Kurthan, **Devlete Karşı Grevlerin Kritik Tahlili,** SBF Yayınları, Ankara, 1969, s. 12-22.

İMAR VE İSKÂN BAKANLIĞI BÖLGE PLÂNLAMA DAİRESİ, **Türkiye'de Tabii ve Beşeri Kaynakların İllere Göre Dağılımı,** Ankara, 1969.

KAYA, Şevket, Türkiye Harici Ticareti, (1930-1938), DİE (No. 153), Ankara, 1940.

KELEŞ, Ruşen Y., **Türkiye'de Şehirlere Akın ve Plânlama Üzerine Etkisi,** Plânlama Dergisi (Kış 1962), No. 2, Ankara, s. 82.

LENİN, V I., **Devlet ve İhtilâl,** (çev. gaybiköylü, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara, 1969, s. 53.

MARDİN, Şerif, **Hürriyetin İlânı ve İkinci Meşrutiyet, «Yirminci** Yüzyıl Tarihi» içinde, Arkın Kitabevi, Cilt 1, İstanbul, 1970, s. 182-187.

NACİ, Fethi, **Atatürk'ün Temel Görüşleri,** Gerçek Yayınevi (100 Soruda), İstanbul, 1968, s. 67-68, 91.

ÖZFIRAT, Necati - DİNÇERLER, Vehbi, **Türk İmâlât Sanayinin Yapısı ve Etkenliği,** Devlet Plânlama Teşkilâtı (teksir), Ankara, 1969, s. 2-21.

ROBINSON, Richard D., **The First Turkish Republic,** Harvard University Press, Massachusetts, 1963.

SELİK, Mehmet, **Türkiye'de Ekonomik ve Yapısal Değişme,** SBF Dergisi. 1969, s. 130.

SERTEL, Yıldız, **Türkiye'de İlerici Akımlar,** Ant Yayınları, İstanbul, 1969, s. 11.

SOMER, Kenan, **Resmi İstatistiklere Göre İmâlât Sanayiinde Artı-değer Oranı,** EMEK, Cilt 1, No. 19, (12 Ocak 1970), Ankara, s. 11-13.

TÖKİN, İsmail Hüsrev, **İktisâdi ve İçtimâi Türkiye - Türkiye'de Sanayi,** DİE (No. 251), 1964, s. 3-10, 12, 15, 18, 24, 79.

TUNCER, Baran, **Türkiye'de Yabancı Sermaye Sorunu,** SBF Yayınları, Ankara, 1968, s. 69-74.

TÜRKİYE TİCARET ODALARI, SANAYİ ODALARI VE TİCARET BORSALARI BİRLİĞİ, **İktisâdi Rapor: 1967,** Ankara, 1967, s. 59.

TÜTENGİL, Cavit Orhan, **Türkiye'de Köy Sorunu,** Kitaş, İstanbul, 1969, s. 55.

UNITED NATIONS, **Yearbook of National Accounts Statistics: 1965,** 1966, s. 470-475.

WARD, Robert E. — RUSTOW, Dankwart A., **Political Modernization in Japan and Turkey,** 1964.

EVGENİ VARGA

Sömürge Halklarının Milli Kurtuluş Mücadelesinde Burjuvazinin Rolü Sorunu

Varga, «Kapitalizmin Ekonomi Politiği Üzerine Denemeler» adlı son kitabında siyasal bağımsızlık mücadelesinin aktüel sorun olduğu sömürgelerdeki milli kurtuluş hareketlerinde burjuvazinin rolü ile de geniş olarak ilgilenmektedir. Sömürgelerdeki sınıfları da taklit eden Varga'ya göre, hangi sınıfların ilerici, hangilerinin gerici olduğu verilecek olan mücadelemizin karakterine göre tesbit edilebilir.

Emperyalizmin saldırısı çelişmeyi ulusal plâna getirecek; oysa böyle bir saldırı olmadığı takdirde, mücadele esas olarak sınıflararası düzeyde yer alacaktır.

Sömürge halklarının kurtuluş mücadelesinde burjuvazinin rolü, marksist literatürde, uzun zaman aşağıdaki şekilde ele alınmıştı.

a) Sömürgelerdeki burjuvazi gerici hale gelmiştir: kurtuluş mücadelesine ancak yığınların baskısı altında katılır. Hareketi mevcut toplumsal rejim çerçevesinde tutmak için, onun başına geçmek ister;

b) ülke emekçilerinin zararına olarak emperyalist burjuvaziyle bir uzlaşmaya daima hazırdır;

c) sömürge halklarının milli kurtuluş mücadelesi, ancak komünist parti yötimi altındaki işçi sınıfı öncülüğünde zafer kazanabilir.

Bu üç tezden birincisi ve ikincisi, bazan doğru, bazan yanlıştır; somut tarihi şartlara göre, sömürge ülkeler burjuvazisi, kendi öz girişkenliğiyle, emperyalizme karşı kesin bir mücadele yürütür ya da bir uzlaşmaya varır. Üçüncü teze gelince, son on yılın deneyi, bunun doğru olmadığını gösterir.

İkinci dünya savaşından sonra, elliden çok sömürge ve yarı-sömürge ülke siyasî bağımsızlık kazandı. Bunlardan sadece dördünde: Çin'de, Kuzey-Viatnam'da, Kuzey Kore'de ve Küba'da, proletarya millî kurtuluş hareketinin başındadır. Bütün öbür ülkelerde: Hindistan, Pakistan, Birmanya, Endonezya, Seylan, Mısır, Sudan v.s., hareketin başında bulunan proletarya değil, burjuvazi, ya da, ilk plânda aydınlar olmak üzere başka unsurlardır (Örneğin Sudan ya da Gana'da olduğu gibi; çünkü bu ülkelerde milli burjuvazi ya yoktu, ya da çok önemsizdi). (1)

Tabiî, sömürgelerdeki milli kurtuluş hareketinin, proletarya ve komünist partisi yönetimi altında mı, yoksa burjuvazi ve burjuva partileri yönetimi altında mı zafer kazanmış olduğunu bilmenin önemini hiç bir şekilde inkâr etmiyoruz. Birinci durumda, anti-emperyalist devrim, burjuva demokratik devrimin bütün görevlerini (feodal rejimin ortadan kaldırılması, köklü bir toprak reformu) aynı zamanda çözer ve hemen sosyalist kuruluşa girişebilir.

İkinci durumda, feodal rejim az çok tedrici bir şekilde ortadan kaldırılmıştır, ama köklü bir toprak reformu yoktur (2) ve ülke eski toplumsal rejimini muhafaza eder. Bu durum, bu ülkelerde, siyasî bağımsızlık için anti-emperyalist mücadelenin, proleter-olmayan sınıfların yönetimi altında zaferle tamamlanmış olması gerçeğini değiştirmez. Türkiyedeki mücadelenin sonucu böyle olmuştu. Olgular, anti-emperyalist siyasî kurtuluş mücadelesinin zaferinin, ancak işçi sınıfı ve komünist parti yönetimi altında mümkün olduğu tezinin, yanlış bir tez olduğunu gösteriyor.

Sömürge ve bağımlı ülkeler burjuvazisinin daima gerici bir karakter taşıdığı, millî kurtuluş mücadelesinin burjuvazi yönetimi altında zafer kazanmasının imkânsız olduğu üzerindeki hatalı doktrinin kaynağını, Komintern'in II., özellikle VI. Kongresinde aramak gerekir. Kuo-min-tang'ın ihaneti, yanlış olarak, bütün sömürge burjuvazisinin zimmetine kaydedildi.

II. Kongreye sunulmuş bulunan karar tasarısında, Lenin, Komünistlerin sömürgelerdeki bütün burjuva demokratik hareketleri desteklemekle yükümlü bulunduklarını belirtmekle yetinilmesini önermişti. Lenin, geri ülkeler halklarının esas itibariyle köylülerden meydana gelmesi nedeniyle, sömürgelerdeki milli hareketin ancak burjuva demokratik bir karaktere sahip olabileceğini belirtiyordu. Tartışmalar esnasında, Lenin, «burjuva demokratik» terimini, «milli devrimci hareket» terimiyle değiştirmeyi kabul etti; çünkü bazı delegeler, sömürge ülkeler burjuvazisinin, sömürgelerdeki devrimci harekete karşı, emperyalistlerle anlaşmış bulunduğu olgusu üzerinde ısrarla durmuşlardı. (3) Lenin «daha radikal» bir nitelik taşıyan tamamlayıcı tezleri kabul etti; çünkü tartışmaların ve kararların asıl ereği, sömürgecilerin «geri» halklar arasındaki «eğitici» rolü üzerine burjuva sosyal-demokrat teorinin iyiden iyiye yaygın bulunduğu emperyalist ülkeler komünist partileri delegelerini, «kendi» burjuvazilerinin egemenliği altındaki sömürgelerin anti-emperyalist hareketine yardımla görevli olduklarına inandırmaktı. Eğer Lenin «sol» değişiklikleri kabul etmeseydi, sömürgeciliğe karşı karar üzerine bir çoğunluk toplamak imkânsız olurdu.

Gene sömürge meselesi üzerine geniş bir karar kabul etmiş bulunan Komintern'in VI. Kongesi, Çin'de Kuo-min-tang'ın ihaneti ve Hindistan'daki «işbirliği yapmama ve direnmeme» hareketi üzerine yapılan yanlış bir değerlendirmenin güç-

lü etkisi altında toplandı. Bundan ötürü, milli burjuvazinin emperyalistlerle uzlaşma eğilimi fazla tek taraflı olarak belirtildi; bu hareket milli-reformcu hareket olarak adlandırılmıştı.

Savaş sonrası deneyi göstermiştir ki, bugünkü tarihi şartlar içinde, yani emperyalizmin güçten düşmesi ve kapitalist ülkelerden daha hızlı gelişen dünya sosyalist sisteminin kuruluşuyla birlikte, sömürge ve bağımlı ülkeler burjuvazisi, çoğunlukla, milli kurtuluş hareketini zafere götürmeğe hazır ve yeteneklidir.

Doğal olarak, burjuvazi yönetimindeki milli kurtuluş hareketi her şeyden önce sadece **siyasal** egemenliğe ulaşır. Emperyalizmin karşısında **tam ve tutarlı iktisadî bağımsızlık,** ancak kapitalist-olmayan gelişme yolundan gerçekleşebilir.

İkinci dünya savaşının sonundan bu yana geçen yıllar, kurtuluş hareketinin şekilleri bakımından çok zengindir. Üstelik bu şekiller, aynı ülke içinde bile değişebilirler. Öyle ki, bu çeşitliliği katı formüllerle ifade etmek imkânsızdır.

Sömürge halklarının milli kurtuluş mücadelesi içinde burjuvazinin rolünü tahlile çalışalım.

Sömürge ve yarı-sömürge ülkeler burjuvazisi ikili bir karaktere sahiptir. **Burjuvazi** olarak, kapitalist rejimi savunmakta, emperyalist burjuvaziyle ortak çıkarları vardır. Kapitalizmin savunucusu olmak niteliğiyle, **gerici** bir rol oynar. Ama sömürge burjuvazisi olarak, çıkarları, emperyalist burjuvazinin çıkarlarına taban tabana karşıttır. Bundan ötürü, sömürge ve yarı-sömürge emekçilerinin emperyalizme karşı mücadelesini yönetmeğe hazırdır. Öyleyse, tarihi plânda, bir **ilericilik** unsurudur.

Sömürgeler burjuvazisinin siyasî tereddütleri bu ikilikten doğar. Genel kural olarak emperyalizme karşı çıkan sömürge burjuvazisi, belirli durumlarda emperyalistlerle uzlaşmaya varır. Ama savaş sonrasının deneyi, bu uzlaşmaların geçici bir karakter taşıdığını, mücadelenin gene başladığını ve tam siyasî bağımsızlığın elde edilmesine kadar sürdüğünü gösterir.

İçinde eski sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin hatırı sayılır bir rol oynadıkları dünya sosyalist sisteminin varlığı, sömürgelerin milli kurtuluş hareketi bakımından büyük bir önem taşır. Sömürgeler halkları, burjuvazi dahil, emperyalizme karşı mücadele eski sömürgeler tarafından kazanılan zaferlerden, onların iktisadî başarılarından gurur duyar ve yürüttükleri mücadelenin başarı inancını bu kaynaktan alırlar. Sömürgeler halkları, sosyalist ülkeler haline gelmiş bulunan eski sömürgeler halklarına karşı dostluk duyguları beslerler. Eskiden çarlık tarafından ezilen halklar, şimdi S.S.C.B'nde eşit haklardan yararlanıyorlar. Bu durum, dünyanın bütün ezilen halklarında, S.S.C.B. için bir yakınlık duygusu uyandırıyor. Sosyalist Ülkeler Topluluğunun varlığı, emperyalizme karşı mücadele halinde bulunan sömürge halklarının durumunu güçlendiriyor.

Dünya sosyalist sistemi ülkeleriyle emperyalizmden kurtulmuş ülkelerin, barışı korumak, emperyalist saldırıya karşı kazançlarını savunmak bakımından sahip bulundukları ortak çıkar, bu ülkeler arasında kurulan dostça ilişkilerin temelidir. Pakistan, Türkiye ve başka bir kaç ülke hariç, emperyalistlerle yapılmış bütün askeri ittifaklara katılmayı reddeden eski sömürgeler ve bu ülkeleri yöneten burjuvazi,

önemli ilericilik unsurlarıdırlar. **Sosyalist dünya sisteminin varlığı, esas itibariyle, sömürge burjuvazisinin ilerici rolünü güçlendirir ve gerici rolünü hafifletir.** Öte yandan, Hindistan ve Irak örneğinin gösterdiği gibi, bu burjuvazinin ekonomik çıkarları bakımından emperyalist ülkeler kapitalistlerine bağlı bulunan en zengin tabakalarının gerici özlemleri büsbütün artar.

Burjuvazinin, bazı ülkelerin milli kurtuluş mücadelesi içindeki rolünün tahlili, sadece ikili karakteri nedeniyle değil, ayrıca gayri-mütecanis karakteri nedeniyle de, çok güçtür.

Şüphesiz, emperyalist ülkelerin burjuvazisi de gayri-mütecanistir. Tekelci burjuvaziden başka, tekelci olmayan burjuvazi, v.s. de vardır. Ama bütün burjuvazinin, yani devlet iktidarının siyaseti, emperyalist ülkelerde, tekelci burjuvazi tarafından, mali oligarşi tarafından belirlenir. Tekelci burjuvazinin safları içinde, ekonominin çeşitli kesimlerini temsil eden guruplar arasında elbette bir mücadele vardır. Ne var ki, toplumsal planda, ekonomi içindeki rolüne göre, tekelci burjuvazi mütecanistir.

Sömürge ve yarı-sömürge ülkeler burjuvazisinde durum başkadır. Gerçi bu ülkeler burjuvazisi de, aynı şekilde, bazan birbiriyle çatışan çeşitli tabakalardan meydana gelir. Ama bu burjuvazi içinde, burjuvazinin siyasetini tek başına belirleyen emperyalist ülkeler mali oligarşisine benzer bir tabaka yoktur.

Sömürgenin iktisadi gelişme düzeyine; şu ya da bu ülkenin emperyalizmin egemenliği altında kaldığı dönemin süresine; ülkenin, Çin gibi, kendine özgü bir hükümet aygıtı ve ordusu bulunan bir yarı-sömürge, ya da, Endonezya gibi, doğrudan doğruya emperyalistler tarafından yönetilen bir ülke olup olmadığına; ya da, Hindistan gibi, ülkenin bir kısmının emperyalistler, bir kısmının da yerel prensler tarafından yönetilip yönetilmediğine göre, burjuvazinin çeşitli tabakalarının niteliği ve eyleminin değişmesi, işleri büsbütün karıştırır. Ayrıca, Kolon'ların, (yani sömürge ülkeye yerleşmiş beyazların-ç.), burjuvazi (sanayiciler, plantasyon sahipleri) ve yüksek memurların küçük bir tabakasını mı, yoksa tersine, Güney Afrika ve Cezayir'de olduğu gibi, ülkenin başlıca kaynaklarını, verimli toprakları ellerinde tutan nüfusun önemli bir kısmını mı teşkil ettiklerini bilmek çok önemlidir. Bütün sömürge ve yarı-sömürgeler emperyalistlerin egemenlikleri altında olmalarına ve onlar tarafından sömürülmelerine rağmen, sömürge ülkeler burjuvazisinin durumu ve siyasi eylemi büyük ölçüde değişir. Bu şartlar içinde, sömürge ülkeler burjuvazisi üzerine genel nitelikte bir yargıya varmak, son derece yetersiz bir şeydir.

Sömürge ve yarı-sömürge ülkeler burjuvazisinin belli başlı tabakaları şunlardır :

Kompradorlar. Bu burjuva unsurlar emperyalizme sıkı sıkıya bağlıdırlar. Kompradorlar emperyalistlerin hizmetindedir; ilkel maddeleri onlar hesabına satın alırlar, ülke içinde onların mallarını satarlar, yerli nüfus arasında kredi işlemleri yaparlar, v.s. Kompradorlar gerici düşüncelere sahiptirler; emperyalistler safında yer alırlar. Hattâ Çin'de halk demokrasinin zaferinden sonra bile halka düşman kalmışlar, ve ülkenin sosyalist dönüşümü üzerine görevlerini kaybetmiş bulunduklarından, sınıf olarak ortadan kaldırılmışlardır.

Örneğin Hindistan'da, karma sermayeli şirketler içinde ingiliz burjuvazisiyle sıkı bir işbirliği yapan, sayıca az, ama iktisadi, özellikle siyasi planda etkili bir

durumda bulunan sanayici burjuvazi unsurları, bağımsız unsurlardır; kompradorlarla ülkenin sanayici burjuvazisi arasında aracı bir tabaka teşkil ederler.

Milli sanayici burjuvazi. (4) Bazı ülkelerde, örneğin Hindistan'da, milli sanayici burjuvazi iktisat siyasetinin önemli bir etkenidir. (5) Bir çok eski sömürgelerde, örneğin Afrika'nın kurtulmuş ülkelerinin çoğunda ya da Birmanya'da, yerli sanayici burjuvazi hemen hemen yoktur.

Eski sömürgeler sanayici burjuvazisinin siyaseti sallantılıydı, ve gene de öyledir. Bu tabaka, genel kural olarak, emperyalizme karşı milli kurtuluş mücadelesine katılmış, ve çoğunlukla, bu mücadelenin ön saflarında bulunmuştur. İmtiyazlı emperyalist burjuvazinin rekabeti, milli sanayici burjuvazinin iktisadi durumunu sarsıyordu. Bilindiği gibi, hattâ siyasî özgürlüğün kazanılmasından sonra bile, eğer ülke kapitalist olarak kalırsa, yabancı sermaye sağlam iktisadi pozisyonlarını muhafaza eder. Bundan ötürü, yerli sanayici burjuvazinin yabancı sermayeye karşı mücadelesi, hattâ eski sömürge ya da yarı-sömürgenin kurtuluşundan sonra bile devam eder.

Öte yandan, kurtuluş mücadelesi tarım devrimi haline dönüştüğü, ya da ülke siyasetinde proletaryanın ağırlık ve rolünü arttırdığı zaman, sömürge ve yarı-sömürge ülkeler burjuvazisi çoğunlukla kurtuluş mücadelesine ihanet eder (örneğin, Kuo-min-tang'ın 1927'de yaptığı gibi). Eski sömürgeler burjuvazinin bütün tabakalarının, gelirlerinin önemli, çoğunlukla en büyük kısmını, eski tarımsal ilişkilerin muhafazası sayesinde, köylülerin sömürülmesi yoluyla elde ettiklerini belirtmek uygun olur. Bunun böyle olduğu açıktır; çünkü en gelişmiş eski sömürge ve yarı-sömürgelerde bile, sanayi işçileri, köylülere göre küçük bir azınlık teşkil ederler.

Bu şartlar, eski sömürgeler sanayici burjuvazinin durum ve siyasetinde çelişmeler yaratır. Burjuvazinin, sınaî tüketim maddeleri üreticisi olarak (eski sömürgelerde çalışma araçları üretimi hemen hemen yoktur), iç piyasanın tarımsal dönüşümler yoluyla genişlemesinde çıkarı vardır. Ama köklü bir tarım reformu, tarımsal nüfus fazlalığına bir son verebilir. Tarımsal nüfus fazlalığı, eski sömürgelerdeki son derece düşük ücretler seviyesinin temelidir. Ücret seviyesinin düşüklüğü ise, hem milli, hem emperyalist burjuvazinin yararınadır. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, sanayici burjuvazinin çoğunluğu, tefecilik yoluyla, ticaret yoluyla, bazısı da aynı zamanda toprak sahibi olarak, gelirlerini esas itibariyle köylülerin sömürülmesinden elde ederler. Bu sebeplerden ötürü, burjuvazi köklü tarım reformlarını desteklemez, ve milli kurtuluş mücadelesi tarım devrimi haline dönüşme tehlikesini gösterince, milli kurtuluş mücadelesini terketmeye yönelir. Bununla birlikte, savaş sonrasında, kurtulmuş sömürge ülkelerden çoğunun sanayici burjuvazisi, esas itibariyle bir ilericilik unsuru olmuştur.

Tarımsal burjuvazi : Kulaklar ve topraklarını kendileri işleyen feodal-olmayan büyük toprak sahipleri, sömürge ve kurtulmuş ülkeler burjuvazisinin en kalabalık, ama en etkili olmayan unsurlarıdır. Bu burjuvazi, toprağın henüz özel mülkiyet konusu olmadığı ve aşiret rejiminin devam ettiği Afrika ve Güney Amerika'nın en az gelişmiş bölgeleri hariç, bütün bu ülkelerde mevcuttur.

Bir yandan, tarımsal burjuvazi, bütün halkla birlikte, sömürgecilere, ve hattâ belirli bir noktaya kadar, kendini hor gören, bağımlılık altında tutan, ve çeşitli

şekillerde sömüren feodallere karşı ayaklanır. Ama kulaklar ve büyük toprak sahipleri, tarımsal dönüşümlere, hattâ çoğunlukla tarımsal reformlara karşı çıkarlar. Bazan geçici olarak anti-emperyalist mücadeleye katılırlar; ama bu mücadele bir tarımsal hareket haline gelme eğilimi gösterir göstermez onu terkederler. Burjuvazinin bu tabakası, esas itibariyle gerici bir rol oynar.

Feodalleri, ve toprağı yeni-baştan başkalarına kiralayan büyük çiftlik kiracılarını tarımsal burjuvazi içinde düşünmüyoruz. Bunlar, bir zamanlar emperyalistlerin sömürgelerdeki esas toplumsal dayanağı olan açıkça asalak ve gerici bir tabaka teşkil ederler. Ancak emperyalizmin himayesi altında sınıf olarak varolabileceklerinin bilincinde bulunan bu unsurlar, sadece tarımsal devrime değil, genel kural olarak, anti-emperyalist harekete de düşmandırlar..

Çoğunlukla bir tek ve aynı kişi biçimine bürünen köy bezirgân ve tefecileri, iktisadî ve siyasî plânda, burjuvaziye sıkı sıkıya bağlıdır.

Intelligentsia (aydınlar) özel bir sınıf değildir. Ama sömürge toplumunun siyasi hayatında çok önemli, çoğunlukla olumlu bir rol oynar.. Aydınlar, özellikle üniversite öğrencileri, çoğunlukla, emperyalizme karşı mücadele halinde bulunan geniş emekçi yığınlarının sözcüleridir.

Bizde, ikide bir, emperyalist ülkelerle örnekseme yoluyla, sömürge ve kurtulmuş ülkeler aydınlarının sadece hali vakti yerinde sınıflardan çıktıkları söylenir. (6) Oysaki durum tamamen böyle değildir. Örneğin, Arap ülkelerindeki çeşitli okulların öğrencilerinden bir kısmının çok mütevazi tabakalardan geldiklerini ve anti-emperyalist mücadeleye aktif olarak katıldıklarını biliyoruz. Devrim öncesi Çin'inde, birçok köy ya da bir çok yoksul ailenin, kendi köylerinden ya da kendi ailelerinden bir öğrencinin bakımı için zorunlu parayı, kendi aralarında topladıkları bilinir. Bizce, bu meseleye, somut bir biçimde, tarihi planda yanaşmak gerekir.

Şüphesiz, toplumsal varlığın toplumsal bilinci belirlediği şeklindeki marksist tez, mutlak olarak doğrudur. Ama bu, bir doğma haline getirilemez. Bu tez, bütün halinde alınmış toplumsal sınıf ve tabakalar için mutlak olarak doğrudur, ama **tek başına alınmış bireyler için** her zaman doğru değildir.

Marx, **Komünist Partisi Bildirisi**'nde, daha o zamandan, büyük toplumsal karşılıklık dönemlerinde, iktidardaki sınıflardan çıkmış, hatta iktidardaki sınıflara mensup bireylerin devrim kampına geçtiklerini belirtiyordu.

Gerçekten, marksizm-leninizmin klasikleri ve ateşli devrimciler olan Marx, Engels, Lenin, proleter kökenli değildiler. Engels, yıllar boyunca, ticaret yaparak, bir İngiliz burjuvası hayatı yaşamıştı. Ama hayatını proleter devrimine adadı. Fidel Castro, büyük toprak sahibi zengin bir aileden çıktı. Buna karşılık, proleter devrimin düşmanı birçok değme karşı-devrimci: Noske, Bevin, Meany ve başkaları, proleter kökenli idiler.

Tarihi şartlar insanların siyasi davranışını değiştirir. Sömürgeciler, sömürgelerin egemen tabakalarını, özellikle aydınları, kendi ideolojilerine, kendi kültürlerine bağlamak için, sistematik bir çaba göstermişlerdir. Ve bu çaba, çoğunlukla başarısız kalmamıştır. İngilizce, bütün Hint halkları aydınlarının ortak dili olmuştur. Fransızca da, Fransanın Afrika sömürgeleri aydınlarının ortak dili. Raca'ların ve

Hint büyük burjuvazisinin oğulları, en soylu İngiliz okullarına devam etmişlerdir. İngiliz ve Fransız sömürgecileri, Afrika aşiret şeflerinin oğullarını, kendi okullarında emperyalizmin sadık hizmetkârları halinde eğitmek için çok çalışmışlardır. Ama ülkelerine döndükten sonra, bu gençler çoğunlukla kurtuluş hareketinin önderleri oluyorlardı.

Sömürgecilerle sömürgeler arasındaki ilişkilerin şiddetlenmesiyle, sömürge ülkelerin birçok üniversite öğrencisi anti-emperyalist bir ideoloji aradı. Ama bu öğrenciler, bu idelojiyi burjuva bilginlerde bulamadılar. Bunun üzerine, marksizm-leninizme yönelerek, geçici bir şekilde ya da kesinlikle, sınıflarından koptular.

Son 20-25 yılın deneyi gösterir ki, **sömürge nüfusunun çeşitli tabakalarının siyasi eylemlerini iyi anlamak için, sadece iktisadi çıkarları değil, ayrıca tarihi, milli, kültürel ve ahlakî etkenleri de dikkate almak gerekir.** Bütün bu etkenler, sömürge ve kurtulmuş ülkeler halklarının tümünde, özellikle aydınlarda, emperyalistlere karşı, iktisadi sömürü kadar bir hınç uyandırarak, emperyalizme karşı etkili olurlar.

İktisadi durumları ne olursa olsun, Afrika halkları, Avrupalı fâtihlerin zenci ticareti yaptıklarını; atalarını Amerikaya sürdüklerini; hiçbir milliyet, aşiret, tarih, din gözetimi yapmadan bütün Afrikayı kendi aralarında bölüştüklerini; toprağı ellerinden aldıklarını; onları çöle iterek, açlıktan ölmeğe mahkûm ettiklerini asla unutmazlar. Bunu bir de şu nedenle unutamazlar ki, bu uygulamalar, daha üstü örtülü şekiller altında da olsa, bu güne kadar birçok ülkede devam etmektedir. Kenyada, İngiliz birlikleri, şu son zamanlara kadar, Kikuo halkına karşı bir yoketme savaşı veriyorlardı; Madagaskar'da Fransa sömürgecileri, «birinci dünya savaşından sonraki ayaklanmayı» ezmek için, 80 000 kişiyi öldürdüler (resmi rakam). Fransa, 1956'da, Cezayir halkının milli kurtuluş mücadelesini ezmek, büyük Fransız kolonlarının çiftliklerini savunmak için, 400 000 asker gönderdi. Güney Afrikada, sömürgeciler, zencilere yarı-köleler gibi muameleye devam ediyor, onları çöldeki kamplarda topluyor, hergün aralarından yüzlercesini hapse atıyor, onları ülkelerinin kaderi üzerinde en ufak bir etkide bulunmak imkânından yoksun bırakıyorlar. Rodezyanın İngilizler elinde bulunan bölgelerinde, beyaz işçilerin ücreti, günümüzde, zencilerin ücretinden kat kat yüksektir. Birleşik-Devletlerde, zencilerin siyasi hakları, günümüze kadar, fiilen kısıtlanmıştır; zenciler, beyaz Amerikalılardan çok daha kötü şartlar içinde çalışırlar. Durumu ne olursa olsun, bir Afrikalı bunu nasıl unutabilir?

Bir Hintli (ister burjuva, ister köylü, ister işçi olsun), Hindistanda hüküm sürdükleri zaman, İngilizlerin kendilerine reva gördükleri köpek muamelesini nasıl unutabilir? Öğrenimini İngilterede yapan, ve İngilizler tarafından İngiliz dilini en iyi bilenlerden biri olarak kabul edilen Nehru'nun otobiyografisi, bunun parlak bir örneğidir.

Çinliler, emperyalist fâtihlerin, kendilerine hiç bir kötülüğü dokunmayan ülkelerine, onu «nüfuz bölgeleri» halinde bölmek, Çin şehirlerinde «ülke-dışı-bölgeler» kurmak parkların kapısına «Çinliler ve köpekler giremez» şeklinde tabelâlar asmak, ve kendilerini kulilere taşıtmak için saldırdıklarını nasıl unutabilirler?

Sömürge halkları ve sömürgeciler arasındaki ilişkiler tarihi, burjuvazi ve özellikle aydınlar dahil, nüfusun bütün tabakalarını emperyalizme karşı mücadeleye yönelten, iktisadi-olmayan güçlü bir etkendir.

Sömürgecilik şakşakçıları, sömürgeci boyunduruğu, kültür yayma zorunluluğuyla haklı göstermek isterler. İddia ederler ki, emperyalistlerin egemenliği altına girmek, «geri» halkların yararınadır. Emperyalistlere göre, bütün sömürge ve yarı-sömürge halkları, özellikle renkli halklar, yani insanlığın üçte ikisi, «kültürlü olmayan», aşağı ırklara mensupturlar ve Avrupalı ve Amerikalı beyazlar tarafından yönetilmeleri gerekir. (7)

Sömürge ülkeler nüfusunun bütün sınıfları ve özellikle aydınlar, emperyalistlerin sömürgeler halklarının «kültür eksikliği» üzerindeki iddialarını büyük bir hakaret sayarlar. Bu öfke tamamen haklıdır.

Hint uygarlığı Avrupa uygarlığından daha eskidir, ve bir çok alanda, özellikle sanat alanında, ondan aşağı kalmaz. Hint dokumaları (muslin), 19. yüzyıla kadar, Avrupanın imtiyazlı sınıfları tarafından lüks bir meta olarak kabul ediliyorlardı.

Arap kültürü, birçok bakımdan, Avrupa uygarlığının ilerisinde bulunuyordu. Orta Çağda, Arap egemenliği altında bulunan İspanya, Avrupada bilimin ciddi olarak geliştirildiği tek yerdi. İspanyadaki Arap üniversiteleri, Avrupanın en iyi üniversiteleriydi. Arap ondalık sistemi olmaksızın, modern matematik ve fizik düşünülemez. Cebir (Algèbre), bir arap terimidir.

Örneğin Çinliler, beyaz sömürgecilerin henüz barbar oldukları bir çağda, yüksek derecede uygar bir halktılar. Çin, 16. yüzyıla kadar, bilim ve kültür alanlarında onlardan aşağı kalmazdı.

Peru'nun, Meksika'nın, v.s. yerlileri (Hintliler), Amerikanın Avrupalılar tarafından fethedilmesinden çok önce, kendi uygarlıklarına, kendi sanatlarına, kendi gelişmiş devletlerine sahip bulunuyorlardı. Bugün beslenmemizde çok önemli bir yer tutan iki bitki, patates ve mısır, Amerika yerlileri tarafından yetiştirilmişler ve Avrupa'ya oradan gelmişlerdi.

Emperyalistlerin daima kültüre karşı yeteneksiz olarak niteledikleri «kara kıt'a» halkları da, sömürgecilerin istilâsından önce kendi uygarlıklarına sahiptiler. İngiliz bilgini Gluckman şöyle yazar: «Şunu kafamıza koymalıyız ki, Avrupalılar Afrikaya ilk olarak girdikleri zaman, Rodezya'da, Transvaal'da, Angola'da, doğu Afrika'ya kadar, iyiden iyiye gelişmiş, büyük bir uygarlık vardı. Her tarafta sulama tesisleri yapılmıştı; 25 metre derinlikten nikel, bakır ve altın çıkartılıyordu; milâttan sekizyüz yıl önce, bu madenler, İran'a, Hind'e, Çin'e ihraç edilmişlerdi. (8)

Modern Avrupa uygarlığı, Çin, Hint ve Arap uygarlıklarına ancak Rönesans'dan itibaren yetişti ve Avrupa'nın maddi üretim, teknik ve tabii bilimler alanlarındaki üstünlüğünü sadece sadece sanayi devrimi sağladı. (9)

Sömürge halklarının iktisadi sömürüsü, sömürgecilerin asırlık baskısı, bu halkları gayrı-medeni olarak, aşağı ırklardan olarak niteleyen iftira, sömürge halklarının bütün sınıflarında, hele özellikle aydınlarda, milli birlik duygusunu uyandırarak, büyük bir öfkeye sebep oldu. Bu durum, burjuvazi ve aydınların, belirli şartlar içinde, emperyalizme karşı mücadelenin başına geçmelerini ve Hindistan'da olduğu gibi bu mücadeleyi zafere götürmelerini mümkün kıldı. (10)

Sömürge halklarının milli kaynaşması öyle bir durum yaratmıştır ki, örneğin

Fas halkının milli kurtuluş hareketi içinde, Fas kıral ve dini lideri, bile, geçici olarak ilerici bir rol oynayabilmiştir.

Ama emperyalistler, özellikle Birleşik-Devletler emperyalistleri, sömürge halkları ve kurtulmuş milletler arasında yaygın bulunan milli duygunun anlamını kavramakta yeteneksizdirler. Amerikan siyasetçileri olsun, Amerikan dergi ve gazeteleri olsun, ABD'nin bu halklar arasında sevilmemesi karşısında şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyor; Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının, kendilerine ABD'den daha az para yardımı yapan Sovyetler Birliği ve Sosyalist Ülkelere karşı dostça bir tavır takındıkları halde, Birleşik Devletlere karşı neden güvensizlik duyduklarını; tabii verdiklerinden daha çoğunu kâr şeklinde sızdırmak şartıyla, «yardım» adı altında onlara milyonlarca dolar vermesine rağmen, bu halkların Birleşik Devletlerden neden nefret ettiklerini bir türlü anlayamıyorlar.

Anlamıyorlar ki, halkların sevgisini kazanmak için dolarlar. yetmez. Sovyetler Birliğinin, büyük küçük, kurtulmuş ya da henüz emperyalizmin boyunduruğu altında bulunan sarı, esmer, kızıl ya da kara, bütün sömürge halklarını eşit olarak kabul ettiğini; SSCB'nin, bu halklara, eşitler arasındaki ilişkiler içinde, dostça ve hiçbir çıkar gözetmeden, iktisadi ve siyasi şartlar koşmadan yardımda bulunduğunu anlamıyorlar. Birleşik Arap Cumhuriyeti ve öbür ülkeler halkları, uzun zamandan beri bu farkı mükemmelen anlıyor, ve Amerikan yardımından kurtulmak, sosyalist ülkelerle daha sıkı bağlar kurmak için büyük çaba gösteriyorlar.

Eski sömürgelerin birçok burjuva lideri, öğrenimini emperyalist ülkeler üniversitelerinde yapmıştır. Onlar, ABD tekelci sermayesinin, eski sömürgelerin üretim güçlerini geliştirmekte, eski sömürgelerin sanayileşmesine katkıda bulunmakta böylece eski sömürgelerin, iktisadi planda, emperyalistlere karşı bağımsız bir duruma gelmelerinde çıkarı olmadığını anlıyorlar.

Sovyetler Birliği ve öbür sosyalist ülkelerin, gelişme yolunda bulunan ülkeler halklarının üretim güçlerinin âzami derecede gelişmesinde, onların sanayileşmelerinde, ekonomilerinin hızla sağlamlaşıp emperyalistler karşısında bağımsız bir duruma gelmesinde çıkarları vardır. Ve bu halklar bunu iyice bilmektedirler. Öyleyse, bu halkların, ABD'ne karşı şüpheli, olumsuz bir tavır takınırken, Sovyetler Birliğine karşı dostça bir tavır takınmasında anlaşılmayacak birşey yoktur.

Emperyalist ülkelerin burjuvazi ve aydınları, eski sömürge ülkeler halklarının, hattâ çoğunlukla milli burjuvazi dahil, sosyalist ülkelere karşı iyi dilekli bir tavır takınmalarını, eski sömürgelerin sosyalist dönüşüm imkânı üzerinde olumlu bir şekilde düşünmelerini hayretle karşılıyorlar.

Oysaki, tarihi açıdan bakınca, bu durum kolayca anlaşılabilir.

Batı Avrupa'da yüzyıllardan beri mevcut bulunan kapitalizm, zamanında bir ilericilik unsuru olmuştur: Feodalizmi ve bilgisizciliği (obscurantisme) ortadan kaldırmış, üretim güçlerini geliştirmiş, halk eğtimini, bilim ve tekniği yüksek bir düzeye yükseltmiştir. Kapitalist ideoloji, bilinçli devrimci işçiler hariç, nüfusun bütün tabakalarını kazanmıştır.

Sömürge halklarına gelince, onlar en başta kapitalizmin olumsuz etkilerini duymuşlardır. Sömürgeci kapitalistler, sömürgelerdeki çürümüş feodalizmi ortadan

kaldırmadılar, muhafaza ettiler. Kapitalist sömürü, feodal sömürünün yerini almadı, onun üstüne eklendi. Kapitalizm, sömürgelerdeki üretim güçlerini geliştirmedi, sömürgeleri ilkel ve tarımsal maddeler sağlayıcısı haline dönüştürdü, geniş bir tarımsal nüfus fazlası, yoğun bir işsizlik meydana getirdi. Emperyalist burjuvazinin rekabeti sebebiyle, yerli burjuvazi gelişemedi. Aydınlar devlet hizmetlerinde yer bulamadılar, v.s.

Bu şartlar içinde, kapitalizmin ideolojisi, paranın herşeye kaadir olduğu ideolojisi, sömürge halklarını pek kazanamadı, ve kaynağı kapitalizm öncesi dönemde bulunan eski ideolojinin yerine tamamen geçemedi. Bu nedenle, eski sömürgeler nüfusunun hali vakti yerinde tabakaları, burjuvazi dahil, sosyalizme geçiş karşısında, eski kapitalist ülkelerdeki aynı toplumsal tabakaların duydukları korkuyu duymazlar.

Öyleyse anti-emperyalist mücadeleye ancak yığınların baskısı altında katılan, daima ihanete hazır, **esas itibariyle gerici bir güç olan sömürge burjuvazisi kavramı,** yanlış bir kavramdır. Aynı şekilde, anti-emperyalist mücadelenin ancak proletarya yönetiminde zafer kazanabileceği şeklindeki teori de yanlıştır. Savaş-sonrası yılları deneyinin gösterdiği gibi, güçlü bir anti-emperyalist kamp olan dünya sosyalist sisteminin varlığı ve emperyalizmin güçten düşmesi nedeniyle, milli burjuvazi, milli kurtuluş hareketinin başına geçmeğe, ve **siyasi** bağımsızlığın elde edilmesine girişmeğe hazır ve yeteneklidir.

Tabii bu, sömürge burjuvazisinin ikili karakterinin ortadan kalktığı, artık onun sallantılı olmadığı anlamına gelmez. Genel kural olarak, burjuvazi, anti-emperyalist mücadele yararına, köklü tarımsal dönüşümlere razı olmaz. Burjuvazi yönetimi altında bağımsızlık kazanmış bulunan hiçbir büyük sömürge ülkede, bu dönüşüm henüz gerçekleşmemiştir (11). Burjuvazi, iktidarı proletaryaya gönül rızasıyla devretmeğe, hattâ özel mülkiyet sisteminden vazgeçmeğe pek de hazır değildir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Programında şöyle deniyor :

«Bununla birlikte, emekçiler ve mülk sahibi sınıflar arasındaki çelişmeler ağırlaştığı ve ülke içinde sınıflar mücadelesi şiddetlendiği ölçüde, milli burjuvazi git gide emperyalizm ve iç gericilikle uyuşmağa yönelir.»

Buna rağmen, emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmuş ve burjuvazi tarafından yönetilen ülkeler, günümüzde, uluslararası siyasette ilerici bir rol oynuyor ve sosyalist topluluk ülkeleriyle birlikte, anti-emperyalist kampı teşkil ediyorlar.

Gerek kapitalist gelişme yoluna girmiş bulunan, gerekse kapitalizm ve sosyalizm arasında bir seçme yapmakta henüz tereddüd eden kurtulmuş ülkeler burjuvazisinin rolü üzerine genel sonuçlar çıkarmak için, eski sömürgelerin kurtuluşundan bu yana daha yeteri kadar zaman geçmedi .(12)

Ayrıca, kapitalizmin kurtuluştan önce erişmiş bulunduğu gelişme düzeyine göre, burjuvazinin kurtulmuş ülkelerdeki rolü ve önemi büyük ölçüde değişir. Daha kurtuluştan önce, Tata ve Birla gibi, tekelci tipe yakın büyük işletmelere sahip bulunan Hindistan bir şeydir; ve Gana ya da Mali gibi, tohum halinde varolmasına rağmen, milli burjuvazinin bulunmadığı ülkeler bir başka şeydir. Aynı şekilde, halkların tarihi gelişmelerindeki özelliklerin, emperyalistler tarafından boyunduruk altına alınmadan önce ve sömürgeci dönem boyunca erişmiş bulundukları toplumsal

ve kültürel düzeylerinin de büyük bir önemi vardır. Gerçekten, yakın zamanda kurtulmuş bazı Afrika ülkelerinde, aşiretler henüz kendi aralarında mücadele ederler. Bengal'ler, Hindistan ve Pakistan'da tek bir halk teşkil ettikleri ve iktisadi çıkarları birleşmelerini gerektirdiği halde, Hindistan ve Pakistan, dine göre bölünmüştür. Hindistan'da, Endonezya'da, Birleşik Arap Cumhuriyet'inde, Yemen'de ve başka birçok ülkede feodal gericilik, din perdesi arkasında, ilerici güçlere karşı mücadele eder.

Bu şartlar altında, emperyalist egemenlikten kurtulmuş bütün ülkeler için geçerli genel bir düşünce formüle etmek, şu anda mümkün değildir. Bu konuda, ancak daha yüksek bir iktisadi düzeye erişmiş bulunan bütün kurtulmuş ülkeler için genel bir gelişme çizgisi çizilebilir. Şöyle: Toplumun (feodal ağalar ve kompradorlar hariç) bütün sınıf ve tabakalarını geçici olarak birleştirmiş bulunan hedef-emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluş-gerçekleştikten sonra, halk bölünmeğe başlar. Yeni bir emperyalist saldırı, birliği yeniden kurabilir. **Ama, esas itibariyle, sınıf çıkarları, milletin genel çıkarlarını geriye iterek, daima ağır basar, sınıflar mücadelesi şiddetlenir.**

Hindistan bize bunun parlak bir örneğini verir. Kongre partisinin programında, 30 yıldan fazla bir zamandan beri, kurtuluştan sonra Hint toplumunun «sosyalist model» üzerine gelişmesiyle ilgili bir paragraf vardır. Ama, bugüne kadar, Nehru hükümeti, sosyalizmi değil, kapitalist devlet sektörünü geliştirmek için çalışmıştır. Burjuvazi ve ülkenin gerici unsurları, tarafsızlık ve Sovyetler Birliğiyle dostluk siyasetine (bu siyasetin Hindistan halklarının yararına olduğu söz götürmez) durmadan artan bir sertlikle karşı çıkarlar. Büyük burjuvazi, emperyalist devletlerle elbirliği yaparak, Hindistan'ın iç ve dış siyasetini değiştirmeğe çalışır.

Demek ki, eğilim, böylece, sınıflar mücadelesinin ağırlaşmasına doğrudur. Milli tehlike anında, kurtulmuş ülkelerdeki sınıflar, emperyalistlere karşı yeniden bir araya gelebilirler. Ama, **izlenecek yol- sosyalist ya da kapitalist- üzerindeki mücadele, kurtulmuş ülkeler halklarını en başta düşündüren şeydir.** Bu mücadele, sık sık, bu ülkelerin dış siyasetlerinin yönelimi meselesiyle, yani bu siyasetin kapitalist ya da sosyalist dünyaya yönelmesi meselesiyle birleşir.

«Essais sur l'Economie Politique du Capitalisme», Kapitalizmin Ekonomi Politiği üzerine Denemeler, S. 95-112.

DİP NOTLAR

(1) Sömürgelerin kurtuluşunun ancak proletarya ve komünist partisinin yönetici rolüyle mümkün olduğu anlayışı ülkemizde öylesine yer etmişti ki, Hindistan'ın döminyon haline dönüşümünden sonra, «aslında hiçbir şeyin değişmediği», Hindistan'ın bir İngiliz sömürgesi olarak kaldığı sık sık ileri sürüldü.

(2) Endenozyada, köylüler, ürünün yarısını toprak sahibine vermek zorunluluğu altındadır.

(3) İtalyan partisi delegelerinin karardan yana oy vermemeleri anlamlıdır. Graziadei, açıkça reformist nitelik taşıyan değişiklik önerilerinde bulundu; örneğin, «komünistler anti-emperyalist harekete yardım etmekle yükümlüdürler» cümlesini,

«aktif bir ilgi göstermek» şekline sokmak istiyordu. Serrati : «komünistler hiçbir burjuva harekete yardımcı olmamalıdırlar» şeklindeki «solcu» nitelikte bir bahaneyle oy vermedi. (Bk. Komintern'in II. Kongresi, Partizdat, M. 1934, S. 98-161, 490-496, rusça yayın).

(4) Eski sömürgelerin sadece sanayici burjuvazisini «milli» olarak nitelemek bize pek doğru değil gibi geliyor; çünkü bütün öbür tabakaların milli olmadığı izlenimi uyandırılıyor; bununsa doğru olmadığı açıktır.

(5) Sovyetler Birliğinde iddia edilmiştir ki, Hindistanda bir «tekelci kapitalizm» vardı, ya da halen vardır. Bu doğru değildir. Bazı büyük işletmelerin, örneğin TATA işletmelerinin varlığı, henüz bir tekelci sermayenin, hele hele bir «tekelci kapitalizmin varlığı anlamına gelmez. Ama, eğer Hint ekonomisi kapitalist yolda gelişirse, güçlü bir kapitalist devlet sektörü ekonomisinin varlığına rağmen, Hindistan bir tekelci kapitalizm ülkesi haline gelebilir.

(6) Böylece, örneğin, Kominternin VI. Kongresinin sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki devrimci hareket üzerindeki tezlerinde, aydınların çoğunlukla «tüm milli burjuvazinin objektif çıkarlarının» en kararlı temsilcileri olduğu söylenir. Buna göre, «aydınlar, genel olarak, köylülerin çıkarlarını ifade edemezler, çünkü çoğunlukla içinden çıkmış bulundukları toplumsal tabakalar, toprak sahipliğine bağlıdırlar». Kominternin VI Kongresi, stenografik tutanak, fasikül 6, M. - L. 1929, S. 139).

(7) Japon emperyalistleri, «Asya Asyalılarındır!» parolası arkasında saklandılar.

(8) New Statesman and Nation, 26. V. 1956, p. 589.

(9) Kapitalizm öncesi toplumsal rejim, dünyanın öbür kısımlarında da Avrupadakine benzer olduğu halde, kapitalist rejim ve maşinizmin neden dünyanın öbür kısımlarında değil de Avrupada geliştiği meselesi üzerinde marksist bir inceleme çok temenni edilir bir şey olurdu.

(10) Komintern VI. Kongresi tezlerinin bazı tanımları, yeni şartlar içinde aşılmış, yanlış oldukları ortaya çıkmıştır. Bu tezlerden birinde şöyle denmektedir : «Milli burjuvazi, emperyalizme karşı mücadele halinde bulunan bir güç değerine sahip değildir... Devrimci hareketin gelişmesini yavaşlatır». Komintern'in VI Kongresi, stenografik tutanak, fasikül 7, s. 141).

Hindistandaki, Seylandaki, Mısırdaki ve kuzey Afrikadaki son onyıllık deneylerden sonra, bu tez artık doğru olarak kabul edilemez. Bundan ötürü, «burjuvazinin partilerine karşı mücadelede doğru bir taktik... bunların gerçekten milli-reformist karakterlerini açıkça teşhire dayanır» (ibid., s. 143) şeklindeki siyasi sonuç da yanlıştır. Bunun yanısıra, sömürgeler burjuvazisinin, Kuo-min-tang'ın yaptığı gibi, tedricen karşı-devrim kampına geçeceği tarzındaki görüşün de yanlış olduğu ortaya çıkmıştır.

(11) Feodal ilişkilerin ortadan kaldırılmasında büyük bir çaba gösterilen Birleşik Arap Cumhuriyetinde bile, bir özel mülk sahibi, 200 feddana kadar toprak sahibi olabiliyordu. Bugün bu miktar 100 feddana inmiştir. Ama bu miktar, sulamalı tarım sebebiyle, büyük kapitalist ekonominin varlığını sürdürmesine yeter.

(12) (Bu yazının 1960 yıllarının başında yazıldığı unutulmamalıdır - ç.)

HÜSEYİN ERGÜN

SOSYALİZM SAVAŞIMIZ ve MDD'cilik

DÜNYA ÇAPINDAKİ ANTİ-EMPERYALİST MÜCADELE HIZLA GELİŞMEKTEDİR

Toplumsal tarihin sosyalist devrimler ve milli kurtuluş hareketleri çağında yaşıyoruz. Emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçler arasındaki mücadele, her geçen gün emperyalizmi biraz daha zayıflatarak gelişiyor.

Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren işçi sınıfının bilinçli siyasi hareketi, bildiğimiz gibi, ilk ürününü, 1917 Ekiminde ilk sosyalist devletin kurulmasıyla verdi. İlk sosyalist devletin tarih sahnesine çıkması, işçi sınıfının uluslararası sosyalist mücadelesine olduğu kadar, geri ülkelerin milli kurtuluş hareketlerine de yeni imkânlar kazandırdı. Ancak bu tarihten sonra, ilk kez bir milli kurtuluş hareketi, sosyalist devletin maddî yardımı ve manevî desteğini de alarak, başarıya ulaşabildi. Hepimizin bildiği gibi bu hareket Anadolu ihtilâlidir. Tarih, Ekim devriminden önce emperyalizme karşı girişilen bütün milli kurtuluş hareketlerinin emperyalist devletler tarafından amansızca bastırıldığını göstermektedir.

İkinci dünya savaşından sonra ise, sosyalizm bir dünya sistemi haline geldi ve güçlü bir sosyalist blok doğdu. Sosyalist dünya'nın varlığı ve dünya dengesindeki ağırlığı, hem uluslararası işçi sınıfı hareketinin hem de milli kurtuluş mücadelelerinin yararına oldu. İkinci dünya savaşının arkasından birçok yeni milli devletlerin kurulabilmesinin ve milli kurtuluş hareketlerinin bastırılamamasının temel nedenlerinden biri de budur.

Bugün, sosyalist dünya, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve bunların yanında milli kurtuluş hareketleri başlıca anti-emperyalist güçleri oluşturmakta ve emperyalizme karşı çeşitli düzeylerde savaş vermektedirler. Buna karşılık, emperyalizm de gebermemek için direnmekte, geri ülkeleri sömürme yöntemlerini değiştirmekte, bu ülkelerdeki ittifaklarını yeniden gözden geçirmektedir.

Emperyalizmin gelişen anti-emperyalist harekete karşı kullandığı en etkili yöntemlerden birisi, gerek emperyalist ülkeler arasındaki, gerekse emperyalizmin sömürüsü altındaki ülkelerin yerli egemen sınıfları ile emperyalizm arasındaki çelişmeleri azaltmak; dünya çapında burjuvalararası bir bütünleşmeyi sağlamaktır. Böylece, dünya çapındaki esas çelişme, bir emperyalizm sosyalizm mücadelesi haline gelmektedir. Bu durum, geri ülkelerin yerli burjuvalarının hemen hemen tümünün emperyalizmle bir bütünleşme süreci içine girmelerine yol açmakta ve anti-emperyalist mücadelenin bir milli kurtuluş hareketi halinde yürütülmesi söz konusu olduğunda, bu mücadeleye yerli burjuvazinin en azından katılmamasına, giderek karşı çıkmasına yol açmaktadır.

Fakat emperyalizmin bütün bu çabalarına rağmen, anti-emperyalist mücadele hızla ilerlemektedir. Sosyalist dünya sistemi, gelişme ve yaratma gücünün dünya kapitalizmine oranla son derece yüksek olduğunu ispat etmiştir. Dünyanın geri bir kapitalist ülkesinde gerçekleşen ilk sosyalist devrimin üzerinden henüz yarım yüzyıl geçmiş olmasına ve ikinci emperyalist dünya savaşında, bu devlet üretim güçlerinin % 40'ını kaybetmesine rağmen, bugün dünyanın en güçlü iki ülkesinden biri haline gelmiştir. Üretimde, bilimde, sanatta, sosyalist ülkelerin emperyalist ülkelere bakarak çok büyük bir hızla ilerledikleri, artık emperyalizmin ideologlarının bile kabullendiği, açık bir gerçektir. Emperyalist ülkelerin bu alanlarda gerilerde kalmaları, onları can evinden vurmaktadır. Çünkü böylece, sosyalist ülkelerdeki sömürü imkânlarının kalkmış olmasının ötesinde, geri ülkeleri serbestçe sömürme olanakları da kısıtlanmakta ve buralarda devamlı olarak kendi hayat sahalarını daraltan, kendi üretim düzenlerinden daha üstün bir düzenin rekabetine maruz kalmaktadırlar. Bu durumun gelişmesi ise, emperyalizmin dış sömürü olanaklarının azalması ve dolayısıyle ölümünün hızlanması demek olacaktır.

Öte yandan, bütün dünya ülkelerinde uluslararası işçi sınıfı hareketi gittikçe hızlanan bir şekilde gelişmektedir. Bu, hem emperyalizmin iç çelişilerinin keskinleşmesinden, hem de sosyalizmin dünya işçilerinin elle tutabileceği somut bir gerçek haline gelmesinden ve dünyadaki dengenin emperyalizmin işçi sınıfı mücadelelerini bir toptan yoketme şeklinde bastırmasına imkân vermemesindendir.

Son olarak, geri ülkelerdeki milli kurtuluş hareketleri de anti-emperyalist mücadelenin bir parçası olarak gittikçe büyüyen bir önem kazanmaktadırlar. Emperyalizm, sosyalizm bir dünya sistemi olalı beri milli kurtuluş hareketlerini bastırmak imkânını hepten yitirmiştir. Şimdi, bütün milli kurtuluş mücadeleleri, sosyalist dünyanın maddî ve manevi desteklerinden de faydalanarak emperyalizme karşı mücadelelede adım adım zafere doğru ilerlemekte, bu mücadelenin verildiği ülkelerde yeni yeni bağımsız devletler kurulmaktadır.

Emperyalizm, girdiği bataklıkta çabaladıkça batan, hırçınlaştıkça kendi sonunu yaklaştıran vahşi bir hayvan durumuna düşmüş bulunmaktadır. Kendi mezarını bir yandan da kendisi ve gittikçe daha hızlı bir şekilde kazmaktadır.

Dünya kapitalist sisteminin yani emperyalizmin tarih sahnesinden tamamen silinmesi elbette, anti-emperyalist mücadelenin yoğunluğuna ve etkinliğine bağlıdır. Emperyalizmin etki alanı içinde bulunan Türkiye de yaşayan sosyalistlere de bu konuda hiç şüphesiz önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerin en başında geleni ise, ülkemizde, anti-emperyalist mücadelenin emperyalizmi gerçekten ve etkili bir şekilde zayıflatacak yolda verilmesini sağlamaktır. Bu bakımdan, Türkiye'deki devrim stratejisi tartışmaları üzerinde durmak kaçınılmaz bir zorunluluktur. İncelememize, Türkiye İşçi Partisinin kuruluşuyla başlamak amacımıza geniş ölçüde elvermektedir.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ TÜZÜK VE PROGRAMININ ÖZÜ KAPİTALİST SÖMÜRÜ VE BASKININ TASFİYESİNİ VE SOSYALİST TOPLUM DÜZENİNİN KURULMASINI ÖNGÖRMEKTEDİR.

Türkiye İşçi Partisi kuruluşundan kısa bir süre sonra, Anayasanın toplumsal hayata uygulanması, parti olarak varlığının kabul edilmesi ve ülkemizdeki toplumsal bozuklukların dile getirilmesi esasına dayanan bir mücadeleye başladı. Adım

adım gelişen bu mücadele, Parti programının kabulü ile sosyalist bir platforma oturdu.

Türkiye İşçi Partisi programı Türkiye için yapılmıştır. Türkiye, bir milli kurtuluş savaşı vererek bağımsızlığını kazanmış, fakat ekonomik kalkınmayı başaramadığından kısa bir süre sonra yeniden emperyalizmin nüfuz alanı içine girmiş bir ülkedir. Türkiye'de yerli burjuvazi emperyalizmle bütünleşmek istek ve azmindedir. Türkiye bağrında az da olsa feodal kalınlar barındırmaktadır. Türkiye'de hakim üretim tarzı, çarpık bir şekilde gelişmekte olan, geri bir kapitalizmdir. İşte program böyle bir ülke için ve bilimsel sosyalist ilkelere dayanılarak hazırlanmıştır. Bu programın özü, ülkedeki kapitalist sömürü ve baskının tasfiyesine yöneliktir, yani anti-kapitalisttir. Program, Türkiye gibi bir ülkede sosyalizmi kurmak, kapitalizmi bir süreç içinde tasfiye etmek amacındaki bir sosyalist partinin ilk uygulama programı niteliğindedir. Bu programı, ancak, işçi ve emekçi sınıfların sosyalist iktidarı uygulayabilir. Sosyalist olmayan bir iktidar, kapitalizmi zayıflatıp kamu sektörünü güçlendirmeye ve sosyalist bir öze kavuşturmaya, ekonomik hayatı merkezi bir plânla düzenlemeye dayanan bu programı uygulamaya kesinlikle yanaşmaz.

Program, Türkiyenin az gelişmiş kapitalist bir toplum olduğu esasından hareket etmekte ve toplumumuzdaki sorunların çözüm yolunu bu kapitalist gidişe «dur» demekte görmektedir. Esasları bakımından bugün de geçerli bir programdır. Kabulünün üzerinden altı yıl geçmiştir. Bu süre içinde hem Türkiyede kapitalist ilişkiler daha büyük bir yaygınlık ve etkinlik kazanmış, hem de Türkiyenin toplumsal ekonomik yapısı yeni araştırmalarla daha çok aydınlığa çıkmıştır. Bu durum, programın bazı noktalarının yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Ancak, anlaşıldığı kadarıyle yeni verilerin gerekli kıldığı bütün değişiklikler, programın anti-kapitalist özünü daha da geliştirecek yöndedir.

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM GÖRÜŞÜ, MİLLİYETÇİ — KALKINMACI KÜÇÜK BURJUVA HAREKETİNİN BAĞRINDA, ONUN BİR PARÇASI OLARAK BOY VERMİŞTİR.

Türkiye İşçi Partisinin toplumumuzdaki baskı ve sömürünün kaynağını, doğru bir şekilde, kapitalizm olarak tesbiti ve mücadelesinde asıl hedef olarak kapitalizmi alması uzun yıllar hiç yadırganmadı. Öyle ki bazı yurtsever aydınlardan oluşan ve YÖN'de temsil edilen milliyetçi-kalkınmacı radikal küçük burjuva görüş ve hareketler bile, kendilerine sosyalist dediler, yapmak istedikleri işi sosyalizm diye adlandırdılar. O zamanlar, herkes Türkiye'nin geri fakat kapitalist bir ülke olduğunu, sorunlarının bu kapitalist düzenden doğduğunu ve çözümünün ancak sosyalizmle mümkün olabileceğini kabul ediyordu. Aşağı yukarı her ilerici kendini sosyalist sayıyor ve her ileri hareket sosyalizm sanılıyordu. Bu çevrelerde Atatürk'ün sosyalistliğini ispat çabalarına girişenler bile oldu.

Fakat bir süre sonra sosyalist hareketin gelişmesi, geniş emekçi yığınlarla ilişki kurmaya başlamasıyla durum değişti. Milliyetçi - Kalkınmacı küçük burjuva devrimcileri TİP'e karşı tavır almaya ve işçi-emekçi yığınlarına dayalı bir hareketten sonuç alınamıyacağını belirtmeye başladılar. Bunlara kalırsa, asker-sivil aydın kadrolara önem verilmeli ve Türkiye'de devrimci atılımlar bunlardan beklenmeliydi. Onlara göre, halk, çeşitli baskı ve şartlanmalar dolayısıyla uyandırılamazdı, 1965 seçimleri de bunu göstermişti.

İşte, bugün partimiz ve Türkiye'deki sosyalist mücadele için büyük bir tehlike halini almış bulunan milli demokratik devrim görüş ve hareketi bu milliyetçi-kalkınmacı küçük burjuva aydınlar grubunun yayın organında (YÖN) ve onların görüşünü daha sosyalist bir sözlükle ifade ederek boy verdi. Görüş aynı görüştü. Asker sivil-aydın kadrodan medet umuluyor, onlar iktidara gelip bir takım reformları uyguladıktan sonra halkın gözünün açılabileceği ve sosyalizme ancak ondan sonra ısınabileceği belirtiliyordu.

PARTİ İÇİ BUHRAN O ZAMANA KADAR CİDDİ BİR VARLIK GÖSTEREMEYEN MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİMCİLERİN KUVVET KAZANMASINA ELVERİŞLİ BİR ORTAM YARATMIŞTIR.

Ne var ki, parti o sırada henüz yükselmesine devam ettiğinden, sosyalizmden uzak bu burjuva görüşleri partiyi tahrip edemedi ve ancak parti dışında, özellikle öğrenciler arasında bir miktar taraftar bulabildi. Bir iki yıl partiye saldırmayı kendine meslek ve iş edinmiş olarak öylece kaldı. Ciddi bir varlık gösteremedi. Ancak 1968 yazında Parti liderlik kademesinde tavizci eğilimlerin belirip parti içi ilk büyük ve ciddi çatışmanın ortaya çıkmasıyla bu küçük burjuva harekete de gün doğru. Bunlar, parti yıkıcılığı yolundaki çabalarını hızlandırdılar.

Umutsuzluğa kapılan bir kısım parti üyelerini, gene çoğu öğrencilerden olmak üzere, taraflarına çektiler. Böylece, parti için, dış düşman olmaktan çıkıp iç düşman haline geldiler.

Bu buhran, sosyalist mücadelenin kamu oyundaki temsilcisi olan partimize beslenen umutları, Parti dışında da sarstı. Milli Demokratik Devrimciler bundan da yararlandılar. Parti dışından bir kısım insan da bunların etrafına toplandılar. Bunların da büyük çoğunluğunu, küçük burjuva nitelikleri esas olan, öğrenciler oluşturuyordu. Böylece kalabalık, fakat türdeş olmayan bir küçük burjuvalar gurubu haline geldiler.

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİMCİLERİN ÇABALARININ ÖZÜ, PARTİYİ YIKMAK VE GERÇEKTEN ETKİLİ BİR ANTİ-EMPERTALİST MÜCADELEYİ ZAYIFLATMAKTIR.

Bugün Milli Demokratih Devrimci adı altında toplanan bir çok küçük burjuva devrimcisi gurub vardır. Bunlar, çabalarını özellikle sosyalizm sözünü kullanmamak-kullandırmamak, TİP'in itibarını zedelemek ve partiyi yıpratmak, sosyalistlere çeşitli şekillerde hücum etmek, yerli burjuvaziye karşı verilecek anti kapitalist mücadeleyi engellemek, anti-emperyalist mücadeleyi sınıfsal temelinden kaydırıp, küçük burjuva milliyetçiliği haline dönüştürmek gibi noktalarda topladılar. Milli Demokratik devrimcilere göre, sosyalizmden sözetmek «oportünizm» ve «ihanet», emperyalizmle bütünleşmiş yerli burjuvaziye karşı anti-kapitalist mücadeleden sözetmek «milli cephe bozgunculuğu» ve «ajanlık» tır. Zamanla ileri geri herşeyi söylemeyi mübah, fakat sosyalizm ve anti-kapitalist mücadele demeyi günah kılan bir ortam oluştu. 8 yıl önce kendi küçük burjuva radikal tedbirlerine «sosyalizm» adını takanlar, bugün, «Atatürkçü» lükten bir adım ileri atmıyorlar. Partinin bilimsel sosyalist çizgisini savunup devam ettirenler dışında, sosyalizm sözü kullanılmıyor. Şimdi hoşa giden şey, küçük burjuva milliyetçiliğini sosyalist sözlükten alınan bir takım deyimlere sararak sunmaktır. Bu da, gene, en çok öğrencilerin küçük

burjuva milliyetçiliği ile yuğrulmuş hamurlarına pek uygun geliyor ve sosyalizm sanılarak en çok öğrenciler arasında kabul görüyor.

Ne var ki, sosyalist harekete karşı bu kadar cansiperane bir şekilde mücadele eden bu kimseler, sosyalizm adına hareket ettiklerini söylüyorlar. Bu yüzden Milli Demokratik Devrim görüşü ve hareketinin sosyalist mücadele içindeki yerini belirtmek ve bunların görüş ve davranışlarının içyüzünü gün ışığına çıkartmak gerekiyor.

MİLLİ VE DEMOKRATİK MÜCADELE, TARİHTE İLKİN BURJUVAZİNİN ÖNCÜLÜĞÜNDE YAPILMIŞ VE BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİM ADINI ALMIŞTIR.

Bilindiği gibi Milli ve Demokratik mücadele tarih içinde kapitalizmin belirmesi ile ortaya çıkar. Kapitalist düzenin sömürücü hakim sınıfı burjuvazi, bir yandan kendi ülkesini, başka ülkelerin burjuvalarına pazar olmaktan korumak ve feodal düzenin bölük pörçüklüğünden kurtarmak için milli nitelikte; öte yandan da feodalitenin toplumsal, ekonomik ve siyasal hayat üzerindeki egemenliğini kırıp ülkede kapitalist ilişkileri ve bunun üst yapı kurumlarını yerleştirmek için **demokratik nitelikte** mücadeleler vermiştir. Bunlara bilimsel sosyalist dilde **burjuva demokratik devrim** mücadeleleri denir. Bu devrimler kapitalizmin geliştiği Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri ile Japonya gibi Asya ülkelerinde başarıya ulaştı. İktidar feodal beylerin elinden burjuvazinin eline geçti. Ve bu, burjuva demokratik devrimin zaferi oldu. Burjuva öncülüğünde verilen bu kavgalarla, oralarda milli devletler kuruldu. Milli bilinç doğdu ve köylülerin üzerindeki derebeyi baskısı kalktı. Köyde ve kentte kapitalist ilişkiler yerleşti. Toprakta, ya feodal malikâneler büyük kapitalist işletmelere dönüştü, ya da az topraklı küçük köylü işletmeleri meydana geldi. Köylüler derebeyine vergi verip angarya yapmaktan, onun kamu gücünü elinde bulundurmaktan doğan baskısından kurtuldular. Bundan böyle ürünlerini şehire götürüp satabilir, şehirdeki fabrikalara serbestçe gidip işçi olabilirlerdi.

Kapitalist üretim biçiminin bütün ülkeye yayılması, alt yapıdaki bu değişme, üst yapıda da kendini gösterdi. İşçi ve köylü yığınları verdikleri mücadelelerle örgütlenme haklarını kabul ettirmeğe, siyasi temsil sisteminde oy hakkı sahibi olmaya başladılar. Dinin toplum hayatı üzerindeki baskısı azaldı, laik bir ortam doğdu. Bu gelişme, zamanla bugün ileri kapitalist ülkelerde gördüğümüz burjuva demokrasilerini doğurdu. Ancak, bunu burjuvazi kendi çabası ile yapmadı. Burjuvazi feodaliteye karşı savaşı kesin başarıya ulaştırana kadar demokrasi, barış, eşitlik, özgürlük taraftarı oldu. Ondan sonra bütün sömürücü sınıflar gibi, bütün hak ve özgürlükleri kendi tekelinde tutmak istedi. Bu yüzden burjuva demokrasileri, esas itibariyle, burjuvazinin değil işçi sınıfının çetin mücadeleleriyle gelişti ve bugünkü durumuna ulaştı.

Özetlersek; bugün ileri kapitalist ülkelerdeki burjuva demokratik ortam, feodaliteye karşı burjuvazinin öncülüğünde yapılan mücadelenin zaferinin bir sonucudur. Bu zaferin adı Burjuva Demokratik Devrimdir. «Demokratik Devrim, bir toplumdaki feodal ilişkilerin ortadan kaldırılmasıdır. Vatandaşlık hak ve özgürlüklerinin bireye sağlanmasıdır..» (M. Belli) Bu devrimle oralarda milli devletler kurulmuş, kapitalist düzen kesin olarak yerleşmiş, feodalite tasfiye edilmiş veya bir kalıntı haline gelmiş ve iktidara burjuvazinin hegemonyasındaki sömürücü sınıflar ittifakı geçmiştir. Bu iktidar, üst yapıda da burjuvazinin işine gelen bazı değişiklikler yapmış söz gelimi, siyasi iktidarı temsili bir esasa bağlamış, hukuk düzenini

değiştirmiştir. Ancak, biraz yukarda belirtildiği gibi, kapitalist toplumun üst yapısı olan burjuva demokrasisinin bugünkü niteliğine kavuşması, esas olarak, işçi sınıfının burjuva iktidarına karşı verdiği mücadelenin bir sonucudur.

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM, YENİ BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMDİR.

Bildiğimiz gibi, toplumlar birbirinin devamı olan çeşitli aşamalardan geçerler. Bir aşamadan ötekine geçmek için, bu aşamanın bazı esas görevlerinin yapılmış olması gerekir. Bu görevlerin yerine getirilme hızı, iç ve dış konjonktüre geniş ölçüde bağlıdır. Tarih, durum elverdiğinde, burjuva demokratik görevlerin çok hızla yerine getirildiğine ve deyim yerindeyse burjuva demokratik aşamanın atlandığına tanık olmuştur. Fakat bu, çok ayrık bir durumdur, ancak, bazı özel tarihi dönemlerde gerçekleşebilir. Genel olanı, toplumların bir burjuva demokratik aşamadan, şöyle ya da böyle, geçmeleridir. İşte bu yüzden, emperyalizmin kontrol ve sömürüsü altındaki geri kalmış ülkelerde, sosyalist devrim mücadelesi verilebilmesi için, burjuva düzeninin bir takım çok temel görevlerinin yerine getirilmiş olması gerekir.

Bu görevin yerine getirilmesinde görev, başlangıçta burjuvaziye düşerken, bugün artık durum değişmiştir. Sosyalist mücadelenin dünya çapındaki ustalarının da belirttiği gibi, burjuvazinin öncülüğündeki demokratik devrimin son örneği Türkiye olmuştur. Öteki geri ülkelerde burjuvazi, feodalitenin köylük yerler ve toplumsal hayatın öteki kesimleri üzerindeki çağ gerisi sömürü ve baskısını kaldırıp, yerine kendi egemenliğini kurmayı becerememiştir. Bu durum, **işçi sınıfını**, bir de köylü sorunlarıyla uğraşmak, feodal baskı ve sömürüyü yok etmek savaşının öncülüğünü yüklenmek zorunda bırakmıştır. Böylece ortaya yeni tip bir burjuva demokratik mücadele çıkmıştır.

Buna, **Yeni Demokratik Devrim** ya da **burjuva demokratik devrimin sömürge ve bağımlı ülkelere uygulanmış şekli** denebileceği gibi **Milli Demokratik Devrim** de denmektedir. En çok bu sonuncusu, **Milli Demokratik Devrim** adı kullanılmaktadır.

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİMİN AMACI, TAM BİR KAPİTALİST TOPLUM KURMAK DEĞİL, SOSYALİST DEVRİM İÇİN MÜCADELEYE ELVERİŞLİ BİR ORTAM YARATMAKTIR.

Bu yeni demokratik devrimin, öteki adıyla milli demokratik devrimin amacı nedir? Burjuva demokratik devrimin eski biçimi gibi, tam kapitalist bir toplum düzeni kurmayı mı amaçlamaktadır? Yoksa, amaç burjuva demokratik dönemin hızla ve kısa zamanda geçilmesini sağlamak mıdır?

Yeni burjuva demokratik devrim veyahut Milli Demokratik Devrim mücadelesinin amacı, tam bir kapitalist toplum kurmak değildir. Bu mücadelenin zaferi, feodalizmin toplumsal ve siyasal hayat üzerindeki baskısının zayıflayıp yokolmasını sağlayacaktır. Bu ise işçi sınıfının sosyalizm için mücadelesini kolaylaştıracaktır. Böylece, köylük yerlerde feodal sömürü ve baskı tasfiye edilecek, kapitalist ilişkiler ise, **sınırlı ve kontrollü** bir şekilde oluşacaktır. Bununla kapitalizme karşı mücadele, köylük yerlerde de, günlük hayatın doğurduğu somut bir mücadele haline gelecektir. Feodaliz-

min toplumsal ve siyasal hayat üzerindeki tahakkümü azalacaktır. İşçi sınıfı, sendika, dernek ve siyasi parti kurmak haklarına; söz, yazı, basın ve toplantı ve gösteri yapmak özgürlüklerine kavuşabilecektir. Bütün bunlar ise, hem köylüleri kapitalizme, yani burjuvaziye karşı mücadeleye sokmak, hem de işçi sınıfına örgütlenme, eylem ve eğitim olanakları sağlamak bakımından sosyalist mücadeleye daha imkânlı bir ortam hazırlayacaktır. Bir de feodaliteye karşı beraberce verilen mücadele işçi sınıfıyla köylüler arasındaki bağları kuvvetlendirecek ve işçi-köylü ittifakını geliştirecektir.

İşçi sınıfı, bu yüzden, aslında burjuvazinin yapması gereken, ve zaman içinde yavaş yavaş yapacağı bir işi yüklenmelidir; çünkü bu, onun kendi mücadelesine yeni imkânlar ve daha elverişli bir ortam sağlayacaktır.

Yeni burjuva demokratik devrimin «eski» sinden farkı yalnız işçi sınıfının öncülüğünde olması değildir. Bu mücadele, ayrıca dünyanın geri ve sömürülen ülkeleri için söz konusudur. Bu ülkelerin bağımsızlığı, kendi ayarlarında bir ülkenin değil, artık en yüksek aşamasına ulaşmış kapitalizmin, yani emperyalizmin saldırısına maruzdur. Böylece, buralarda demokratik mücadelenin yanında bir de bağımsızlık için mücadele söz konusudur. Fakat burjuvazi bu mücadelede de öncülük etmek güç ve potansiyeline sahip değildir.

Özetlersek; burjuvazi emperyalizme karşı mücadele ile ülkenin bağımsızlığını, feodalizme karşı mücadele ile ülkenin bölük pörçüklükten kurtulmasını ve ülkedeki feodal sömürü ve baskıyı kaldırmayı başaramadığından, bu görevi, yani Burjuva Demokratik ortamını yaratma görevini yerine getirmeyi, kapitalizmin doğal gelişmesine bırakmayıp işçi sınıfı kendisi yüklenir. Burjuva demokratik ortamın bazı temel unsurlarıyla gerçekleşmesi için mücadele eder ve bu mücadelesini sosyalist devrime yani sosyalizmi kurma azim ve kararında ve niteliğinde bir iktidarın iş başına gelmesine kadar kesintisiz sürdürür. Eksiksiz bir burjuva kapitalist toplum kurulmasını beklemez.

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM MÜCADELESİ, «GERÇEKTEN DEMOKRATİK» YANİ «GERÇEKTEN BURJUVA» BİR TOPLUM DÜZENİ KURMAK İÇİN VERİLMEZ.

Bu anlamda denebilir ki, yeni burjuva demokratik devrim anlayışı, kapitalist ilişkilerin cılız olduğu, feodal ve daha geri üretim ilişkilerinin çok yaygın bulunduğu ve feodal toprak beylerinin büyük bir politik güce sahip olduğu ülkelerde; **kapitalist aşamayı tam yaşamadan, bu aşamanın çok temel bazı esas görevlerini gerçekleştirip** sosyalist bir iktidarı ve sosyalist toplum düzenini kurma işine başlamak esasına dayanır, **«gerçekten demokratik»** yani **«gerçekten burjuva»** bir toplum düzenini amaçlamaz. İşte **Milli Demokratik devrimin sosyalist literatürdeki yeri budur.**

Sosyalist mücadele tarihine kabaca bir bakış bile gösterir ki, hiç bir ülkede sosyalist mücadele vermek ve sosyalist devrim yapmak için tam gelişmiş bir burjuva demokrasi aranmamıştır.

Bilindiği gibi, sosyalist devrimler, en ileri kapitalist ülkelerde değil, geri ülkelerde gerçekleşmiştir. Zaten en ileri burjuva demokrasilerinde bile, işçi ve emekçi sınıflar açısından «gerçekten demokratik» bir ortam yoktur ve olamaz. Bütün sömürücü sınıflar gibi, baskıcı bir sınıf olan burjuvazinin iktidarda bulunduğu bir ülkede işçi ve emekçi yığınlar için «gerçekten demokratik» bir ortam beklemek tam anlamıyla ham ve çocukça bir hayaldir.

TARİHTE SOSYALİSTLERİN UĞRUNDA MÜCADELE ETTİKLERİ «DEMOKRATİK İSTEKLERİN» ÇOĞU, İLERİ SÜRÜLDÜKLERİ ÜLKELERDE, SOSYALİST DEVRİM'DEN SONRA GERÇEKLEŞTİRİLMİŞTİR. OYSA TÜRKİYE'DE BUGÜN BU İSTEKLERİN HEMEN HEPSİ GENİŞ ÖLÇÜDE YERİNE GELMİŞ, UYGULAMAYA GEÇMİŞTİR.

Bugün sosyalist devrimini başarmış, sosyalist toplum düzenini kurmuş olan bazı ülkelerde, bir demokratik devrim mücadelesi evresinden geçilmiştir. Bu evreyi incelemek, o zaman ileri sürülen isteklerin neler olduğuna bakmak, bize geniş ölçüde ışık tutacaktır. Aşağıda ele alıp üzerinde duracağımız demokratik isteklerin öne sürüldüğü ülkede, bu istekleri öne sürenlere göre, istedikleri haklar tanınırsa demokratik devrim başarılmış olacak ve artık sosyalist devrim mücadelesine geçilecekti. Biliyoruz ki, öne sürülen isteklerin büyük çoğunluğu gerçekleşmedi. Fakat, sosyalistler bütün isteklerinin gerçekleşmesini beklemediler. Bazı esas istekleri yerine gelince, artık sosyalist devrim için mücadele zamanının geldiğine karar verdiler.

Şimdi, sözkonusu sosyalist ülkede, demokratik devrim mücadelesinin verildiği devrimden önceki evrede, istenen demokratik haklar nelerdi, bunlardan hangisi ne ölçüde gerçekleşti, Türkiye'de bu haklar bakımından durum nedir, görelim. Öne sürülen demokratik istekler şunlardır :

1. «En başta, hâlâ hakim olan feodal kölelik hemen, hiç durmadan ortadan kaldırılmalıdır.»

2. «Farklı sınıflar için çıkarılmış **farklı kanunlar** kaldırılmalı ve her köylünün soylularla eşit haklara sahip olması sağlanmalıdır.»

3. «Halkın yer değiştirmek ve bir iş tutmak hürriyetine tam olarak sahip olması... köylünün hiç kimseden **izin almadan,** istediği yere gitmekte, canının istediği yere yerleşmekte, filan köyü veya falan şehri beğenip beğenmemekte başına buyruk olması...» hakkıdır ve bu tanınmalıdır.

4. «Köylü kendi toprağına tam bir hürriyetle tasarruf etmelidir. Hiç kimseden izin almadan toprağını canının istediğine bırakabilmeli ve satabilmelidir.»

Bu istekler, hiç şüphe yok ki, bugün Türkiye için geçerli istekler değildir. Bugün ülkemizde feodal kölelik hakim olmak şurada dursun, hemen hemen hiç kalmamıştır. Ancak feodal bazı kalıntılar, marabacılık, yarıcılık, ortakçılık şeklinde ülkenin bazı bölgelerinde yaşamaktadır.

Farklı sınıflar için farklı kanunlar yoktur. Herkes bir ve aynı kanuna tabidir. Kanun önünde herkes eşit haklara sahiptir. Ekonomik güçsüzlükten ya da bazı başka imkân eşitsizliklerinden ötürü kanunun herkese aynı şekilde uygulanmaması ise, ayrı bir konudur. En ileri kapitalist ülkelerde bile, durum böyledir. Ekonomik bakımdan güçlü kişi ve sınıflar uygulamada imtiyazlıdırlar. Burjuva düzeni yalnızca kanun önünde bir eşitlik tanır. Bundan ötesini ancak sosyalizm herkese eşit imkânlar tanıyarak halleder. **Halkın yer değiştirmek hürriyeti** ise, ülkemizde çok eskiden beri vardır.

Seyahat hürriyetinin asıl önemi, köylünün köyü terkedip şehire gelebilmesinin feodal beyin iznine bağlı olmaması ve böylece kapitalist işletmelerin işgücü ihtiyacının daha kolay karşılanabilmesi, köylünün ise işçileşme imkânının yasaklanmamış olması, köylünün ürününü pazara serbestçe götürebilmesi ve dış dünya ile bağlar kurabilmesidir. Türkiye'de bu anlamda hiç bir hukukî sınırlamanın bulunmadığını biliyoruz.

Ülkemizde köylünün kendi toprağını istediği gibi kullanmasına ve izin almadan canının istediğine satmasına da hiç bir engel yoktur.

Bu hukukî düzeyde varolan hakkı fiilen kullanabilme imkânına sahip olup olmamak ise, başka bir sorundur. Milli demokratik mücadelenin amaçlarından olan köylünün toprağına dilediği gibi tasarruf hakkı ve seyahat özgürlüğü istekleri hukukî anlamdaki hak ve özgürlük istekleridir. Bunlar maddî imkân istekleri değil, hukukî hak istekleridir.

5. «birleşmek (dernek ,sendika ve parti kurmak) hürriyetine, birleşmek hakkına sahip olmak, **siyasi hürriyetten** faydalanmak»,

6. «seçimle iş başına gelmiş hükûmet, milletvekilleri halk meclisi...»;

Bugün Türkiye'de sınıf esasına dayalı dernek, sendika ve parti kurmak hakkı anayasa güvencesi altındadır. İşçi sınıfının siyasi hürriyetten faydalanmak hakkı tanınmıştır.

Siyasi iktidar, ülkemizde, gizli oy açık sayım ilkesine göre yapılan seçimlerle işbaşına gelir. Burjuva demokratik devrimin bu amacı da Türkiye'de gerçekleşmiştir. Seçimlerin halktan yana iktidarları işbaşına getirmemesi ise ayrı bir konudur. Kitlelerin burjuva ideolojisi ile şartlanmış olması, oyların egemen sınıfların kullandığı çok çeşitli yöntemlerle kontrol altında bulundurulması fiilî bir durumdur. Ve batıdaki en ileri burjuva demokrasilerinde bile, benzeri şartlanmalar vardır ve oy kontrol yöntemleri uygulanır. İşçi ve müttefiki emekçi sınıflar, bilinçlenip örgütlendikleri, çetin mücadeleler vererek politik bir güç oluşturdukları ve politika alanında ağırlıklarını duyurdukları oranda burjuva demokrasisini **sınırlı ölçülerde** kendi yararlarına dönüştürebilmişlerdir.

7. «Polisin mahkeme kararı olmadan herhangi bir kimseyi hapsetmesinin yasak edilmesi»;

8. İzin almadan «toplantı yapmak, broşür, gazete basmak» haklarının tanınması;

9. «Falaka cezasının... haraç» ın kaldırılması;

10. Bir «dine inanmakta ve bu dinin serbestçe ibadetini yapmakta herkesin mutlak bir hakka sahip olması...»

Türkiye'de bütün bu haklar anayasa ve kanun teminatı altındadır. Polis bir kimseyi nazarete alıp en çok 24 saat tutabilir. Ondan sonra hakim karşısına çıkarması gerekir. Hâkimler ve mahkemeler bağımsızdır, hükûmetin, hakimlerin tayin, nakil, terfi ve cezalandırılmaları gibi konularda ve bir mahkemenin kurulması, kaldırılması, yargı alanının tesbiti hususlarında yetkisi ve hakkı yoktur. Bu işleri hâkimler arasından seçilen Yüksek Hâkimler Kurulu yürütür.

Ülkemizde toplantı ve gösteri yapmak için de hükûmetten **izin almak gerekmez.** Gazete çıkarmak, kitap bildiri broşür yayınlamak da izine bağlı değildir. Falaka ve haraç **kanunlara göre** yasaktır.

Türkiye'de din ve ibadet hürriyeti ise, biliyoruz ki, çok eskiden beri tanınmıştır.

Bu gibi haklar bakımından da Türkiye'de demokratik ortam bulunduğu söylenebilir. Oysa bu isteklerin söz konusu edildiği ülkede, söz gelimi, din ve ibadet hürriyeti bile ancak sosyalist devrimden sonra tanınmıştı.

Bunlardan başka, şu istekler de sözkonusu ülkede ileri sürülmüş ve hiç birisi sosyalist devrimden önce gerçekleşmemiştir.

— İş gününün sekiz saati geçmemesi,

— İş kazasına uğrayan işçilere işveren tarafından tazminat verilmesi,

— İşçilere emeklilik ödeneği bağlanması,
— İşçi ve işveren temsilcilerinin eşit olarak temsil edildiği iş mahkemeleri kurulması,
— Çocukların bedava eğitim görmesi (yani okulların ücretsiz olması).

Bu hususların büyük bir çoğunluğunun ileri sürüldüğü ülkede gerçekleşmediğini, fakat sosyalistlerin, buna rağmen, sosyalist devrim için mücadeleye giriştiklerini (yani burjuva demokratik ortamı gerçekleştiği kadarıyla yeter gördüklerini) biliyoruz. Türkiye'de ise bu isteklerin hepsinin önemli ölçülerde gerçekleştiği, kanunla tanındığı ve uygulandığı hepimizin bildiği (yahut bilmesi gereken) bir gerçektir.

SOSYALİSTLERİN BURJUVA DEMOKRATİK ORTAMIN SOSYALİST DEVRİM İÇİN MÜCADELEYE ELVERİŞLİ OLUP OLMADIĞININ KISTASI OLARAK GÖZÖNÜNE ALDIKLARI ÜÇ ESAS İSTEĞİN HEPSİ TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞMİŞTİR.

Bu isteklerin ileri sürüldüğü fakat, büyük çoğunluğu henüz gerçekleşmeden, sosyalistlerin «burjuva demokratik hakların bu kadarı elverir; artık sosyalist devrim için mücadeleye başlanabilir» diye karar verdikleri ülkede, esas olarak şu **üç isteğin** gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmıştır :

Birinci istek : Kişi saltanatının yerine seçimle gelmiş bir halk hükûmeti kurmak için milletvekilleri halk meclisi teşkili.

İkinci istek : Herkese her türlü gazete ve broşür basmak hürriyeti.

Üçüncü istek : Kanunla köylülere öteki sınıflarla tam eşitlik tanımak (ve derebeylik köleliğini bir hamlede ortadan kaldırmak için seçimle gelen köylü komiteleri kurmak; -bu hem Türkiye için sözkonusu değil, hem de orada da gerçekleşmedi-).

Görüldüğü gibi bütün bu istekler, ancak çok temel bazı görevler ve haklar bakımından burjuva demokratik ortamının kurulmasını öngörüyor. Burjuva demokratik ortamın sonuna kadar gerçekleşmesini, «gerçekten demokratik» bir ortamı, amaçlamıyor. En temel istekler ikiye indirgenebilir: bir kısım burjuva temel hak ve hürriyetlerin tanınması (seçimle gelen hükûmet, söz, yazı ve toplantı özgürlüğü gibi...) ve feodal köleliğin tasfiyesi (kanun önünde eşitlik, seyahat ve yerleşme hürriyeti, köylünün kendi toprağına özgürce tasarruf hakkı gibi...)

Bu haklar ve özgürlükler, işçi sınıfının daha elverişli bir ortamda mücadele etmesini sağlayacaktı. İşçi sınıfına sosyalist devrim için mücadelenin yolunu açmış olacaktı. Yani feodalitenin tasfiyesini birinci planda bir görev olmaktan çıkaracak, kapitalizmin tasfiyesini birinci görev haline getirecekti. Böylece bütün ülke için çelişmenin çözümü sosyalist devrim haline dönüşecekti.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu isteklerin ileri sürüldüğü ülkede bunların büyük bir çoğunluğu sosyalist devrimden önce gerçekleşmedi. Ne derebeylik tasfiye edildi, ne de üst yapıda esaslı bir burjuva demokratik ortam sağlanabildi. İktidarda bir burjuva hükûmetin bulunması ve bazı en temel demokratik hakların tanınmış olması, burjuva demokratik ortamı için yeterli bir ilerleme sayıldı. Artık birinci plandaki amaç; otokrasiyi devirmek olmaktan çıktı, burjuva iktidarının yerine işçi sınıfı iktidarının (yani burjuvazinin öncülüğündeki bir ittifak iktidarı yerine işçi sınıfı öncülüğündeki emekçi sınıflar ittifakı iktidarının) geçmesi oldu.

Burjuva demokratik devrim dönemi için öngörülen isteklerin ezici çoğunluğu sosyalist devrimden sonra, sosyalist iktidar tarafından yerine getirildi. Toprak

reformunun yapılması, medeni kanunun çıkarılması, kadın erkek eşitliğinin tanınması, laikliğin kabulü... bunun bazı örnekleridir.

ANTİ-EMPERYALİST MÜCADELE, BU MÜCADELENİN SÖZKONUSU ÜLKEDE EMPERYALİZMİN SÖMÜRÜ VE BASKISINI NASIL UYGULADIĞINA BAĞLI OLARAK; YA MİLLÎ PLANDA YA DA SINIFSAL PLANDA VERİLİR.

Sosyalist mücadeleler tarihinin bir başka dersi de, anti-emperyalist mücadele konusundadır. Buna göre, emperyalizme karşı mücadelenin **millî planda** bir önem kazanması için emperyalizmin bir ülkede sömürü ve baskısının varlığı tek başına yeterli değildir. Ayrıca emperyalist güçler, o ülkeyi silâh gücüyle fiilen istila etmiş ve ülkenin yönetimine silâh zoruyla ve doğrudan doğruya el koymuş olmalıdır. Emperyalizm, sömürü ve baskısını, böyle doğrudan doğruya değil de, yerli hâkim sınıflar aracılığı ile ve onların rıza ve muvafakatini sağlayarak kullanıyorsa, o zaman, emperyalizme karşı mücadele ancak yerli hâkim sınırlara karşı mücadeleyle mümkün olur. Yerli hâkim sınıflara karşı verilen mücadele, gerçekten tek önemli, işçi ve emekçi sınıfları kucaklayabilecek olan bir anti-emperyalist mücadele haline gelir. **Anti-emperyalist mücadelenin özü,** bu durumda, millî plânda bir mücadele değil, sınıfsal plânda bir mücadeledir. Yani, bütün milletle istilâcı emperyalist güçler arasında değil; emperyalizmin ülkedeki sosyal tabanını oluşturan yerli hâkim sınıflarla, başta işçi sınıfı olmak üzere sömürülen ve ezilen bütün öteki sınıf ve tabakalar arasında bir mücadeledir.

Bu noktada emperyalizmle ittifak halindeki yerli hakim sınıfların bir tahlilini yapmak ve ittifakın en güçlü unsuru olan sınıfı bulmak gerekir. Bu tahlilin sonucu, bize, anti-emperyalist mücadelenin esas karakterini gösterecektir. Eğer emperyalizmin ülke içindeki sosyal ittifak tabanının en güçlü ögesi feodal beyler ise, mücadele; anti-feodal, anti-emperyalist bir mücadele biçimine bürünecektir. Demokratik nitelikte bir mücadele olacaktır. Yok eğer emperyalizmin ülke içindeki sosyal ittifak tabanının en güçlü unsuru burjuvazi ise, o zaman, mücadele, anti-kapitalist anti-emperyalist bir nitelik kazanacak ve sosyalist devrim mücadelesi haline gelecektir.

MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİMİN AŞAĞIDA ÖZETLENEN ÖZELLİKLERİ BU DEVRİMİN TÜRKİYE İÇİN SÖZ KONUSU OLAMAYACAĞINI GÖSTERMEKTEDİR.

Buraya kadar anlatılanlardan milli demokratik devrimin çok temel bazı özelliklerini şöyle tesbit edebiliriz :

● Milli Demokratik Devrim mücadelesi, geri bir ülkede, kapitalist aşamayı bütünüyle yaşamadan, bu aşamanın çok temel bazı görevlerini yerine getirip sosyalizm için mücadele ortamı hazırlamak üzere verilir.

● MDD mücadelesi feodal ve daha geri üretim ilişkileri çok yaygın olan ülkeler için söz konusudur. Buralarda; kırlarda, köylük yerlerde, feodalite hâkim durumdadır. Toprak köleliği ve angarya devam etmekte; vergi ve haraç feodaller tarafından toplanmaktadır. Köylünün problemi, toprağa sahip olmak, yahut elindeki toprağı dilediği gibi ekip biçmek, ürününü pazara götürebilmek, köyünden serbestçe kimseden izin almadan ayrılabilmek, istediği yere yerleşebilmek, kanun önünde eşit olmak gibi şeylerdir.

● Bu ülkelerde, siyasi iktidarda ve öteki üst yapı kurumlarında (hukuk gibi) feodal unsurların etki ve ağırlığı çok büyüktür.

● Bu ülkeler emperyalizmin sömürü ve baskısı altındadırlar. Emperyalizm, bu ülkelerde sömürü ve baskısını ya silah zoruna dayanarak, ya da yerli hâkim sınıflar aracılığı ile, onların onayını alarak yürütmektedir.

● Mücadelenin burjuva demokratik bir öze sahip olduğu bu ülkelerde, bunun nedeni, emperyalizmin ülke içindeki toplumsal ittifak tabanının en güçlü unsurunu feodal beylerin oluşturmasıdır. Ülkede ve özellikle köylük yerlerde temel sömürü ve baskı kaynağının kapitalizm değil, feodalizm olmasıdır.

● Bu durumda, bu ülkeler, doğrudan doğruya sosyalist devrim mücadelesi vermek için elverişsizdir. Bu sebeple, ilk ağızda feodalizmi tasfiye etmek için **demokratik**, emperyalizmin sömürü ve baskısından kurtulabilmek için millî bir mücadele gereklidir. Bu mücadeleyi emperyalizm ve feodalizmle çelişme halindeki bütün sınıf ve tabakalar verebilir, yürütebilir. Ancak, bu mücadelenin zaferinin kalıcı olması ve sonunda sosyalizme dönüşebilmesi, işçi sınıfı öncülüğünde ve işçi-köylü ittifakı tabanına oturtularak yürütülmesine bağlıdır. Onun için sosyalistler bu mücadelenin işçi sınıfı öncülüğünde verilmesi için savaşırlar.

● Anti-emperyalist mücadele, emperyalizmin ülkede sömürü ve baskısını uygulamak şekline göre ya ulusal planda ya da sınıfsal planda verilir. Eğer emperyalizm ülkede silâh zoru ile bulunuyorsa, o zaman emperyalizme karşı mücadelenin özü, silahla karşı koyma şeklini alır ve, anti-emperyalist mücadele milli plânda verilir. Silâhla karşı koyma şeklindeki bu mücadeleyi başarıyla yürütmek için uygulanması gereken politika, milli cephe politikasıdır. Milli cephe içinde işgalci emperyalizmle çelişkisi bulunan bütün sınıf ve tabakalar bulunurlar. Bu cephe sömürücü sınıflara açık olduğu gibi, işgalci emperyalist güce karşı, fakat başka emperyalist devletlerin işbirlikçisi olan unsurlara da açık olabilir. Yani, işgalci emperyalist devletle çelişme halindeki bütün unsurların milli cephede yeri vardır. Mücadele o ülkenin milleti ile emperyalist işgalciler arasındadır. Milli plândadır. Feodaliteye veya burjuvaziye karşı mücadele artık ikinci plâna düşmüştür. Çünkü, esas çelişme, emperyalizmin silahlı istilâsı sonucu sınıfsal plândan milli plâna kaymış, böylece sömürücü sınıf ve tabakaların belirli kesimlerinin de milli cephe içinde yer almaları olanak içine girmiştir.

Esas çelişki ve mücadelenin milli plânda kendini göstermesi, ülke içindeki sınıf çelişmelerinin ortadan kalktığı veya önemini yitirdiği anlamına gelmez. Sınıf çelişmeleri gene vardır ve sınıfsal mücadele gene devam eder. Milli cephe içinde, işçi sınıfının öncülüğü, işçi sınıfı örgütünün bağımsızlığı titizlikle korunur. Milli cephe içindeki öteki güçlere karşı «hem güç birliği hem mücadele» ilkesi uygulanır. Çünkü anti-emperyalist mücadelenin başarısının kalıcı olması, zaferden sonra, iktidarın emperyalizmle devamlı uzlaşma eğilimleri taşıyan burjuvazinin eline geçmemesine, işçi sınıfı öncülüğünde emekçi sınıflar ittifakı iktidarının gerçekleşmesine bağlıdır.

Yok eğer, emperyalizm ülkede sömürü ve baskı politikasını doğrudan doğruya değil de, ülke içindeki sosyal ittifak tabanını oluşturan egemen sınıfların politikası içinde yürütüyorsa, o zaman anti-emperyalist mücadele **sınıfsal plânda** verilir. Oluşturulacak cephe milli cephe olmaktan çıkar **halk cephesi** haline gelir. Halk cephesi içinde **bütün millet** bulunmaz. Halk cephesinde sömürücü hakim sınıfların yeri yoktur. Bu durumda anti-emperyalist mücadelenin özü sınıf mücadelesidir. Hemen

hepsi emperyalizmle bütünleşmiş olan yerli sömürücü hakim sınıflara karşı verilen mücadeledir. Çünkü emperyalizmin sömürü ve baskı politikası işçi ve emekçi sınıflar üzerinde, yerli sömürücü hakim sınıfların uygulamalarıyla somutlaşmaktadır.

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİMİN TÜRKİYE İÇİN SÖZ KONUSU OLUP OLMADIĞININ EN İYİ CEVABI, TÜRKİYENİN SOMUT DURUMUDUR.

Bu genel sergilemeden sonra Türkiye'ye gelebiliriz. Türkiye'nin toplumsal yapısı nedir? Sömürü ve baskının temel kaynağı kapitalist ilişkilerden mi, feodal ilişkilerden mi doğmaktadır? Türkiye'de Milli Demokratik Devrim ileri bir adım mıdır? Yani sosyalist devrim mücadelesi vermek için, halâ önce burjuva ortamını geliştirmek zorunlu mudur? Bugün Türkiye'de emperyalist sömürü ve baskı nasıl somutlaşmakta, işçi ve emekçi sınıflar karşısında ne şekilde ete kemiğe bürünmektedir?

MDD'ciler bugün esas çelişme «Türk Milleti» ile Amerikan emperyalizmi arasındadır, mücadelenin başarısı için bir milli cephe kurulması gerekir, görüşündedirler. Bunlara kalırsa, bugün dünyadaki emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçler arasındaki esas çelişme, ülkemizde kendini milli plânda göstermektedir. Emperyalizmin ülke içindeki toplumsal tabanının en önemli unsuru ise, bunların söz ve eylemlerinin mantıki sonucuna göre, feodal kalıntılardır. Türkiye sosyalist devrim mücadelesine geçebilmek için henüz elverişsizdir. Bundan önce emperyalizme karşı bağımsızlık, feodal kalıntılara karşı ise demokrasi mücadelesi vermek gerekir. Bu, onlara göre, Türkiye için yapılacak sosyalist mücadelenin ta kendisidir. Sosyalist devrim için mücadele, ancak, bu demokrasi ve bağımsızlık savaşı başarıldıktan sonra verilebilir. Türkiye'de emperyalizm, komprador burjuvazi ve feodal ağalar egemen yönetici güçleri, bunun dışında kalan bütün sınıf ve tabakalar ise, milli güçleri oluşturmaktadırlar. Bunlara göre emperyalizm, Türkiye'de (anti-emperyalist mücadeleyi sadece milli planda kabul ettikleri için) ABD askerleri, üsleri, yabancı sermaye ve ikili anlaşmalar ile NATO'dan ibarettir. Emperyalizme karşı mücadele ise bu askerlerin Türkiye'den kovulması, üslerin tasfiyesi, ikili anlaşmaların feshi, NATO'dan çıkılarak «Milli Ordu» yaratılması ve bir de, yabancı sermayenin yurt dışı edilmesidir. Bu yüzden yaptıkları mücadelede tam anlamıyla burjuva milliyetçiliği sloganlarına sarılmakta ve emperyalizmi soyut bir düşman gibi ele almaktadırlar. Her sorunun temelinde Amerika'nın varlığı öne sürülmekte, bir grevde, bir tütün mitinginde «Bağımsız Türkiye» ana fikir olmaktadır. İşçilerin fabrika, köylülerin toprak işgali sırasında, eğer, olay yerine polis değilde asker gönderilmişse, Milli Demokratik Devrimcilerin tepkisi «Ordu Ordu Çok Yaşa» diye bağırmaktır. Mitinglerde, toplantılarda, yürüyüşlerde en çok «Amerikalı İt Evine Git», «Hoşt Amerika, Puşt Amerika», «Amerikan gâvurunu Kovalım», «Bağımsız Türkiye» soyundan, soyut sloganlar kullanmaktadırlar. Böylece yapılan, ay ışığına kurşun sıkmak kabilinden, soyut burjuva milliyetçiliğine dayanan, sözde anti-emperyalist bir mücadeledir. Bundan ne emperyalizm, ne de burjuvazi, emperyalizmin ülkedeki sosyal tabanına bir saldırı olmadığı ve bu yüzden işçi-emekçi yığınları mücadeleye katamayacağını bildikleri için, uzun boylu etkilenmemektedir. MDD'cilerce verilen bu soyut anti-emperyalist mücadele, halkın günlük somut yaşayışının dışında, ancak, küçük burjuva milliyetçi duyguları geliştirilmiş bir avuç insanı, özellikle öğrencileri ilgilendiren bir heyecan konusu olmuştur.

MDD'CİLERE GÖRE EMPERYALİZMLE BİRLİKTE FEODALİZME KARŞI MÜCADELE EDİLMELİDİR. ANTİ-KAPİTALİST MÜCADELE «MİLLİ CEPHEYİ» BOZUCU OLUR. BU ALANDA YAPTIKLARI İSE ANTİ-KAPİTALİST MÜCADELEYİ SAPTIRMAK OLMUŞTUR.

Emperyalizme karşı bu tür «soyut» mücadelenin yanında, bir de feodalizmle mücadele edildiği söylenir. Bilindiği gibi, Türkiye'de feodal kalıntılar, olduğu kadarıyla, doğu ve güneydoğu Anadolu bölgesindedir. Oysa MDD'ciler, anti-feodal mücadeleyi, genellikle Türkiye'nin en gelişmiş bölgelerinde, Ege'de, Karadeniz'de, Marmara Bölgesinde, sanayiin ve tarımda kapitalist işletmelerin en çok geliştiği yerlerde yaparlar. Söz gelimi tütün, Türkiye'de tamamen pazar için üretilir. Ekicinin baş çelişmesi tütün alıcısı tüccar ve kapitalist devlet iledir. Tarımda feodalizmden hiç bahsedilemeyecek alanların belli başlılarından biri tütündür. Ekiciyi kapitalizmin çarkları ezer. Ticari sermaye sahipleri ve en büyük alıcı olarak devlet, üretici köylü ile karşı karşıyadır. İşin özü budur. Fakat buraya gidilip köylüye hedef olarak kapitalist sömürü mekanizması değil, feodalizm gösterilir. Yani olmayan birşey! Köylüden karanlığa kurşun sıkması istenir. Yahut kapitalist bir çiftliği işçiler işgal eder. MDD ciler gider burada da feodalizmi ararlar. Bulamayınca, çeşitli kapitalist sömürü şekillerine, feodal sömürü derler çıkarlar. Hele kapitalist sömürü ileri kapitalist ülkelerdeki şekilden birazcık geri ise, feodalite keşfedilmiş (!), Türkiye'de temel sömürü şeklinin feodal sömürü olduğu ispat edilmiş olur. Bunun yanlışlığını gösterirseniz size sadece düşmanlıkları artar. Oyuncağı elinden alınmış çocuk gibi kızarlar. Kapitalist sömürü ve baskı mekanizmasına karşı bir mücadele, bunlara göre, milli cepheyi bozar, Onun için anti-kapitalist şiarlar atmak hainliktir. Çünkü «Milli Burjuvazi» nin «Milli Cephe» ye katılmasına engel olur. Milli burjuvazi Türkiye'de var mıdır diye sorarsanız, cevap kem küm olur, üstlerine varırsanız, en hafifi «oportünist» olmak üzere bir sürü sıfat yakıştırırlar size. Aslında bu, sınıf mücadelesini reddeden, sınıf mücadelesine karşı yüreğinin derinliklerinde şiddetli bir tepki gösteren küçük burjuva devrimcisinin tipik davranışıdır. **Küçük burjuva devrimcisi sınıf mücadelesi olmamak üzere, mücadelenin her çeşidine derin bir eğilim besler.** Ancak, temel karakteri sınıf mücadelesini reddetmek, sınıf mücadelesinden kaçmaktır.

Milli Demokratik Devrimcilerin işçi ve köylü hareketleriyle ilgilenmelerinin sadece iki nedeni vardır. Birincisi, bu hareketleri anti-kapitalist özünden uzaklaştırıp bir sınıf mücadelesi olmaktan çıkarmak; ikincisi ise, kendilerinin sosyalist oldukları sanısını uyandırmaktır. Yoksa, onların asıl uğraşı alanları üniversiteler ile asker-sivil memurlardır.

Bunlar, yanlış ve tutarsız eylemleriyle gitgide ulaşmak istedikleri hedeflerden uzaklaşmışlar; «milli cephe» kurmak için her türlü tavizi verdikleri güçleri, bir süre sonra, tam karşılarında bulmuşlardır.

Milli Demokratik Devrimciler temel sloganlarından biri olan «Demokratik Türkiye» yi sağlamak için eylem yaptıklarını söylerler. Bu «eylem» lerden ençok gürültü çıkaranı, üniversite işgal ve boykotlarıdır. Onlarca bu hareketlerle «demokratik üniversite» elde edilecekti. Bir noktadan sonra, yaptıklarının anarşizim olduğu ve bundan burjuvazinin yararlanacağı, geçici başarılara ve burjuvazinin müsamahalı tutumuna aldanmamaları gerektiği söylendiğinde kulak ardı ettiler. Üstelik bunu söyliyenleri, «oportünizm» le, «pasifizm» le suçladılar. Yollarına devam ettiler. Bugün durum, ne yazık ki, kendilerini haksız çıkarmaktadır.

Daha demokratik bir üniversite elde etmek şurada dursun, üzerinde hiç bir tartışma olmayan üniversite özerkliği bile, bugün tehlikeye düşmüştür. Dün besmele ile giremediği üniversitede, bugün polis rahatça at oynatmaktadır. Üniversiteler, tam burjuvazinin planladığı gibi, kamu oyunun gözünde, demokratik baskı unsuru olma bakımından bütün saygınlıklarını yitirmişlerdir. Çünkü buraları, öğrencilerin «evcilik oyunu» oynadıkları birer merkez haline getirilmiştir. Gün gelmiş, polis bir üniversiteye girmiş; MDD ciler orayı «emperyalizm tarafından işgal edilmiş yurt toprağı», henüz polisin baskın yapmadığı bir fakülteyi «kurtarılmış vatan parçası» ilân etmişlerdir. Konu tam anlamıyla gülünçleştirilmiştir.

Bu durum, daha o zamanlar her yönüyle bir batışı işaret ediyordu. Bu, kendilerine söylenince, Milli Demokratik Devrimciler küçük-burjuva milliyetçiliğine dayanan teorileri ve anarşiye dayanan eylemleri etrafında toplanan öğrencileri göstererek güçlendiklerini belirtiyorlardı. Yanıldıkları sosyalist kamuoyu tarafından artık tartışmasız bir şekilde anlaşılmıştır. Kendileri bunun farkındalar mı, belli değil.

Özetle, bizim MDD'cilerin «demokratik» mücadelelerinin sonucu belli olmuştur. Anarşist mücadeleleriyle emperyalizmin ve burjuvazinin ekmeğine yağ sürdükleri, bunların anti-demokratik faşist tedbirlerine ortam ve gerekçe hazırladıkları gün ışığına çıkmıştır.

Milli Demokratik Devrimcilerin 'Milli Cephe' kurma hayalleri de aynı sonla karşılaştı. Cephe kurmaktan bir takım güçleri tavlamayı anladıklarından asker-sivil aydın bürokrasiye her türlü tavizi verdiler, CHP'ye, Bülent Ecevit'e övgüler dizdiler. Fakat sonra, uyguladıkları politika ile bunları tam karşılarında buldular. Öyle ki, ittifak kurmak istedikleri her gücü karşılarına ala ala, en sonunda, toplumda en çok soyutlanmış bir grup haline geldiler. Böylece, cephe politikalarının sonucu, kesin bir soyutlanma ve yalnızlık oldu.

MESELE, DOĞRU HEDEF TESBİT EDEBİLMEK VE BUNA UYGUN EYLEMLERİ YAPABİLMEKTİR. YANLIŞ YOLDA HIZLI YÜRÜMEK, FAYDA DEĞİL ZARAR GETİRİR.

Başarılı bir mücadele yürütebilmek, hedefe doğru en uygun yolda ve en sağlam bir şekilde gidebilmek için, içinde bulunduğumuz ortamı iyi tanımak ve bilimsel sosyalist ilkelere uygun bir mücadele hattına sahip olmak şarttır.

Eğer, doğru yolda değilsek, amacımızı doğru tesbit etmemişsek, düşmanı doğru değerlendiremiyorsak, çırpınmalarımızın ve çabalarımızın ancak düşmanlara bir yararı dokunabilir. Yanlış yolda ne kadar çok mücadele edilirse davâya o kadar çok zarar verilir. Bu bakımdan, herşeyden önce, hattımızın doğru tesbit edilip edilmediğine bakmak gerekir. Düşmanı yanlış değerlendirmeye; yahut yanlış düşman tesbitine dayanan bütün mücadeleler, o yolda ne kadar çok ter dökülmüş olursa olsun, başarısızlığa uğramaya mahkûmdur.

Bir kısım arkadaşlar millî demokratik devrimcilerin hareketli görünmesine aldandılar. Bunların seçtikleri hedefin, tuttukları mücadele şeklinin ve düşman hakkındaki değerlendirmelerinin doğru olup olmadığını pek düşünmediler. Bu, onları yanlışlara ve çelişmelere sürükledi. Milli demokratik devrimciler, yanlış bir yönde hareket ettikleri için yaptıklarının en büyük zararı sosyalist harekete dokundu. Onlara katılan arkadaşlar, yanlış yolda hızlı yürüdüler ve gittikçe sosyalizmden uzaklaştılar. Ama bugün durum, berraklığa kavuşmuştur. Milli demokratik devrimciliğin bir şoven milliyetçi-anarşist hareket olduğu anlaşılmıştır.

TÜRKİYE'DE SÖMÜRÜ VE BASKININ BAŞLICA KAYNAĞI KAPİTALİST DÜZENDİR

Dünya çapındaki anti-emperyalist mücadelenin Türkiye'de de başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için, Türkiye'nin nasıl bir ülke olduğunun iyi bilinmesi gerekir. Türkiye'de hangi üretim biçimi ve ilişkileri hakimdir? Ülkede emperyalizm varlığını nasıl göstermekte, hangi toplumsal tabana dayanmakta, bir başka deyişle ete kemiğe nasıl bürünmektedir? Bu sorulara verilecek cevaplar mücadelemizin niteliğine ışık tutacaktır.

Türkiye yüz yılı aşkın bir zamandan beri kapitalistleşme yolundadır. Kapitalist ilişkiler önce ticaret ve tarım kesimlerinde kendini duyurmuş; buralardaki sermaye birikimi daha sonra başka alanlara, özellikle, sanayie kaymıştır. Burjuvazi baştan beri Türkiye'de iktidar mücadelesi vermiştir. Bu, ilk olarak 1908'de başarıya ulaşmış, fakat güçsüz bir iktidar olmuştur. Osmanlı Devletinin I. Dünya Savaşında yenilip parçalanmasından sonra Milli Kurtuluş Savaşı başlamıştır.

Millî Kurtuluş Savaşı'nın, öteki adıyla Anadolu İhtilâli'nin bir toplumsal hareket olarak niteliği nedir? Sosyalist eylemin ve teorinin dünya çapındaki ustalarının da belirttikleri gibi, bu hareket burjuvazinin öncülüğünde yapılan ve asker sivil bürokrasi tarafından yürütülen bir millî burjuva devrimidir. «Eski tip» burjuva demokratik devrimlerin sonuncusudur. Ne mücadeleyi yürüten yönetici ittifakta ne de zaferden sonra iktidara gelen güçler arasında işçi ve emekçi sınıfların yeri yoktur.

Millî kurtuluş savaşı, feodalizme ve emperyalizme karşı yürütülen ikili karaktere sahip bir mücadeledir. Bu mücadele bir yandan yurt topraklarını işgal ve istila eden dış güçlere, öte yandan feodal toprak düzeninin siyasal iktidarı hilâfet ve saltanata karşı verilmiştir. Mücadele büyük burjuvazinin ve özellikle büyük ticaret burjuvazisinin hegemonyası altındaki bir ittifak tarafından ve asker-sivil bürokrasi eliyle yürütülmüştür. Mücadeleyi yürüten ittifaka, taşra eşrafı, büyük toprak sahipleri ve asker-sivil bürokrasi de dahildir. Fakat, ittifakın temel unsuru, ittifaka damgasını vuran güç büyük burjuvazidir. Bu durumun en iyi göstergesi, zaferden sonra yürütülen sosyo-ekonomik politikadır. Bu politikanın özü, burjuvaziyi desteklemek, kapitalizmin gelişmesine zemin yaratmak şeklinde özetlenebilir. Üst yapıdaki yeniliklerin de bu amaca hizmet ettiğini görüyoruz. Bunu kapitalist batının hukuk sisteminin olduğu gibi aktarılmasından daha güzel ne gösterebilir? Burjuvaziyi desteklemekte bu kadar kararlı olan o zamanki iktidar, işçi ve emekçi sınıflar yararına hiçbir olumlu adım atmamış, tersine işçi ve emekçi sınıfların mücadelesini tam bir baskı altında tutmuş, ekonomik haklar için örgütlenmelerini bile kesinlikle yasaklamıştır. O zamanki iktidarların uyguladıkları devletçilik politikasının amacı, burjuvaziyi desteklemek ve palazlandırmak, onun henüz yapamadığı işleri devlet eliyle yapmak ve burjuvazinin gelişmesine elverişli bir ortam yaratmaktır. Yirmi yılı aşkın bir süre uygulanan, önce «liberal» sonra «devletçi» kapitalist yoldan kalkınma deneyinin sonucunda, ülkenin istenen ve gereken hızda sanayileşip kalkınamadığı görülmüş ve bu süre içinde savaş yıllarının vurguna elverişli ortamından da yararlanarak iyice palazlanmış olan yerli burjuvazi emperyalizmle bütünleşmeye yönelmiş ve emperyalizmi ülkemize ısrarla davet etmiştir. Burjuvazi, bununla hem ülkede kendi egemenliğini perçinlemek ve kârını çoğaltmak ve hem de daha hızlı bir kapitalist gelişme sağlamak istemiştir. Gerçekten de 1945 sonrası başlıyan ve 1950'den sonra daha da hızlanan bir şekilde kapitalizm, artık, ülkenin en ücra köşelerine kadar yayılmıştır. Bir kaç yıl içinde binlerce traktör tarıma

girmiş ve bu, eski tarım ilişkilerini kökünden değiştirmiş, tarımda kapitalistleşmeyi birdenbire hızlandırmıştır. Ülkede uygulanan enflasyonist kalkınma politikasıyla yeni iş alanları açılmış ve köylerden büyük şehirlere hızlı bir akım başlamış, gecekondular büyük şehirlerin dört bir yanını sarmıştır. Şehire gelenler ya kapitalist işletmelerin ya da şehirleşmenin geliştirdiği hizmet sektörünün işgücü ihtiyacını karşılamaya, yahut da bazı devlet kurumlarının kadrolarını şişirmeye yaramışlardır. Hesapsız da olsa, uygulanan karayolu politikası; ülkede, ulaşımı ve dolayısıyla ticareti çok geliştirmiş, bu da sanayiin gelişmesine hizmet etmiştir. Köyler şehirlere, kapalı bölgeler büyük tüketim merkezlerine açılmış, böylece piyasa ekonomisi iki yönlü bir gelişme göstermiştir. Bu dönemde özellikle feodal üretim ilişkilerinin ve kapalı köy ekonomisinin yerini kapitalist üretim ilişkileri ile pazar için üretim almıştır.

Bütün bunlar, ülkenin kapitalist niteliginin hızla gelişmesine, işçi sınıfının, büyümesine, kapitalist sömürünün işçi sınıfı dışında daha geniş köylü yığınlarını, esnaf ve zanaatkârları sarmasına yol açmıştır Böylece, sermayedar sınıflarla işçi ve emekçi sınıflar arasındaki çelişme büyümüş ve ülkedeki sömürü ve baskının başlıca kaynağı haline gelen sermayeye karşı mücadele de daha geniş yığınları kucaklayan bir savaş haline gelmiştir.

Elbette, Türkiye'de kapitalizmin bu kadar yayılması, sermayenin baskı ve sömürünün en önemli kaynağını oluşturması, Türkiye'nin ileri kapitalist bir ülke haline geldiğini göstermez. Türkiye'de kapitalizm geri bir kapitalizmdir. Kapitalist gelişme sağlıklı bir şekilde olmamakta, ülke ekonomisi çarpıklaşmakta ve emperyalist ülkelere bağımlı durumu gittikçe artmaktadır. Sermaye, ağır sanayie, alt yapı yatırımlarına değil, büyük ölçüde kolay kazanç getiren alanlara, montaj ve tüketim sanayiine yatırılmaktadır. Bu ise, dışa bağımlılığı arttırmaktadır. Bütün bunlara rağmen Türkiye kapitalist bir ülkedir. Ülkede sömürü ve baskının temel kaynağı kapitalizmdir . Bu gerçeği, artık herkes kabul etmektedir. Onun için burada rakam vermeye, atıf yapmaya ihtiyaç duymuyoruz. Arada sırada Türkiye'de feodalizmin hakim olduğunu yahut Türkiye'nin yarı feodal bir ülke sayılması gerektiğini söyleyenler hatta yazanlar çıkmıyor değil. Ama bunlar ciddiye alınacak iddialar olmadığı için üzerinde durulması, bizce, gerekmiyor. Orijinalite meraklısı insanlar her yerde ve her zaman bulunabilir.

Türkiye'de hâkim üretim biçiminin çarpık bir şekilde gelişmekte olan geri bir kapitalizm olması, ülkenin bağrında pek cılız da olsa henüz feodal kalıntılar barındırmasının nedenlerinden biridir. Fakat bu kalıntıların hem Türkiye ölçüsünde, önemi pek azdır, hem de bunlar hızla tasfiye olmaktadırlar.

«MİLLİ» VEYA «KOMPRADOR» BÜTÜN YERLİ BURJUVAZİ EMPERYALİZMLE İLİŞKİLERİNİ GELİŞTİRMEKTE YARAR GÖRMEKTEDİR

Türkiye, sosyalist devrimini yapamamış bütün geri ülkeler gibi, emperyalizmin etki alanı içindedir, emperyalizmin sömürü ve baskısı altındadır. Emperyalizm ülkenin bütün toplumsal yaşantısında etkisini göstermekte; ekonomik gelişmesini çarpıklaştırmakta, siyasetini uydulaştırmakta, kültürünü yozlaştırmaktadır. Emperyalizm bu önemli etkilerini Türkiye'de nasıl ve hangi kuvvetlerin sayesinde yapabilmektedir? Ülkede emperyalizmin elle tutulur, gözle görünür temsilcileri kimlerdir? Bu sorulara doğru cevap vermeden yapılacak bir mücadele havada kalmaya mahkûmdur.

Emperyalizm, Türkiye'ye birinci dünya savaşından sonra, fiilen girmiş ve burjuvazinin öncülüğünde bütün milletin millî kurtuluş mücadelesi ile kapı dışarı edilmiştir. Zaferden sonra iktidara, bildiğimiz gibi, birinci mücadeleye öncülük eden burjuvazi gelmiştir. Burjuvazi, cumhuriyet hükûmetlerinin, önce liberal, sonra Kemalist-kapitalist-devletçi politikasiyle ve ikinci dünya savaşı döneminin vurguna elverişli ortamından yararlanarak güçlenmiş olmasına rağmen, sanayileşme ve kalkınma sorununu çözememiş ve uluslararası kapitalizmle yani emperyalizmle ilişkilerini geliştirme çabasına savaştan sonra hız vermiştir. 1947 ve 1948'de Amerika ile mahut ikili «yardım» anlaşmaları imzalanmıştır. Bununla yetinmeyen burjuva iktidarları Türkiye'nin Nato'ya alınması için emperyalist devletlere başvurmuşlardır. Nato'ya müracaat başlangıçta kabul görmemiştir. Buna rağmen burjuva iktidarları israr etmişler ve Kore'ye asker göndererek bağlılıklarını ispat ettikten sonra, Türkiye, Nato'ya kabul olunmuştur. Kısaca birinci kurtuluş savaşında öncülük yapan **burjuvazi, ikinci dünya savaşından sonra emperyalizmi ülkemize davet etmiştir. Bunun, kendisinin temsil ettiği millî düzene ve bağımsızlığa bir ziyanı olmadığı kanısındadır.** En son olarak Ortak Pazara girmek için gösterilen çaba ve buna karşı tepkinin yalnız sosyalistlerden gelmesi de, yerli burjuvazinin emperyalizmle bütünleşme isteğinin yeni ve açık bir belirtisidir. Emperyalizm, Türkiye'de yerli burjuvazinin desteğine sahiptir.

İsmet İnönü'nün sosyal demokrat öğrencilerle yaptığı konuşma bu bakımdan iyi bir örnektir. İnönü'ye göre, emperyalist ülkelerle aramızdaki ilişkiler, devletler arasında kurulan olağan ilişkilerdir. Ortada bir sömürü yoktur. Çünkü **zor** kullanılmamaktadır. İnönü, aynen şöyle demiştir: «Kimse bizi **zorla** sömüremez». Bu cümle, yerli burjuvazinin en bağımsızlıkçı kanadını temsil eden bir politikacının konuyu nasıl düşündüğünü göstermektedir. Buna göre, burjuvazi emperyalizmle Türkiye arasındaki ilişkileri, ülkeler arası olağan ilişkilerden saymakta ve bu ilişkileri hoşnutlukla karşılamaktadır. Yani emperyalizmin ülke üzerindeki etkileri yerli burjuvazi tarafından rıza ve onayla karşılanmaktadır.

Bu durum, yerli burjuvalarımızın hemen hemen tümüyle emperyalizmle bütünleşme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Böylece en azından Türkiye'de, sosyal mücadelemiz bakımından önemi olan bir «millî burjuvaziden» söz etmek imkânsızlaşmaktadır. Emperyalist etkilerin Türkiye'de varlığının tek özelliği burjuvalarımızın buna iyi kabul göstermelerinden ibaret değildir.

TÜRKİYE'DE EMPERYALİZM, SÖMÜRÜ VE BASKISINI DOĞRUDAN DOĞRUYA DEĞİL, ÜLKEDEKİ KAPİTALİST DÜZENİN HAKİM SINIFI YERLİ BURJUVAZİNİN POLİTİKASI İÇİNDE YÜRÜTMEKTEDİR

Emperyalizm Türkiye'deki sömürü ve baskısını ilk elden, **doğrudan doğruya** uygulamamaktadır. Dış görünüşüyle, Türkiye bağımsız bir devlettir. Ama emperyalizm, iktidarı elinde bulunduran güçlere etki edebildiği için, Türkiye'nin kaderinde söz sahibi olabilmektedir. Yerli hâkim sınıflar ve tabakalar, ülkede emperyalizmin sosyal tabanını oluşturmakta ve onunla açık veya kapalı bir şekilde işbirliği yapmaktadır. Emperyalizmle ittifak halindeki bu sınıfların içinde ağır basan hangisidir? Emperyalizmin ülke içindeki sosyal tabanının ağırlık noktasını hangi sınıf oluşturmaktadır? En büyük destekçisi kimdir? Bu soruların cevabı açıktır. Emperyalizmin ülke içindeki en kuvvetli destekçisi, en güçlü müttefiki yerli burjuvazidir. Sanayi, ticaret, tarım burjuvazisidir. Bu üçlü içinde de, sanayi burjuva-

zisi, 1950'lerden bu yana gelişerek, özellikle son yıllarda ağır basmakta ve egemen burjuvazi olarak belirmektedir. Ama bu sanayi burjuvazisi, temel sanayi kollarını kurarak, ülkeyi gerçek anlamda sanayileştiren, millî pazarı kendi tekelinde tutup yabancı sermayeye ve emperyalizme karşı çıkan bir sanayi burjuvazisi değildir. Tersine, yabancı sermaye ile işbirliği ve ortaklığa giden, Türkiye kapitalizmini dünya kapitalizmi ile bütünleştiren bir sınıftır. Bu nedenle de sosyalist literatürde tanımlandığı anlamda bir «millî burjuvazi» değildir. Öte yandan feodal kalıntıların bu ittifakta ancak mütevazi bir yerleri olduğu söylenebilir. Onlar, aslında burjuvalaşmaya çalışan sığıntılar durumundadırlar.

Özetle, emperyalist baskı ve sömürü, ülkede, yerli burjuvazinin uygulamalarında kendini göstermekte ve ete-kemiğe böylece bürünmektedir. Emperyalist politikanın doğrudan doğruya tezahürleri halkın günlük yaşantısının uzağındadır. Sözgelimi, emperyalizmin, askeri alandaki baskıları, ancak, bir Kıbrıs olayıyla, üslerinin somut zararı Sovyet toprakları üzerinde bir Amerikan uçağının düşürülmesiyle yığınlar için bir elle tutulurluk kazanmaktadır. Böyle durumlar dışında, ne ikili anlaşmalar, ne NATO, ne de üsler işçi ve emekçi sınıfların hayatını doğrudan doğruya etkilememektedir. Oysa, emperyalizm-yerli burjuvazi ittifakı halkımızın günlük hayatında, ekmek parası kazanırken, çocuğunu okutmak isterken, hasta olunca, iş ararken, ürününü yok pahasına satarken, işten atılınca.. devamlı kendisini duyurmaktadır. Ülkedeki kapitalist düzenden doğan aksaklıklar, her an, her yerde kendisini göstermekte ve bunlara karşı işçi ve emekçi sınıfları bilinçlendirip örgütlemek imkânını durmadan doğurmaktadır. Bu kapitalist düzen ise, emperyalizmle kenetleşip bütünleşerek ayakta durabilmektedir. Şüphe yok ki, etkili bir anti-emperyalist mücüdele, işte bu kapitalist sömürü ve baskılara karşı verilecek mücadeledir. Çünkü, ancak bu mücadele, işçi ve emekçi sınıflar işçi somuttur, elle tutulur, gözle görülür. Devamlıdır, örgütlenmeye imkân verir. Bütün halkı, işçileri, köylüleri, ezilen ve sömürülen bütün öteki sınıfları kapsar. Ve emperyalizm ancak bu mücadele içinde işçi ve emekçi sınıflara anlatılabilir, onların mücadelesinin hedefi haline gelebilir.

Üslere, ikili anlaşmalara, NATO'ya ve bu cümleden olmak üzere, yabancı sermayeye karşı mücadele; ancak, ülkedeki genel kapitalist sömürü ve baskıya karşı verilecek mücadelenin tamamlayıcı bir parçası olabilir. Anti-emperyalist mücadelenin **özünü** bunlara ayırmak, yerli burjuvaziye karşı verilecek anti-kapitalist mücadeleyi geriye bırakmak, işçi ve emekçi yığınlarda iz bırakamaz ve onları hesaba katmayan bir mücadele anlayışını ortaya koyar. Bu anlayışa dayanan bir mücadele küçük burjuva bürokrasisinin yani subayların, öğretmenlerin, memurların ve öğrencilerin bir kısmının millî duygularını harekete geçirebilir, fakat kalıcı, hele emperyalizmi gerçekten sarsıcı hiçbir başarı sağlayamaz. Şüphesiz aydınlar ve gençlik kesiminin kamuoyunu etkilemekte ve oluşturmakta önemi vardır. İşçi ve emekçi sınıfları bilinçlendirip örgütleme görevinde yararlı hizmetler görebilirler. Ama kendi başlarına anti-emperyalist mücadeleyi kazanıp kalıcı bir başarıya ulaştıracak güçleri yoktur. Çünkü, iktidarı alma yolu ve iktidarın aldığı somut şekil ne olursa olsun, iktidarın sınıf muhtevası ve sınıf temeli sorunu ortadan kalkmaz. İttifak edilen sınıflar hangileri olursa olsun, son tahlilde iktidar ya burjuvazinin ya proletaryanın iktidarı olacaktır. Bu gerçeği gözönünde tutarak sivil-asker-aydın kesim ve gençlik, anti-emperyalist mücadeleyi kesin ve kalıcı zafere ulaştıracak temel güç olan işçi sınıfı ve onun müttefiki emekçi sınıf

ve tabakaların örgütlü politik hareketiyle paralel olarak ve bu hareketi güçlendirecek biçimde kendi eylemlerini yürütmek durumundadırlar. Ülkemizde, emperyalizm, yerli burjuvazinin, kapitalist rejimin sömürü ve baskısında ete-kemiğe bürünmekte ve işçi ve emekçi sınıflar üzerinde etkisini böylece göstermektedir. Bu durum Türkiye'de anti-emperyalist mücadelenin millî plânda değil, **sınıfsal plânda** verilmesini gerektirmektedir. **Onun için emperyalizme karşı mücadelenin özü,** eğer bunun başarılı olmasını, yani işçi ve emekçi sınıflara dayanmasını istiyorsak, yerli burjuvaziye karşı, **anti-kapitalist bir mücadele olmak zorundadır.** Öteki türlüsü havada bir küçük burjuva milliyetçiliğinden öte birşey değildir.

YABANCI VE YERLİ BURJUVALARIN ELELE VERMİŞ OLMASI, TÜRKİYE'DE ANTİ-EMPERYALİST MÜCADELENİN ÖZÜNÜN ANTİ-KAPİTALİST YANİ SOSYALİST MÜCADELE OLMASINI ZORUNLU KILMAKTADIR

Türkiye'de emperyalizme karşı mücadelenin özünün neden kapitalizme karşı mücadeleden geçtiğini böylece ortaya koyduktan sonra, şimdi ülkenin ekonomisindeki çarpıklıklara ve geriliklere gelelim. Türkiye ve bütün öteki geri kalmış ülkeler, kapitalist yoldan sağlıklı gelişme, «sağlam» bir kapitalist ekonomik yapıya sahip olma imkânından yoksundurlar. Çünkü ileri kapitalist ülkelerin rekabet ve sömürüsü ile de karşı karşıyadırlar. Geri ülkelerin burjuvalarının «dengeli» bir kapitalist toplum yaratma imkânları yoktur. Bunlardan esaslı ilerici hamleler beklenemez. Geri ülkelerde, bu burjuvalar yoluyla ülke ekonomisi ne gerilikten, ne çarpıklıktan kurtulabilir. Bu da, bu gibi ülkelerde sosyalist bir kalkınma yolunu zorunlu kılmaktadır. Gerek feodal kalıntıların hızla ve tüm olarak tasfiyesi, gerekse hızlı bir ekonomik kalkınma, ancak, sosyalist nitelikte bir iktidarın başarabileceği işlerdir. Burjuva demokratik karakterli, yani kapitalizmin tasfiyesini gözetmeyen hiçbir iktidar bu işi başaramaz. Bu yüzden, günümüzde, toplumsal ilerlemeyi hızlandırmak görevinde, «milli» burjuvaziden esaslı katkılar bekleyen çözümlerin hiçbir geçerliliği yoktur.

Bugün emperyalizm geri kalmış ülkelerin burjuvalarına karşı politikasını değiştirmiş onlara dostluk ve işbirliği elini uzatmış, çelişmelerini en aza indirmiştir. **Emperyalizm yerli burjuvalarla rekabet yerine onlarla birlikte halkı sömürmek yoluna girmiştir. Bu, yerli burjuvaların da işine gelmektedir. Onların da emperyalizmle işbirliği yaptıklarında kazançları artmaktadır. Ayrıca emperyalizmin desteği onlara iç mücadelede kuvvet kazandırmaktadır. Kendi geleceklerinin teminatını emperyalizmle işbirliğinde görmektedirler.**

Bugün, artık denilebilir ki, emperyalizmle mücadelede çıkarı olan ve bu karar ve azimde bir «milli» burjuvaziye rastlamak imkânsızlaşmıştır. Bu hüküm özellikle Türkiye için doğrudur. En son Ortak Pazar'a karşı tutumlarıyla «milli» burjuvalarımız, emperyalizmle bütünleşmek için olanca güçlerini kullandıklarını göstermişlerdir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, yerli burjuvazinin emperyalizmle bütünleşmesinin, onunla özdeşleşmesi, bu ikisinin bir ve aynı şey olmaları anlamına gelmediğidir. Emperyalizmle yerli burjuvazi arasında bazı çelişmeler vardır, devam etmektedir, yeni yeni çelişmeler doğmaktadır. Bunlar arasında her somut olayda pazarlık yapılmakta, her iki taraf da kendine daha büyük çıkar sağlamak için uğraşmaktadırlar. Nitekim Ortak Pazar'ın geçiş dönemine giriş zamanı gelip de

somut olarak hangi sanayi kolu, hangi ürünler soruları söz konusu olunca çelişkiler belirginleşmiş ve yeni döneme girme konusu burjuva çevrelerde geniş ölçüde tartışılır olmuştur. Ancak, bütün bu çelişmeler yerli burjuvaziyi emperyalizmle bütünleşmekten alakoyacak, onu emperyalizme karşı direnişe geçirecek güçte değildir. Bunun bir nedeni, yukarıda da belirtildiği gibi, yerli burjuvazinin ülkede sanayileşme ve kalkınmayı kendi gücüyle başarmasının, ulusal pazarı tekelinde tutarak ekonomiyi etkili bir şekilde geliştirmesinin mümkün olmayışıdır. Bir başka nedeni ise, politik kaygulardır. Burjuvazinin ekonomik açmazları kadar, politik düşünceleri de bu konuda etkili olmaktadır. Bu husus 1963'de Ortak Pazar'a girilirken yetkili ağızlardan açıkça ifade edilmiştir. Sosyalist veya sosyalist eğilimli birçok ülkeyle sınırdaş olan Türkiye'de, burjuvazi, ülkenin sosyalizme yönelme ihtimalinden bir kâbus gibi korkmaktadır.

Bu durum, yerli burjuvaziyi anti-emperyalist mücadeleye kazanabilmeyi bir hayal olmaktan bile çıkarmakta, imkânsız kılmaktadır. Böylece, anti-kapitalist bir mücadelenin, yani burjuvaziye karşı mücadelenin, emperyalizme karşı mücadelede «cephe» bozucu» bir etkisi olması ihtimal dışı kalmaktadır. Dahası, gerçekten etkili bir anti-emperyalist mücadelenin yolunun burjuvaziye karşı mücadeleden geçtiğini göstermektedir. MDD'cilerin üslûbuyla söyleyelim; her kim burjuvaziye karşı elini kaldırırsa, aynı zamanda onun arkasında duran emperyalizme karşı elini kaldırmış olacaktır. Çünkü, yerli ya da «millî» burjuvazinin iktisadî durumu, emperyalizmle bütünleşmesini onunla mücadelesinden çok daha fazla gerektirmektedir. Ve bu gerçek, anti-emperyalist mücadelenin özünü, burjuvaziye ve kapitalizme karşı mücadele şeklinde belirlemektedir.

Öyle ise, anti-emperyalist mücadeleyi anti-kapitalist yani sosyalist mücadeleden ayıranlar, sınıfsal mücadeleyi ikinci plâna atmak isteyenler ne yapmak istiyorlar ve kimin adına hareket ediyorlar? Yerli burjuvaziye bu kadar fedakârane siper olmalarının sebebi nedir? Hiç şüphe yok ki, bunların yaptıkları bir tek şeye yaramakta, anti-emperyalist mücadelenin başarısını güçleştirmekte ve burjuvazi ile emperyalizmi her türlü ciddî saldırıya karşı korumak anlamına gelmektedir.

DEVRİM AŞAMASINI ÜLKENİN SOMUT DURUMU BELİRLER

Buraya kadar söylediklerimizi «önümüzdeki devrimci arama nedir?» sorusu etrafında tekrar özetleyebiliriz : Bu konuda cevaplandırılması gereken sorular şunlardır :

— Türkiye'de egemen üretim biçimi hangisidir?
— Türkiye'de sömürü ve baskının kaynağı nedir?
— Türkiye'de emperyalizmin sosyal tabanı hangi sınıf ve tabakalardan meydana gelmekte ve bu taban içinde esas gücü hangi sınıf oluşturmaktadır?
— Türkiye'de iktidarın sınıf karakteri nedir?

Bu soruların cevapları açıktır. Türkiye'de egemen üretim biçimi, tarımda bile, çok keskin olarak kapitalizmdir. Sömürü ve baskının kaynağıda kapitalist ekonomi düzeni ve bunun üst yapısıdır. Türkiye'ye emperyalizm, egemen sınıfların daveti ile gelmiştir. Ve onların rıza ve muvafakatı ile bulunmaktadır. Yerli burjuvazi emperyalizmle hızlı bir bütünleşme süreci içindedir. Emperyalizmin sosyal ittifak tabanının özünü, esas gücünü, yerli burjuvazi oluşturmaktadır. Türkiye'de iktidar büyük burjuvazinin hegemonyası altındaki bir ittifakın elindedir. Bu ittifakta son ve kesin söz sahibi büyük burjuvazidir. Yani iktidarın sınıf karakteri burjuvazi tarafından belirlenmektedir.

TÜRKİYE'DE KAPİTALİST BİR DÜZEN VARDIR. TEMEL ÇELİŞME EMEK-SERMAYE ÇELİŞMESİDİR. BU DURUM ÖNÜMÜZDEKİ DEVRİMİN SOSYALİST DEVRİM OLMASINI ZORUNLU KILMAKTADIR.

Bilindiği gibi, bir ülkenin hangi devrim aşamasında bulunduğunu şematik olarak, o ülkedeki egemen üretim tarzı belirler. Eğer bir ülkede feodal üretim tarzı egemense, orada temel çelişme, feodal beyler ile köylüler arasında esas çelişme gelişen kapitalizm ile feodalizm arasındadır. Bu durumda toplumun önündeki devrim aşaması, burjuva demokratik devrimi aşamasıdır. Amaç, gelişen kapitalist ilişkilere engel olan ve ülkeyi geri bırakan feodalizmin tasfiyesidir. Yok eğer, söz konusu ülkede kapitalist üretim tarzı egemen olmuşsa-kalıntılar bulunsa bile- temel çelişme kapitalist sınıflar ile bunların sömürü ve baskısına hedef olan, başta işçi sınıfı olmak üzere yoksul köylüler ve öteki ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakalar arasındadır, emek-sermaye çelişmesidir. Türkiye'deki egemen üretim tarzı kapitalizm, temel çelişme de emek-sermaye çelişmesidir.

Türkiye kapitalist bir ülkedir, sömürü ve baskı, esas olarak, sermayenin belli ellerde toplanmasından doğmaktadır. Ve ancak sermayenin toplumsallaştırılması ile çözülebilecektir. Bu açıdan Türkiye'de yapılması gereken devrim, kapitalizmin gelişmesine yolları açacak olan demokratik devrim değil, bir süreç içinde kapitalist sömürü ve baskının kökünü kazıyacak ve işçi ve müttefiki emekçi sınıfların iktidara gelmesiyle gerçekleşecek olan sosyalist devrimdir.

TÜRKİYE'DE SİYASİ İKTİDAR BÜYÜK BURJUVAZİNİN HEGEMONYASINDADIR. SOSYALİST DEVRİM, YANİ BURJUVA İKTİDARININ YERİNE İŞÇİ SINIFI İKTİDARININ GEÇMESİ, BU BAKIMDAN DA, DEVRİMCİ MÜCADELEMİZİN HEDEFİ OLMALIDIR.

Tarih göstermiştir ki, bir ülkede kapitalist üretim tarzı egemen olsa bile, kimi zaman, bu durum siyasî üst yapıya hemen yansımayabilir. Kapitalist üretim tarzı egemen olmasına rağmen, feodal ve yarı-feodal ilişkiler henüz yaygın ve etkin, feodal ve yarı-feodal unsurlar henüz önemli ölçüde güçlü olabilirler. Siyasî iktidar bu unsurlara dayalı bir otokrasi şeklinde, söz gelimi, çarlık veya padişahlık biçiminde, egemen toplumsal ekonomik ilişkilerle uyuşmayan bir siyasî üst yapı olarak kendini gösterebilir. Bu durumda temel çelişme gene emek-sermaye çelişmesi olmakla birlikte, esas çelişme gelişen kapitalizmle ona engel olan feodal ve yarı feodal ilişkiler arasındaki çelişme olur. İlk adımda halledilmesi gereken sorun, siyasî iktidarın egemen kapitalist üretim tarzına aykırı düşen feodal niteliğini değiştirmek, demokratik devrimi yapmak; yani feodal unsurların elinden siyasî iktidarı alarak iktidarın niteliğini bir burjuva demokratik iktidar haline getirmektir. Ancak böyle bir durumda, bir ara devrim evresinden, demokratik devrimden söz edilebilir.

Türkiye'ye baktığımız zaman padişahlığın ta 1922 de kaldırıldığını, iktidara, burjuvazinin o zamandan beri sağlamca yerleştiğini ve gittikçe ağırlığını arttırdığını görüyoruz. Bugün iktidar, tartışma götürmez bir şekilde büyük burjuvazinin hegemonyasındadır. Bu bakımdan egemen üretim biçimi ile devletin sınıf niteliği arasında tam bir uygunluk vardır. Yani feodalizm esas çelişmenin bir kutbu değildir. Öyleyse bu bakımdan da Türkiye'de temel çelişme ile esas çelişme arasında, aracı bir devrim evresini (millî Demokratik Devrimi) gerektirecek bir durum yoktur.

TÜRKİYE'DE ANTİ-EMPERYALİST MÜCADELENİN ÖZÜ, SINIFSAL PLÂNDA, ANTİ-KAPİTALİST MÜCADELEDİR, KAPİTALİZME KARŞI MÜCADELEDİR. KAPİTALİZME KARŞI MÜCADELEDEN BAĞIMSIZ BİR ANTİ-EMPERYALİST MÜCADELENİN BAŞARIYA ULAŞMASI İMKÂNSIZDIR. AYRICA ANTİ-EMPERYALİST MÜCADELENİN EN YÜKSEK ŞEKLİ, MİLLİ MÜCADELE DEĞİL SOSYALİST MÜCADELEDİR.

Son olarak, Türkiye'de aracı bir millî devrim evresini gerektiren bir durum olup olmadığına bakalım. Bilindiği gibi, bugün dünya çapında esas çelişme, emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçler arasındadır. Emperyalizme karşı; sosyalist ülkeler ve uluslararası işçi sınıfı ile ulusal kurtuluş mücadelesi veren halklar savaşmaktadırlar. Türkiye'dede esas çelişme dünya çapındaki esas çelişmenin bir yansıması olarak, emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçler arasındaki çelişmedir. Bu bilinen bir gerçektir. Çözülmesi gereken sorun, Türkiye'de emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçlerin kapsamına nelerin girdiği ve bu güçler arasındaki çelişmenin kendini hangi plânda, sınıfsal plânda mı, ulusal plânda mı gösterdiğidir.

MDD'cilere göre, Türkiye'de emperyalist güçler, Amerikan emperyalizmi, işbirlikçi sermaye ve feodal mütegallibeden; anti-emperyalist güçler ise, bunlar dışında, **bütün Türk milletinden** oluşmaktadır. Bu güçler arasındaki çelişme kendini **millî plânda** göstermektedir.

Bu tezin yanlışlığı üzerinde, daha önce uzun uzun durarak; Türkiye'de emperyalizmin yerli sermayedar sınıflarla bir bütünleşme içinde olduğunu, yerli burjuvaziyi «millî» ve işbirlikçi, diye ayırmanın doğru olmadığını ve feodal unsurların emeryalizmin ülkemizdeki sosyal tabanı içindeki rolünün önemsenmiyecek kadar zayıf olduğunu ve de Türkiye'de emperyalizme karşı etkili bir mücadele verilmek isteniyorsa bunun sınıfsal bir mücadele olması gerektiği belirtmiştik.

Bize göre, Türkiye'de emperyalist güçleri, esas itibariyle, emperyalizm ve yerli kapitalist sınıflar ittifakı; anti-emperyalist güçleri ise, esas itibariyle, İşçi ve tüm emekçi sınıflar oluşturmaktadırlar. Türkiye'de emperyalist güçlerle anti-emperyalist güçler arasındaki esas çelişme kendini, kapitalist sınıflarla başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki çelişme olarak, **sınıfsal plânda** göstermektedir. **Ve Amerika Türkiye'ye karşı silâhlı bir saldırıya geçmedikçe de sınıfsal plânda kalacaktır.** Amerika ve Türkiye arasındaki çelişme silâhlı bir kurtuluş savaşı biçimini aldığı taktirde bu savaşa katıldığı veya bu savaşı desteklediği ölçüde, katılan ve destekleyen kesimiyle, burjuvazi de anti emperyalist savaş cephesine dahil olacaktır. Bu mücadelede işçi sınıfı öncü, örgütleyici ve yönetici güç olabilir, temel ittifakını başta yoksul köylüler olmak üzere tüm emekçi sınıflarla kurabilirse, zaferin kazanılmasıyla birlikte siyasî iktidarı da ele alır ve sosyalist devrimi başlatır.

Türkiye'de, emperyalizme karşı mücadele bakımından da, esas çelişme ile temel çelişme arasında bir uygunluk bulunduğuna ve gerçekten etkili bir anti-emperyalist mücadelenin özünün anti-kapitalist mücadele olduğuna şüphe yoktur. Bu koşullar altında, Türkiye'de aracı bir millî devrim evresini, sosyalist devrimden bağımsız olarak gerçekleştirmeyi gerektiren bir durum söz konusu değildir. Bu sebeple de, Türkiye'de gerçek anti-emperyalist mücadele, sınıfsal plânda ve sosyalist devrim için yapılan mücadeledir. Bu arada, MDD'cileri biraz şaşırtacak ama, şunu belirtelim ki, anti-emperyalist mücadelenin en yüksek biçimi millî mücadele değil, sosyalizm için yapılan mücadeledir.

TÜRKİYE'DE DEVRİMCİ MÜCADELENİN ÖZÜ, ANTİ-EMPERYALİST VE ANTİ-KAPİTALİST NİTELİKTEDİR. BU, EVRELİ BİR SOSYALİST MÜCADELEYİ DEĞİL, DOĞRUDAN DOĞRUYA SOSYALİST DEVRİM MÜCADELESİNİ ZORUNLU KILMAKTADIR.

MDD'cilere göre, milli demokratik devrim, sosyalist devrime geçişte bir ara devrim evresi olarak şarttır. Sosyalistlerin ilk görevi bunu başarmaya çalışmaktır. Yazının başından beri söylenenler, bu görüşün Türkiye için yanlışlığını, Türkiye gerçeklerini hiç hesaba katmıyan uydurma-aktarma bir teori olduğunu göstermektedir. Bizce Türkiye'de bir ara devrim evresi artık şart olmaktan çıkmıştır. Çünkü, Türkiye'de devrimci mücadelenin özü, anti-emperyalist, anti-kapitalist niteliktedir. Eğer devrimci mücadele, anti-emperyalist, anti-feodal nitelikte olsaydı, evreli bir sosyalist mücadele düşünülebilirdi. Oysa, Türkiye'de feodal sömürü ve baskı, kapitalist sömürü ve baskının yanında devede kulak bile değildir. Feodal sömürü ve baskısının egemen durumda bulunmadığı yerde ise, bir demokratik devrim düşünmek ve önermek saçmadır. Kapitalist sömürü ve baskının, ülkemizdeki en önemli sömürü ve baskı olmasının yanında, kapitalist düzenin hakim sınıfı burjuvazi de iktidarda hegemonyasını kuralı bir hayli olmuştur. Ayrıca, anti-emperyalist mücadele de Türkiye'de sınıfsal plânda kendini göstermekte ve Anti-kapitalist bir mücadele olarak öz ve anlam kazanmaktadır.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, bugün Türkiye'de sorunları çözmenin tek yolu sermayeye karşı mücadeleden geçmektedir. Sermayenin sömürü ve baskısını ancak, işçi sınıfının öncülüğünde iktidara gelecek olan yoksul köylüler ve öteki ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakaların iktidarı, yani sosyalist iktidar kaldırabilir. Bu karakterde bir iktidarın işbaşına gelmesinin adı ise sosyalist devrimdir. Bunu amaçlamayan hiçbir hareketin, bugün, Türkiye'de sosyalistlikle uzaktan-yakından en küçük bir ilişkisi yoktur. Bu gibilerin söyledikleri ve yaptıkları ne olursa olsun, varıp dayandıkları nokta, önünde sonunda, burjuvaziye dolayısiyle emperyalizme kanat germek, anti-emperyalist mücadeleyi baltalamak ve işçi ve emekçi sınıflar üzerindeki kapitalist iç ve dış sömürü ve baskının kalkmasını engellemektedir.

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİMCİLER, KAPİTALİST SÖMÜRÜ VE BASKIYI HEDEF ALMADIKLARI İÇİN, BÜTÜN YAPABİLDİKLERİ BURJUVAZİYE VE EMPERYALİZME KANAT GERMEKTİR.. EN BÜYÜK BAŞARILARI BUDUR.

Özetle, milli demokratik devrim görüş ve hareketinin, Türkiye gerçekleri gözönüne alınca, sosyalist mücadele bakımından en küçük bir geçerliği yoktur. Ama bu hareket, sosyalist mücadeleyi baltalamak bakımından, ülkemizde gelişmekte olan demokratik ortamın, burjuvazinin bu ortamı yoketmek isteklerine fırsat ve gerekçe hazırlayarak geriletilmesine, anayasa haklarının fiilen kullanılmaz hale gelmesine hizmet etmek bakımından oldukça başarılıdır.

Ülkemizdeki MDD'ciler, sosyalist hareketi burjuvazinin ve özellikle asker-sivil bürokrasinin kuyruğuna takmağa çalışmakta, burjuvaziye ve kapitalizme karşı olan mücadelelere kalkan olmakta, etkili bir anti-emperyalist mücadeleyi saptırmakta ve baltalamaktadırlar. Bunlar, işçi sınıfı hareketini bölmek ve işçi sınıfı partisini yıkmak istemektedirler.

MDD'cilerin önerdikleri mücadele, kapitalist sömürü ve baskıyı hedef almadığı için, emekçi sınıflardan kopuk kalmaya ve dolayısıyle başarısızlığa, daha açıkçası,

burjuvazinin değirmenine su taşımaya mahkûmdur ve yaptıklarının özü de budur. Bunlar sosyalist mücadeleyi bulandırarak emperyalizmin ve yerli burjuvazinin ekmeğine yağ sürmektedirler.

TÜRTİYE'DEKİ MDD'CİLERİN GENEL NİTELİKLERİ TEORİDE TUTARSIZLIK , AKTARMACILIK, EZBERCİLİK; EYLEMDE İSE, BURJUVA-KÜÇÜK KUYRUKÇULUĞU İLE SONUNDA EMPERYALİZMİN VE BURJUVAZİNİN İŞİNE YARAMAKTA OLAN ANARŞİZMDİR.

Buraya kadar MDD'ci görüşün en doğru şekilini ele alarak eleştirilerde bulunduk. Bunun Türkiye için geçerli olmadığını ispatladık. Türkiye'de milli demokratik devrim görüşü etrafında toplananlara gelince, bunlar ciddiyetten ve tutarlılıktan tamamen yoksundurlar. En temel konularda bir gün söyledikleri, bir başka gün söyledikleriyle, bir MDD'cinin söylediği bir başkasınınkiyle çelişir. Bu kimseler ne demek ne yapmak isterler, açık değildir. Birkaç örnek bunu daha iyi gösterebilir.

Türkiye'nin toplumsal yapısı için, başlangıçta, yarı-sömürge, yarı feodal diyorlardı. Tarımda feodal sömürünün egemen olduğunu ispatlamaya çalışan yazılar yazıyorlardı. Sonra, yavaş yavaş bu görüşlerini söylemez oldular. Şimdi bunların bir kısmına göre Türkiye azgelişmiş kapitalist bir ülkedir. Tarımda küçük köylü işletmeleri ve kapitalist çiftlikler hâkimdir. Feodal kalıntılar hem çok azdır, hem de gittikçe azalmaktadır. Diğer kısmına göre ise, Türkiye'deki üretim biçimi, «bünyesinde feodal kalıntılar barındıran azgelişmiş bir kapitalizmdir». Doğrudan doğruya, Türkiye'de egemen üretim tarzı kapitalizmdir, diyememelerinin nedeni ise, bir ülkenin feodal ya da yarı feodal olmaması durumunda «demokratik devrim» in söz konusu olamayacağını bilmelerinden gelmektedir.

Toplumsal ekonomik ilişkiler alanında uydurdukları teorinin gerçekler karşısında iflâs etmesinden sonra, bir başka gerekçeyle «demokratik devrim» tezlerini haklı göstermeye çabalıyorlar. Bu gerekçe şudur: «Türkiye'de ikinci dünya savaşının sonlarından beri lâikliğe aykırı davranışlar çoğaldı; İmam Hatip okulları, Kuran kursları açıldı, çeşitli tarikatlar kuvvet kazandı.. v.b. Bunlar üst yapı da dinci ideolojinin yeniden kuvvet kazandığını ve feodal etkilerin arttığını gösterir». Türkiye'de en hızlı kapitalistleşmenin olduğu, piyasa ekonomisinin en çok geliştiği; tarımda makinalaşmanın yüzlerce katına çıktığı bir dönemde feodalitenin kuvvetlendiğine delil aramanın saçmadan da ileri birşey olduğu açıktır. Ama biz gene de, bu dinci ideoloji meselesine birçok iyi niyetli insanın kafasını karıştırdığı için, dokunalım.

Tarih göstermiştir ki, burjuvazi, feodaliteye karşı savaşırken, dine karşı tavır almış, dine hücum etmiş ve lâikliği savunmuştur. Bunun sebebi, o zamanlar dinin feodalitenin hizmetinde gerici bir ideoloji olmasıydı. Fakat burjuvazi, feodaliteye karşı kesin bir zafer sağlayıp, kendi durumunu kuvvetlendirince, bu sefer dönmüş, o kadar saldırdığı dine kendisi sarılmıştır. Dün derebeylerin köylüleri uyutmak için kullandıkları bir silâh olan din, burjuvazi sağlam tahtaya basınca, bu sefer onun eline geçmiş ve bütün emekçileri uyutmak için burjuvazi tarafından kullanılmıştır. Fransız ihtilâli bunun en güzel örneğidir. Devrim yıllarında, kendi ideologları yoluyle dine, kilise ve tanrıya durmadan hücum eden Fransız burjuvazisi, feodaliteyi tasfiye edip, iktidarını sağlamlaştırınca, kilisenin, papazların ve tanrının birinci dostu olmuştur. Artık dinci ideoloji, bugün Fransa'da Fransız burjuvazisi-

nin en etkili ideolojik silâhlarından biridir. Türkiye'de de durum farklı değildir. Cumhuriyetin ilk yıllarında feodal nusurlara karşı durumu zayıf olan burjuvazi, lâikliğe sarıldı. İkinci dünya savaşından sonra ise, burjuvazi iyice palazlanıp durumunu garantiye aldığı için, bu kez dinci ideolojiyi kendi hizmetine aldı ve kullandı, halen de kullanmaktadır, ilerde de kullanacaktır. Nitekim, dini politik amaçlarla kullanmak konusunda sarfedilen büyük gayretlere, dinî irticaın hükümetçe uzun yıllar desteklenmesine rağmen, dinin gerek sosyal ve gerekse siyasal hayatımızda fazla bir etkisi olmamıştır. Oysa, bu aynı destek ve teşviklerin, 30-40 yıl önce yapılmış olsaydı, memleketi ne hale getireceğini kolaylıkla tahmin edebiliriz. Son yılarda dinî irticaı tahrik gayretlerinin feodalizmin değil; kapitalizmin gelişmesiyle, burjuvazinin emperyalizmle bütünleşerek hâkim sınıflar içindeki yerini kuvvetlendirmesiyle bir ilgisi olduğu açıktır. Bu basit gerçeği bile göremiyenlerin, görmek istemeyenlerin Türkiye'de sosyalist mücadeleyi yürütmeye kalkışmalarına ne demeli?

Türkiye'nin toplumsal yapısı konusunda doğru bir tahlil yapamadıkları için, işçi sınıfı, milli burjuvazi konularında da bir dedikleri ötekini tutmadı.

Başlangıçta, işçi sınıfı nicelik ve nitelik bakımından önemsizdir, dediler. Şimdi bir kısmı vardır ve önemlidir; öteki kısmı ise objektif olarak vardır, subjektif olarak yoktur gibi ipe-sapa gelmez sözler söylemektedir. Oysa Türkiye'de işçi sınıfı son birkaç yıl içinde insana bu kadar birbirine zıt şeyler söyletecek kadar değişiklik göstermedi. Türkiye'de sosyalist mücadeleye öncülük edebilecek bir işçi sınıfı vardır. Ama bu baylar için gerçeklerin önemi yoktur. Eğer, asker-sivil aydın kadroları tavlamayı düşünüyorlarsa, o zaman işçi sınıfı önemsizdir. Yok eğer, asker-sivil aydın kadrolardan yüz bulamayıp umudu kestilerse, işçi sınıfı, elhak vardır.

İşçi sınıfının öncülüğü konusu da böyledir. Eğer, asker-sivil aydın kadrolara yanaşmaya çalışıyorlarsa, «kimin öncü olacağı eylemde bellli olur, en iyi dövüşen öncü olur», denir, Fakat asker-sivil aydın kadrolardan yüz bulamazlarsa, «hareket ancak işçi sınıfının öncülüğünde yürütülebilir, bunu (hâlâ) kabul etmeyenler (yani öteki MDD'ciler) oportünisttir» denerek yüz geri ederler. Oysa aslında durum şudur; MDD'cilerin öteki kanadı o sırada «asker-sivil aydın kadrolar tarafından terslenmemişlerdir. Nitekim, son zamanlarda (Mayıs-haziran 1970) cunta söylentilerinin yoğunlaşması üzerine, kendilerinden ayrılan tarafı «kuyrukçu« lukla «asker-sivil aydın kadrolar» dan medet ummakla suçlayanlar hemen ağız değiştirmişler ve «milli demokratik iktidar konusu artık gündemdedir» yollu demeçlerle derinlerdeki özlemlerini açığa vurmuşlardır.

Aslında MDD tezinin Türkiye'deki savunucularının öz fikirleri, gerçek özlemleri bir «asker-sivil aydınlar iktidarı» dır. Bunlar, bu iktidara teorik ve sosyal bir temel hazırlamakla kendilerini yükümlü ve görevli görmektedirler. Yoksa, öncülük sorunu, sosyalistler arasında çoktan beri çözüme bağlanmış bir konudur. Her sosyalist bilir ki, çağımızda, kalıcı bir başarı sağlayabilmesi için, milli demokratik devrimlerin bile, işçi sınıfının öncülüğünde yapılması gerekir. İşçi sınıfı öncülüğünü sağlamak için ise, güçlü bir işçi sınıfı partisinin varlığı zorunludur. Ama, ülkemizdeki MDD'-ci baylar için, dilin kemiği yoktur.

Millî burjuvazi konusu da böyle oldu. Başlarken MDD'cilere göre Türkiye'de millî burjuvazi vardı. Sonra gitgide önemi azaldı ve sonunda bazılarına göre yok oldu. Bu da garipsenecek bir şey değil! Zahmeti sevmiyorlar. Toplumun somut durumuna bakıp ona göre teori kurmaktansa, kafadan teori (!) atıp uygulamada

deniyorlar, tutmazsa değiştiriyorlar. Bu tutarsızlık, kaypaklık ve dönekliğe de «gelişme», «değişme» gibi izahlar buluyorlar. Ne var ki, bu durum kararsız ve kişiliği zayıf bazı unsurları aldatmaktan öteye geçemiyor.

Örgüt konusunda da durum farklı olmadı. MDD'ciler, ilk zamanlarda, örgüte gerek yoktur, yollu yazılar yazıyor, konuşmalar yapıyorlardı. Şimdi bu konudaki görüşleri adamına göre değişiyor. Bunlar, son günlere kadar, «Türkiye'de sosyalist örgüt kurulamaz» tezini savunuyorlar ve bununla Türkiye İşçi Partisinin sosyalist bir örgüt olmadığını ispatlamak istiyorlardı. Bir kısmı şimdi de aynı görüştedir. Ötekilere göre ise, kendileri bir parti kurarlarsa, bu, sosyalist örgüt olur. Gene bunlar, Türkiye İşçi Partisini ele geçirirlerse, TİP sosyalist olur, diyorlar: Ötekiler ise, Türkiye'de sosyalist parti kurulamayacağı için, TİP olsa olsa ilerici bir küçük burjuva partisi olabilir, görüşündedirler.

Gerçekte ise, yüzyıldan fazla bir süreden beri, dünyanın heryerinde ve her durumda sosyalist parti kurulabilir. Çünkü sosyalizm dünya çapındaki gelişme bakımından tarihin gündemine girmiştir. Türkiye İşçi Partisine gelince, TİP sosyalizm yolunda bir örgüttür, tam sosyalist nitelikte bir parti olabilmesi, bütün öteki sosyalist partiler için olduğu gibi, zamana, çalışmaya ve mücadele içinde geçireceği sınavlardan başarıyla çıkabilmesine bağlıdır. Bugüne kadarki mücadelesiyle, TİP, bu bakımdan son derece başarılı bir mücadele vermiştir. Aybar tarafından temsil edilen sapmanın kısa zamanda parti içinde etkisiz bir hale gelmesi ve MDD'cilerin kongrelerde üst üste yenilgilere uğratılmaları; bütün elverişsiz koşullara rağmen elde edilen bu başarılar, Türkiye İşçi Partisinin üstün gücünün belirtileridir.

Halk Partisini küçük burjuvazinin ilerici partisi, Ecevit'i radikal köylü hareketinin lideri ilân etmelerinin üzerinden bir-iki ay geçmeden, her ikisi de bizim MDD'ci baylara göre, bu sefer karşı devrimci, Amerikacı, Filipin tipi demokrasi taraflısı oldular. Acaba Halk Partisi mi değişti? Hayır, CHP gene kırk yıllık CHP; sınıf tabanı aynı, kadroları aynı. Ama bizimkiler hayalhanelerinde CHP'ye ve Ecevit'e bir rol verdiler. Fakat ne yazık ki,CHP ve Ecevit, oyunbozanlık edip, bu bayların hayalhanelerindeki şatoları yıktılar, MDD'cilerin onlar için uygun gördükleri rolleri oynamadılar. Bizimkiler de boş durmayıp, daha iki ay önce koyacak yer bulamadıkları Ecevit'i ve CHP'yi hain ilân ettiler, oldu bitti.

Daha böyle beş-on madde çıkarılabilir. Ama burada amaç ciddiyetsizliğe ve tutarsızlığa sadece birkaç örnek vermekti. MDD'cilerin yaptıkları, günlük tavlama politikasının gereklerine göre teoriler icat etmektir. İsmet Paşa'yı mı tavlamak istiyorsun? Bir övgü yazısı döşenirsin. Baktın buna rağmen senin istediğin gibi davranmıyor, bu kez de boşalt ağzına geleni!

Zaman zaman bazı doğruları kabul ediyor görünüyorlar. Bundan umutlananlar bile oluyor. Fakat geliş çizgilerine bakarsak görürüz ki, bu da, tavlama politikalarının bir uğrağıdır. Burada da kalıcı değilerdir. Bir başka yerde azıcık umut görseler, yeniden teoriler icat etmeleri işten bile olmayacaktır. Çünkü, onlara göre, önemli olan tavlama siyasetidir, kısa vadeli hesaplardır. Daldan dala konmak bir marifettir. Bir küçük burjuva hareketinden de bundan başka ne beklenebilir?

Şimdi de, MDD'cilerin eylemlerine bir göz atalım. Ve küçük burjuva anarşizmine verdikleri örneği, çok özet olarak, görelim. İşte onlara göre eylem; işçi grevine git, fabrikayı kuşatmış askerlere «Ordu Ordu çok yaşa» diye bağır; tütün mitingine git, tüccarı, kapitalist devleti aradan çıkar, «Sömürünün sebebi feodali-

tedir» de; üniversiteleri demokratikleştireceğiz diye boykota git, sonunda işi öyle boz ki, üniversiteler polisin kışlası olsun; Partiyi yıkmak için olanca gücünü kullan, seçimlerde CHP lehine çalış, bağımsız adaylar çıkar, Partinin kapısını kır, Parti Kongrelerini bas, kongre yaptırma ve sonra gel Partiye sahip çıkmaya heveslen; «Demokratik Türkiye» de, İşçi Birliği Mitingi'ni bas; üniversiteye «Toplum Polisi Kaldırılmalıdır» diye afiş asan gençlere engel ol, kavga çıkar; Dergi bas, daktilosundan arşivine kadar talan et, Parti Kongrelerinde hezimete uğrayınca hıncını kongrelere tasallutunu önleyen gençleri ve işçileri, yalnızlarken 20-30 kişi ile çevirip döv; Sosyalist Gençlik Örgütünü içerde iki- üç kişi varken 150 zorba ile bas... bunun da adı eylem olsun.

Elbet, teorisi öyle olanın eylemi de böyle olur. Her yanından küçük burjuvalık akar.

Şimdi bu tutarsızlıkların hesabını sorarsanız, bölündükleri için herbiri hatalarını öteki guruba yüklemeye çalışıyor. Fakat nafile! Kısa bir araştırma bile hepsinin şimdiye kadar ki saçmalıklardan sorumlu olduğunu gösterdiği gibi, bugün yaptıkları da hiçbirinin dün yaptıklarından farklı değil!

İşte sosyalist hareketin ve partimizin en büyük iç düşmanı Milli Demokratik Devrim hareketinin teori ve eyleminden bazı örnekler... Bu tutarsızlıklar ve dayandıkları küçük burjuva öğrenci tabanının kaypak karakteri onları yıkılmaya, daha baştan mahkûm etmiştir. Nitekim kendi içlerinde bölünmüşlerdir. Bugün iki ana ve birçok yavru olmak üzere pek çok Milli Demokratik Devrim grubu vardır. Bu bölünme eğilimleri gittikçe hızlanacaktır. Çünkü, teorileri; uydurmacılığa, ezbercilige ve eksik ve yanlış bir şekilde aktarmacılığa dayanmaktadır. Tutarsızlıkları parti hattını, bilimsel sosyalist çizgiyi savunan sosyalistler tarafından günbegün gözler önüne serilmektedir. Fakat hataları ve sapıklıkları devam edecek, tavlama eğilimleri ve siyasî oportünizmleri onları yeni teoriler icadına sürükleyecektir. Mücadelede yalan ve iftira silâhını kullanmaları, kendi içlerinde de birbirlerine güvenmemelerine yol açmaktadır. Tutarsızlıkları yüzünden, sağlam bir örgütlenmeğe gidemiyeceklerdir. Partiye düşmanlıkları da zaten, Partinin tutarlı bir bilimsel sosyalist çizgiyi savunmasından dolayıdır. Bu, onları Partiye saldırmak zorunda bırakmaktadır. Ne var ki, yıkılmaları da bu yüzden daha çok hızlanmaktadır. Böylece deşifre olmaktadırlar. Sonları şimdiden görünmektedir.

Türkiye'deki Millî Demokratik Devrimciler burjuvazinin sosyalist mücadele içine sızmış uzantılarıdırlar. Bütün sosyalistlerin sosyalist mücadeleyi bunların tasallutundan kurtarmak için olanca güçleriyle Partinin yürütmekte olduğu mücadeleleye katılmaları zorunludur.

Bugün Türkiye'de sosyalist hareket buhranlı günleri hızla geride bırakmanın eşiğindedir. TİP, yakın bir gelecekte toplanacak olan Büyük Kongrede, bilimsel sosyalist görüş ve hareket etrafında birlik ve beraberliğini yeniden kuracaktır. Bu, önümüzdeki dönemin esas görevleri olan örgütlenme ve eğitim sorunlarının çözümüne elverişli bir ortam yaratacaktır. Parti bir yandan iç örgütlenme ve eğitim çalışmalarını yürütürken, öte yandan işçi ve emekçi yığınlarla bağlarını geliştirmeğe bakacaktır. Ancak bütün bu işlerin başlayabilmesi, Partinin bir birlik ve beraberliğe kavuşmasına bağlıdır. Bugün, Partinin varlığına ve birlik ve beraberliğine en büyük tasullut Milli Demokratik Devrimciler denilen bir küçük burjuvalar grubundan gelmektedir. Bunların Partiye tasullutları tesirsiz hale getirilmelidir. Bu-

nun için, sosyalist hareketi, burjuvaziyle mücadelesinde iğdiş etmeği amaç edinen bu harekete karşı kesin olarak savaşmak gerekir. Bunun anlamı şudur: Bütün sosyalistlere ve hele, aldatılmış arkadaşlara, ülkemizdeki Milli Demokratik Devrimciliğin teorisinin yanlış ve tutarsız, eyleminin kuyrukçuluk ve anarşizm olduğu, sonuçta burjuvaziyi işçi ve emekçi sınıfların oklarına hedef olmaktan koruduğu anlatılmalı, kendilerine bu doğrular söylenmeli ve gösterilmelidir. Her halde, bu arkadaşların çoğunu kazanmak çabası içinde olmalıyız.

Ama bu, Milli Demokratik Devrim hareketine karşı kesin bir tavır almamızı engellememelidir. Etkili bir mücadele, ancak, doğruları bütün açıklığı, çıplaklığı ve kesinliğiyle ortaya koymakla yapılabilir. Kaldı ki, Milli Demokratik Devrim sapmasına kapılmamış arkadaşlarımızı uyarmak ve mücadele için seferber etmek, aldatılmış arkadaşları kazanmaktan daha önde gelen bir görevdir. Bu, aldatılmış arkadaşları kazanmayı daha da kolaylaştıracaktır.

Hiçbir zaman unutmamamız gereken bir gerçek Milli Demokratik Devrimciliğin burjuvazinin sosyalist hareket içindeki bir kolu, bir uzantısı olduğudur. Sosyalist hareketin ve işçi sınıfı partisinin içinde, burjuva görüş ve hareketlerinin barınmasına göz yummak, elbette, düşünülemez.

Milli Demokratik Devrimcilerle mücadele zorunludur. Bunlar, Parti birlik ve beraberliğini bozarak, Partiyi yıkmağa çalışarak, etkili bir anti emperyalist mücadeleyi saptırmakta, kapitalizme karşı mücadeleyi baltalamakta, özetle sosyalist mücadeleye engel olmağa çalışmaktadırlar. İçimizde düşman varken, dış düşmanla etkili bir şekilde savaşmak mümkün değildir.

Milli Demokratik Devrimcileri iyi tanıyalım, bunların niteliklerini açıkça kavrayalım.

— Bunlar burjuvazinin sosyalist hareket ve Partimiz içindeki uzantılarıdır.

— Bunlar burjuvazinin kalkanlarıdır.

— Bunlar burjuvaziye ve emperyalizme karşı savaşımızı sınıf temelinden saptırmağa çalışan küçük burjuva milliyetçileridir.

— Bunlar burjuvaziye kabul ettirdiğimiz sosyalist mücadele hakkımızı yeniden yasaklamağa kalkanlardır.

— Bunlar mücadelemizi burjuvazinin kuyruğuna takmak isteyen kimselerdir.

— Bunlar kapitalist sömürü ve baskının sadık bekçileridir.

— Bunlar etkili ve doğru bir anti-emperyalist mücadelenin düşmanıdırlar.

— Bunlar bizi, gerçekleşmiş görev ve istekleri yeniden elde etmek gibi kof bir savaşa sürüklemek isteyen tutuculardır.

— Bunlar «tam bağımsız, gerçekten demokratik» bir düzene -yani sonsuzakadar sosyalist devrim mücadelesini ertelemek isteyen kaytarmacılardır.

— Bunlar sosyalizme düşmandırlar!

— Bunlar sosyalist hareketin ve Partinin yıkım memurlarıdır.

— Bunlar uzun süreli ve disiplinli eylemden habersiz anarşistlerdir.

— Bunlar işçi sınıfının değil, küçük burjuvazinin devrimcileridir.

- **Bunların yeri sosyalistlerin arası değildir.**
- **İlk işimiz sosyalist safları bunlardan arındırmaktır.**
- **Asıl ve devamlı görevimiz; işçileri, köylüleri, ezilen ve sömürülen tüm emekçileri uyarmak, bilinçlendirmek ve örgütlemektir.**

Anti-emperyalist, anti-kapitalist mücadelemizin başarısının yolu buradan geçmektedir.